

KASVATUS

EESTI ÕPETAJATE LIIDU KASVATUSTEADUSLIK AJAKIRI

ENN MURDMAA: 20 aastat tööd

ANTS ROOS: „Kasvatus“ 20-aastane

JÜRI ANNUSSON: Kaks püsivat põhitegurit

JOH. KÄIS: „Kasvatus“ ja meie õpetajaskond

ENN MURDMAA: Rahvusvahelise Õpetajate Liitude
Föderatsiooni kongress Pariisis

VILHO SIUKONEN: Muusikaõpetuse võimalusi ja
tulevikuväljavaateid

RAIVO ERENDI: Mandoliiniorkestri tehnilisest ette-
valmistusest

Kooli uuendusnurk — KOIDULA VARIK: Tiiu aitab
emal leiba küpsetada

Kirjanduse arvustusi ja ülevaateid

Kodumaalt

Välismaalt

„Kasvatuse“ töömaalt

Õppetarbeid

kooskõlas õpetajate ja õpilaste soovidega

valmistatakse ajakohaselt sisustatud ETK tehaseis

ETK valmistab:

kirjutuse-, joonistuse- ja noodivihke (värviliste kaan-
tega, kaantel pildid), kaustikuid, kirjutuse- ja joonis-
tuseblokke, märkmikke, taskuraamatuid, kooli- ja
dokumentitinti, vesivärve „Vikerkaar“, kontoriliimi,
kooliranitsaid, kohvreid ja portfelle. // Peale selle on ETK
koolitarvete laos müügil igasugused muud koolitarbed
ja käsitöövahendid, kooliraamatud ja noorsookirjandus.

**Rikkaliku tagavara ja vali-
tud artiklite tõttu on ETK pa-
rimaks sisseostukohaks õpeta-
jate- ja õpilaskooperatiividele**

ETK peakontor:

Tallinnas, Narva mnt. 27

Harukontorid:

Tartus, Kuperjanovi 21
Narvas, Posti 63
Rakveres, Kauba 8
Viljandis, Tallinna 4
Valgas, Võru 6
Kuressaares, Veski 9
Abjas, raudteejaama juures
Pärnus, Tallinna mnt. 8.

„Uus
Eesti“

UUS EESTI

Koju tellides on

„Uus Eesti“

kõige odavam lugeda

- Asjalikud kirjutised
- Värsked poliitilised sündmused
- Põnevad romaanid pil-
dis ja sõnas kütkesta-
vad Teid iga päev

ÜLO RAADIO

1940

Patareivastuvõtjad

KAPELLA KOIT EHA

Võekvastuvõtjad

SAFIIR TÜRKIIS KRISTALL

ÜLO RAADIO, Tallinn, Pikk 3, tel. 465-66

Koolidele k.=ü. „Rahvaülikooli“ rakendusraamatud ja =kaustad,

mis on valmistatud Haridusministeeriumi vormide järgi ja vastavalt praegu kehtivale seadustele ja määrustele. Raamatud on valmistatud heast paberist ja tugevas köites. Kaustad on pruunist papist ja otstarbekohaselt nimestikuga varustatud.

Klassihinnangute vihud

alg- ja kõrgematele koolidele. Haridusministeeriumi poolt abiraamatuna tarvitamiseks lubatud. Heast paberist, hallist papist ja presspan-kaantega.

Klassi päevaraamat

kvartformaadis väga heast paberist, tugevas ja nägusas köites. Lehtede rohkuse tõttu sobiv igale kooli liigile. Hind kr. 1.75.

Noorte raamatukogudele

soovitame punasekaanelist sarja „MINU RAAMAT“, mis koostatud maailmakuulsast noorsoojuttudest ja tõlgitud igasse kultuurkeelde:

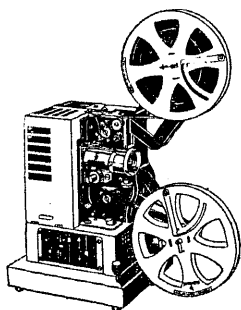
Jean Webster Pikakoivaline isa	kr. 2.—
R. L. Stevenson Rõõvitud poiss	2.—
Louisa M. Alcott Väikesed naised	2,50
M. Twain Prints ja kerjus	2,50
F. H. Burnett Väike lord Fauntleroy	2.—
M. Twain Tom Sawyeri imelikud juhtumused	2,50
J. Habberton Helena lapsukesed	2.—
L. Beecher-Stowe Onu Tomi onnike	2,50
D. Defoe Robinson Crusoe	2.—

Ilmuvad sel sügisel:

Louisa M. Alcott Väikesed mehed	2.—
M. L. Montgomery Punapäine Anne	2.—
H. Sienkiewicz Läbi mustade maa	2,50

K.-Ü. „RAHVAÜLIKOOI“

Tallinn, Harju 48, tel. 444-39, Pärnu mnt. 10, tel. 446-67

Ülemaailmiselt kvaliteetkaubana tuntud

SIEMENS

KITSASFILM-PROJEKTORIT

kasutatakse laialdaselt välismaa koolides,
kuna ta töötab laitmatult, olles:

- tehniliselt viimistletud
- praktiline ja lihtne käsitamisel
- stabiilne ja ökonoomne
- kohandatav helifilmile
- ei riku filmi (Siemens-patent)

Lubatud Haridusministeeriumi poolt võtta tarvitusele koolides.

Nõudke prospekte ja ostukohustuseta demonstreerimist!

EESTI AKTSIASELTS SIEMENS

TALLINN, VABADUSVÄLJAK 7

Kõige maitavamad toidud ja
küpsised valmistate tarvitades

t a i m e v õ i d

ASTA

Saada kõigis toiduainete- ja
delikatess-kauplustes.

Taimevõitehas

„OLIVIA”

Tallinn, Volta tänav 3

Telefon 431-97

SINGER

ÕMBLUSMASINAID

eelistab teadlik koolijuhataja, sest ellu astudes leiab endine õpilane igas kodus ees SINGER-masina ● SINGER on masin eluajaks ● SINGER on üle laia maailma tuntud kvaliteet-masin— mõistliku hinnaga.

Oma pappkatuste tõrvamiseks

tarvitage ainult tuntud headuses meie tehase neutraalset

Põlevkivi-katusepapilakki ND

ning põlevkivitõrva ja rootsi kivisöetõrva segu

„Kivitõrv Ekstra“

Puuosade kaitsmiseks

mädanemise eest tarvitage

»KARBESTOLEUM'it« ja »KRESOLAAT'i«

Saadaval kõikides era- ja ühiskauplustes üle maa.

EESTI KIVIÕLI A.-ü.

Tehas: Kiviõlis. Müügibüroo: Tallinn, Pärnu mnt. 10.

**Nais- ja mees-valmis-
riided ja vihmakuued**

SUURIM VALIK
TALLINNAS

K.-m.

S. Karšenstein

Harju 23

Tellimiste vastuvõtmine. Hea
töö ja lõige. Kiire valmista-
mine. Järelmaks 7 kuud.

Õpetajatel ei tule tasuda
järelmaksuprotsente

F^a Adolf Klaff

Paberi-, kirjutus-
materjali ja kooli-
tarvete kauplus

**Harju tän. 21, Tallinnas
tel. 436-51**

„Ühiselu“

TRÜKIKOJA JUHTLAUSEKS ON:

hea töö,
täpne ja kiire tellimiste täitmine,
mõõdukad hinnad.

Sellepärast Aktsiaselts „Ühiselu“ trükikoda
ongi see asutis, mida Teie vajate oma
trükitööde täitmiseks.

TELLIMISTE TÄITMINE
trükikoja kontoris Pikk 42, Tallinnas

Telefonilised
tellimised:
telefon

432-04

paillard
LA MARQUE SUISSE

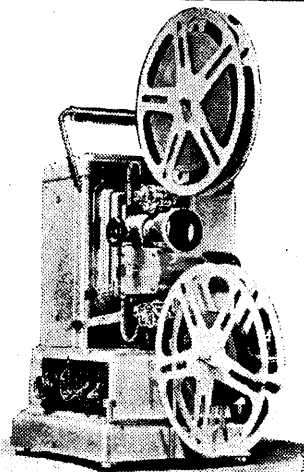
Šveitsi
täpsustöö

Esimene Eestis E. V. Tallinna Tehnikaüli-
kooli Riikliku Katsekoja poolt katsetatud

Kitsasfilmi projektor
Paillard Bolex mudel
G. 16

Haridusministeeriumi Kinokomisjoni
otsusega: „Lubatud I järjekorras“
koolides tarvitusele võtta.

Kõik tagavaraosad alati laos saadaval.

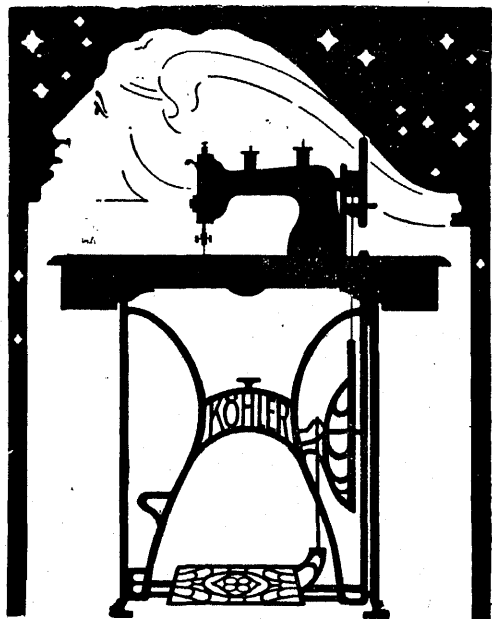
E. Paillard & Cie S. A. S-te-Croix + Suisse + **Kinokaamerate ja projektorite**
ainuesindus ja ladu Eestis:

o.-ü. SYSTEMA

Tallinn Lai 9.

Tel. 430-09.

Nõudke prospekte ja ostu kohustuseta demonstreerimist!

KÖHLER

Koolidele
erisoodustused

Järele pärida

**Tallinna Manufaktuur-
ja Kaubanduse A.-S.**

Karja 6/8

Postk. 203 Tel. 426-56

KASVATUS

Eesti Õpetajate Liidu kasvatusteaduslik ajakiri.

Nr. 6/7

Lõikus- ja mihklikuu 1939 21. aastakäik

ENN MURDMAA

Kakskümmend aastat tööd

20 aasta eest lõikuskuul ilmus „Kasvatuse“ esimene number. Ja sellest ajast siiani on „Kasvatusel“ korda läinud pidevalt Eesti pedagoogilise kirjanduse põllul töötada. Meie piiratud oludes piiratud lugejaskonnaga eriajakirja pidevalt ilmumine 20 a. vältel ei ole kergesti lahendatav ülesanne.

Suur osa meie nooremaid õpetajaid — nende hulgas muidugi ka „Kasvatuse“ lugejaid — ei ole teadlikult kaasa elanud neid aegu, mil „Kasvatus“ alustas oma elukäiku — kuna nad olid siis alles algkooli õpilased või veel nooremadki. Maksaks sellepärast ehk hetkekski peatuda neil aegadel — Eesti iseseisvuse algpäevil.

Väga suurt osa meie haridus-, eriti koolielu korraldamisel ja juhtimisel mängis tol ajal organieseritud õpetajaskond — Eesti Õpetajate Liit. Rahvaesinduses — Riigikogus — töötasid mitmed Liidu juhtivad tegelased haridus- ja kooliellu puutuvate seaduseelnõude kallal, püüdes ühtlasi suuremaid krediite hariduse

Enn Murdmaa,
„Kasvatuse“ toimetaja alates 1921. a.
septembrist kuni siiani.

heaks eelarvetes läbi viia. Mitmed haridusministrid olid tulnud Eesti Õpetajate Liidu ridadest ja teisedki suhtusid heatahtlikult tema üritustele. Suurem osa Haridusministeeriumi kõrgemaid ametnikke olid endised Liidu juhtivad tegelased. Ka kohalikkude maa- ja linna-koolivalitsuste juhtivate isikute hulgas leiame tol ajal väga palju E. Õpetajate Liidu tegelasi.

Oli sellepärast päris loomulik, et „Kasvatus“ oma ilmumisel seadis endale väga laialdased ja mitmekesised ülesanded. Ta pidi olema ühtlasi Õpetajate Liidu kasvatusteaduslik ajakiri kui ka tema häälekandja. Ja osaliselt oli ta isegi Haridusministeeriumi häälekandja, kuna ministeeriumi ametlikud määrused, korraldused, seletused, otsused jm. ilmusid „Kasvatuses“ „Ametlikus osas“.

„Kasvatuses“ esimese numbri juhtkirjas „Riik on loodud — loogem kodanikke“ on esitatud „Kasvatuses“ ülesanded ja sihid:

„Kasvatus“ tahab kasvatada lapsi ja vanemaid, kooli ja õpetajaid, tahab kasvatada meie seltskonda ja kogu meie rahvast...

„Kasvatus“ näeb nende ülesannete teostamiseks järgmisi teid:

- I. Esimene samm on õpetajate organiseerimine...
- II. ... Koolieelne kasvatus igasugusel kujul saab „Kasvatuses“ oma tähtsusele vastava käsitlese...
- III. ... Täiskasvanute edasiharimine on tähtsam tee riigikodaniku kasvatuses...
- IV. Kool on kogu omas ulatuses kõige energilisemaks ja tundelisemaks elundiks riigiorganismis... Käsikäes töötades koduga ja seltskonnaga loob kool silla kahe viimase vahel... Vana kool peab maha kistama kõigi oma keskaja traditsioonidega. Uue koolikorralduse nurgakivid — ü h t l u s k o o l ja t ö ö k o o l — peavad õieti paigutatama, et uus hoone kaljule asuks.
- V. ... Noorsoo liikumise edendamine ja juhtimine on „Kasvatuses“ sümpaatsem käsitus.

Lõpuks tahab „Kasvatus“ olla ühendavaks lüliks õpetajaskonna ja haridusministeeriumi vahel...

Laialdased ja kõikehaaravad sihid ja ülesanded seadis „Kasvatus“ endale oma elukäigu algul. Oli ka väga palju optimismi — sihtide ülesseadmisel kui ka nende taotlemisel. Ja kuidas oleks võinud see teisiti ollagi tolle romantika-ajastul, mil tahteti tähti taevast maha tuua...

Ja nüüd?...

Nüüd ei ole „Kasvatus“ enam haridusministeeriumi ametlikkude

teadete avaldaja, kuna selleks on eri ajakiri „Haridusministeeriumi Teataja“.

Nüüd ei ole „Kasvatus“ enam Eesti Õpetajate Liidu häälekandja, vaid ainult tema kasvatusaaduslik ajakiri, ja oma häälekandjat Liidul vormiliselt õieti ei olegi.

Nüüd ei ole „Kasvatus“ enam meie ainus kasvatusaaduslik ajakiri, kuna lisaks on tulnud „Eesti Kool“ ja „Kooliuuenduslane“.

Nüüd ei rikasta enam „Kasvatus“ oma kaasannetega meie pedagoogiliste raamatute kehva turgu, kuna tal puuduvad selleks ainelised võimalused.

Nüüd ei püüagi „Kasvatus“ hariduselu kõiki ülesandeid täita — kasvatada lapsi ja vanemaid (kaudselt siiski küll) —, vaid püüab teostada rohkem kitsapiirilisi ülesandeid, süveneda rohkem k o o l i kasvatuslikesse küsimustesse.

Nüüd ei ole Eesti Õpetajate Liit enam nii kõikkülgsest tegev meie haridus- ja koolielu korraldamisel, nagu ta seda oli meie riigi algupäevil. On ju hariduselu korraldamisel aset leidnud diferentseerumine. Paljud uued asutused ja organisatsioonid on ellu kutsutud, mis esialgu puudusid: Haridusliit, noorsoo-organisatsioonid ja neid korraldavad ametlikud kui ka era keskused, Kool ja Kodu, Kodu-kasvatusinstituut j. p. m.*).

Ja nüüd ei trükita „Kasvatust“ enam mitmes tuhandes eksemplar, nagu seda tehti „Kasvatuse“ algusaastail . . .

Selle romantismi ja realismi kõrvutamisega ei taha ma esile kutsuda norutunnet meie ridades. Eesti Õpetajate Liidu juhtivad tegelased võivad täie südamerahuga tagasi vaadata möödunud aegadele. Nad on püüdnud kodumaale anda parimat, mida nad on osanud ja võinud. Ja kakskümmend aastat tööd kasvatuspõllul peaks ikka ka midagi väärt olema. Kui nüüd elu on diferentseerunud, siis on see olnud paratamatu arenemiskäik. Ja Õpetajate Liidule ning „Kasvatusele“ on järele jäänud küllaltki avar tööpõld, kus viljakalt tegutseda võib.

Haridusministeeriumi pedagoogilise ajakirja kõrval peaks „Kasvatusele“ jääma ruumi töötamiseks, kuna küsimuste mitmekülgne valgustamine ja ametlike seisukohtade arvustaminegi võib ainult

*) Ka organiseeritud õpetajaskond ei ole enam koondunud ainult Eesti Õpetajate Liidu ümber, vaid on tekkinud veel teisi õpetajaskonna organisatioone väljaspool Eesti Õpetajate Liitu ja kogu õpetajaskonna juhtivaks keskuseks on Õpetajate Koda.

kasulik olla hariduse edule, mille heaks meie kõik töötame. Ei saa ju meie ideaaliks olla elukorraldus, kus ametiasutused kõik ära teevad ja kus seltskond oma seisukohtadega esinedagi ei saaks.

„Kasvatuse käesolevasse numbrisse on paigutatud ülevaade „Kasvatuses“ 20 aasta vältel ilmunud üksikute õppeainete kohta käivatest töödest („Kasvatuse“ töömaalt). Üksikute õppeainete kohta käivad tööd moodustavad üsna väikese osa „Kasvatuse“ 20 aasta tööst, kuna suurem osa töödest on kas didaktilist, pedagoogilist või muud laadi. Ja kuna kuni 1934. aastani „Kasvatus“ oli ka E. Õpetajate Liidu häälekandja, siis nõudis ka õpetajaskonna kutsehuvide selgitamine „Kasvatuselt“ palju ruumi. Siiski näeme, et 20 aasta vältel kaunis palju on suudetud kirjutada ka üksikute õppeainete kohta. Leiame, näiteks, et eesti keele kohta on kirjutatud 41 autorit 63 tööd ja neist mitmed käivad läbi mitmest numbrist. Peale selle ei ole ülevaates märgitud õpperaamatute arvustusi, mis ju ka puudutavad üksikuid õppeaineid ja mida on „Kasvatuses“ olnud õige rohkesti.

Kujutame nüüd endile ette, et kogu seda pedagoogilist kirjanlust, mis on ilmunud „Kasvatuse“ veergudel või mille ilmumine on olnud kaudses seoses „Kasvatusega“, meil ei oleks, kas siis ei seisaks meie silmade ees suur tühik, mida me mingisuguste muude kirjutustega täita ei saaks.

„Kasvatus“ on vara-ait, kuhu on talletatud väga suur osa meie silmapaistvate koolimeeste loomingust Eesti iseseisvuse ajal.

Tahaksin loota, et Eesti õpetajaskond seda seisukohta oskab hinnata.

ANTS ROOS

„Kasvatus“ 20-aastane

Käsitledes Eesti kultuurielu küsimusi ei või jätta mainimata „Kasvatuse“ osa selles. Eriti nüüd, kus „Kasvatuse“ seljataga seisab arenemistee, mis võimaldab temal jõuda täisikka, ei ole ülearune silme eest mööda lasta seda vaevarikast kuid viljakat ajajärku.

Nende ridade kirjutajal oli õnn ja õnnetus ühtlasi olla esimeseks „Kasvatuse“ toimetajaks. Õnn oli algatada uut lehekülge Eesti kooli arengus ja õpetajaskonna isetegevuses, õnnetus —, et üles-

annete rohkuše tõttu ei jätkunud püsivamalt selleks jõudu. Suur õnn oli kaasa tunda ja kaasa teha tollel kõrgepinge aja-järgul.

Õpetajate Liidu toleaeagsel juhatusel oli selge, et „Kasvatus“ on vajalik, ta on isegi hädavaajalik igale õpetajale. Ei osatud kujutella, et „Kasvatus“ tohiks puududa ühegi õpetaja laual. Seepärast trükiti teda nii mitmes tuhandes eksemplaris, kui palju oli õpetajaid. Oli isegi arvamine, et hiljem koolipõllule asuvad õpetajad soovivad omandada „Kasvatuse“ esimesi aastakäike ja seepärast trükiti siis ka nende jaoks tagavaraks.

Elu aga näitas varsti, et see optimism oli liialdus. Varsti selgus, et „Kasvatust“ ja tema tellijat ning lugejat oli üle hinnatud. Vaatamata sellele, et „Kasvatus“ oli ainuke ajakiri, mis käsitas õpetuse, kasvatus ja hariduse küsimusi üldse, ei teostunud väljaandjate lootus. Pealegi oli „Kasvatus“ ühendatud ametliku osaga, mis sisaldas teateid, nagu nüüd „Haridusministeeriumi Teataja“.

„Kasvatusel“ on olnud palju raskeid momente. Kõige pealt tuli likvideerida ekslikult põhjendatud optimismi üleproduktatsioon. Eelarve tasakaalustamiseks oli vajalik kärpida kulusid, kus aga sai. Vahetati trükikodasid ja kombineeriti toimetusi. Eelviimases toimetuses istus Haridusministeeriumi esindajana koolivalitsuse direktor. Viimane toimeetus koosneb Õpetajate Koja sektsioonide ja Õpetajate Liidu esindajaist.

Vajadus nõudis „Õpetajate Lehe“ väljaandmist. Seegi sündis teatava piirini „Kasvatuse“ eelarve kulul. Kuid see oli põhjalikult kaalutud samm, selle otsuse juures oli arvestatud kõikide poolt ja vastu momentidega. Seepärast osutus see samm paratamatuks.

Sootu iseasi oli „Kasvatusele“ samasisulise võistleja ilmumine. Millised olid selle väljaandmise motiivid, ei tea. Nagu mainitud, oli võimalik oma esindaja kaudu toimetuses kõik soovid ja tahtmised

Ants Roos,
„Kasvatuse“ toimetaja 1919. a.
augustist kuni 1921. a. jaanuarini

esile tuua ja neid toetuse reguleerimisega sanktsioneerida. See igitahes oli raskeim hoop „Kasvatusele“.

Igakordse eelarve koostamise puhul on küsitud: Kas jätkata „Kasvatuse“ väljaandmist? Ja igakord on vastatud sellele jaatavalt. Ka nüüd „Kasvatuse“ täisealiseks saamise puhul tuleb püstitada sama küsimus. Ja ma arvan, et tuleb vastata endiselt jaatavalt. Põhjendusi selleks on palju. Esimene on kategooriline imperatiiv, mis juurdub Eesti rahva endamääramise kustumatust õigusest. Kui Eesti õpetaja ei teosta seda endamääramist, kui ta ei istuta selle vajadust kasvavasse lapsesse, kui ta ei õpeta rahvast ise enda eest seisma, siis peavad teised tema saatust määrama. Ega Põhiseadus kõnele asjatult endamääramise kustumatust õigusest, mis leegitseb püsivalt meie rahva hinges. Kui eluruum meie pedagoogilistel ajakirjadel kipub kitsaks jääma, siis on „Kasvatus“ küll õigustatud ja kohustatud üle elama kõik kriisiajad. Kõik need, kelle ülesandeks on Eesti rahva üldise kasvava elutahte arendamine, peavad kaasa aitama, et „Kasvatus“ kosuks ja kannaks seda vilja, mis tema hälli juures viibijad soovisid.

Nad soovisid seda, mida tähistab hällilapse nimi: „Kasvatus“. Kui meil ametlikult alles paar-kolm aastat on rõhutatud kasvatuse tähtsust meie koolitöös, siis „Kasvatuse“ ellukutsujatel seisis kasvatuse tähtsus koolitöös väga selgelt silme ees. Seda joont on arendatud „Kasvatuse“ veergudel, õpetajate päevad ja nädalad on töötanud selle tähe all ja selles vaimus on toimunud kogu koolitöö päevast päeva ja aastast aastasse. Et „Kasvatusel“ siin oma kasvatuslik mõju oleks puudunud, seda ei julgeks vist küll keegi väita.

Et aga „Kasvatus“ oma tööotsingutel poleks kunagi komistanud või eksinud, ei seda söanda küll keegi öelda. „Kasvatus“ on olnud uudismaa rajajaks, ja nii mõnigi kord on hallad kahjustanud tema vilja. Pioneeril juhtub nii mõndagi.

Kahekümne aasta eest esimese „Kasvatuse“ artikli pealkirjaks panin: Eesti on loodud, loogem eestlasi! Trükimustas kujunes aga pealkiri järgmiseks: Riik on loodud, loogem kodanikke! Muidugi pidi ka sisu sellekohaseks kombineeritama.

Tol ajal harrastati rohkem abstraktseid ja üldsisulisi artikleid. Tänapäeval ei oleks vist vara ega üleaarunegi ka eestluse kasvatuse kohta sõna võtta. Eks ole 20-ne aasta jooksul nii mõnigi asi trükimusta näinud, mis oleks võinud olla ilmutata ja asju toimetaja portfelli jäänud, mis karjuvalt päevavalgust nõudsid. Aga toime-

taja on sageli vasara ja alasi vahel. Kuid meie ei tohi takerduda üksikasjadesse, hinnakem üldhuv!

Vaderite poolt pikka iga, mehiste meelt ja võitlusrikast tööd!

JÜRI ANNUSON

Kaks püsivat põhitegurit*)

Suurte ühiskondlike liikumiste ja arenemiste üheks kaasnähteks on silmapaistvad kasvatuslikud uuendused. Klassilise Kreeka poliitiline ja vaimline õit-seng toob esile Sokratese, Platoni ja Aristotelese; renessansiga koos ilmub humanistlik kasvatus; prantsuse revolutsiooni piirkonnast on pärit Rousseau ja Pestalozzi looming. Milles seisab aga praeguses muudatuste kee-rises tekkivate kasvatusuuendus-likkude arenemiste üldsisu ja põhisuund?

Suured ideed ei sünni tavaliselt kunagi oma lõplikul, igakülgse viimistletud kujul. Nad vajavad aega kasvamiseks ja selgumiseks: nende ühesuunaline sirgjooneline arenemine takistub neist riivatute isiklikkudest kalduvustest ja hinnanguist, milliste mõjul, otseku Vanemuise keeltekeet-misel, tekivad mitmesugused ebasarnased tõlgitsemised ja tulemu-sed. Tõenäoliselt praegusaja üksteist eitavad kasvatuslikud voolud on sisuliselt ühe ja sama üldarengu osanähted, millede koguteema ühes ta variantide sisu ning põhjustega selgub alles kord hiljem — ajaloo perspektiivis. See, mida annab kaasaegsete arenemiste ana-lüüs, on parimal juhul vaid esialgne umbkaudne orientatsioon.

Nüüdse elu silmapaistvaks omaduseks on teravad vastolud isiku

Jüri Annusson,
„Kasvatuse“ toimetaja 1921. a. veeb-
ruarist kuni 1921. a. augustini.

*) Käsikirjalise töö „Kasvatuse põhitegurid“ eelsõnast.

ja ühiskonna vaheliste suhete määramises. Sel ajal kui demokraatlik kord ühes teda iseloomustavate vabadustega ja isikliku algatuse õigusega on loomulikuks elamise ja arenemise aluseks ühele inimsoo osale, teine võrdselt suur osa peab seda vaid kõdunevaks nähteks, milline tuleb asetada uue, kõikvõimsa juhi inspiratsioonist ja tahtest või kõikmääravast põhidoktriinist tuletatud maailmakorraga.

On käimas nende voolude võitlus elu ja surma peale. Ükskõik mis on selle tulemus, vaevalt aga saab kumbki neist jääda püsima ta endisel kujul. Raske oleks ennustada pikka iga praeguses totalitaarses ühiskonnas valitsevale survele ja pingele; sama raske on aga ka oletada kestvust senisele demokraatlikule liberalismile ühes talle omase, mitte ainult häid vaid ka pahu algatuse ja arenemise soodustava „laissez-faire’iga“.

Küllap kujuneb midagi keskmist; jõutakse ühele või teisele töötavale kokkuleppele isik-ühiskonna vaheliste suhete normimises, säilitades aastatuhandetepikkuse töö ja võitluse suurim tulemus — *v a b a d u s*, kuid juhtides ta kasutamise senisest otstarbekama ja viljakama loomingu roobastikku.

Tulgu mis tuleb, ikka jäävad püsima kaks kasvatusprotsessi põhitegurit — isik ja ühiskond. Lahendus ei saa kunagi olla ühekülgne: tuleb võrdselt arvestada mõlemat asjaosalist.

JOH. KÄIS

„Kasvatus“ ja meie õpetajaskond

„Kasvatuse“ esimese numbri ilmumisest on täitunud juba 20 aastat! See juubelimoment väärib tõsist tähelepanu. Peaaegu kogu meie iseseisvusaaja kestel võis Eesti organiseeritud õpetajaskond lugeda oma kasvatusteaduslikku ajakirja, mille lehekülgedele on talletatud suur hulk haridus- ja koolielu mitmekülgselt käsitlevaid, sageli üsna väärtuslikke kirjutisi. Nende hulgas leidub palju niisuguseidki, mis ei käsitle mööduvaid päevaküsimusi koolialal, vaid sisaldavad hoopis kauemini püsivaid ja tänapäevalgi uusi teid näitavaid pedagoogilisi ideesid. Ja kui palju on kogutud „Kasvatuse“ numbritesse ainekuid meie uue kooli ja meie oma hariduselu arenemisloost! Ikka ja jälle tuleb õpetajail ja teistel haridustegelasil

otsida „Kasvatusest“ mitmesuguste haridus- ja kasvatusprobleemide selgitust, mida saab kasutada niihästi teoreetilistes uurimustes kui ka tegelikus koolitöös.

Siiski teame, et „Kasvatust“ ei leidu kõigis koolides ega kõigi õpetajate töölaual. Näib koguni nii olevat, et enamikul meie õpetajaist puuduvad oma raamaturiiulil „Kasvatuse“ aastakäigud. Seesugust olukorda ei saa normaalseks pidada ajal, mil kasvatustöös kerkib üha uusi probleeme ja kasvatajal peaks olema lai ja selge silmaring kasvatus maailmas. Juba varem on juhitud tähelepanu ühele mitte just röömustavale nähtusele meie

õpetajaskonna tegevuses: paljudel õpetajail nähtavasti puudub sügavam, teoreetiline huvi kasvatus ja õpetuse probleemide vastu. See ilmneb pedagoogilise kirjanduse väheses levikus ja ka enamiku õpetajate isiklike raamatukogude kehvuses. Võidakse öelda, et õpetajad võtavad ju elavalt osa edasiharimistööst mitmesugustel kursustel. See on tõsi, kuid oleks siiski üsna vähe saavutatud enesetäiendamistöös, kui kõik püüded sellel alal piirduksid vaid kursustel käimisega. Iseseisev töötamine ja pedagoogilise kirjanduse uurimine on tingimata tarvilik ka pikemate kursuste järele!

Õpetajate mitteküllaldane pedagoogilise kirjanduse tundmine ilmneb üsna sageli koosolekuil, kui tekivad vaidlused mõnede kasvatustlike või õpetustlike küsimuste puhul. Siis võib märgata, et õige mõnigi kõneleja „avastab Ameerikat“ uuesti — esitab tema enda teades küll uusi mõtteid, mida aga on tegelikult juba varem, mõnel juhul koguni korduvalt põhjendatud ja selgitatud eestikeelseski pedagoogilises kirjanduses. Pikkade, aega raiskavate arutluste asemel oleks siin piisanud vaid viitest teosele või kirjutusele, kus asja lähemalt selgitatud. Ja just „Kasvatuse“ pedagoogilisi varasalvi kasutatakse võrdlemisi vähe.

Johannes, Käis
„Kasvatuse“ tegevtoimetaja 1937. ja 1938. aastal.

Teine põhjus, mis kitsendab meil pedagoogilise kirjanduse levikut, on õpetajate kehvad palgaolud. Võib uskuda, et paljud (maa-) õpetajad tõepoolest ei saa hankida endale raamatuid — rahapuudusel. Koolide raamatukogude seisund ei ole ka veel sugugi rahuldav. Ja nii me seisame üsna kurva seiga ees, et pedagoogilisel kirjandusel on vähe lugejaid, palju vähem, kui neid peaks olema. Esitame siin ka küsimuse: kas äratavad kõik meie pedagoogilised õppeasutised tulevastes õpetajates küllaldast huvi pedagoogilise kirjanduse vastu? Tundub olevat põhjust seesuguseks küsimuseks.

Teatavasti on koolid kohustatud tellima haridusministeeriumi poolt väljaantavat pedagoogilist ajakirja. Seetõttu võib tekkida arvamine, et teist ajakirja pole enam tarviski. See vaade on täiesti ekslik. Kasvatuse ja õpetuse alal ei ole olemas vankumatuid põhimõtteid. Iga probleemi võidakse ja ongi tarvilik valgustada mitmest seisukohast. Alles niisugune käsitus tagab paremini õige tee leidmise tegelikus töös, kuna ühekülgised vaated võivad kergesti ummikusse viia. Võime konstateerida, et mitmeid kooli- ja kasvatusküsimusi on eri ajakirjades käsiteldud erinevaist vaatepunktidest, ja see on ikka olnud kasuks asja õigele arenemisele.

On päris kindel, et pedagoogilise kirjanduse levik ja kasutamine peab edaspidi tublisti kasvama. Samuti on tarvilik, et ka „Kasvatusel“ oleks laiem lugejaskond kui seni. Vähemalt peaksime nii kaugel jõudma, et meie oma ajakiri suudaks ilmuda ilma suurema kõrvalise toetuseta. Vastasel korral võib varem või hiljem kerkida tema likvideerimise küsimus. Seda ei tohiks juhtuda ja ei juhtugi, kui meie õpetajaskonnas kasvab huvi pedagoogilise kirjanduse vastu nõ. normaalse tasemeni. See oleks saavutatud siis, kui ükski õpetaja ei jätaks lugemata ühtki eestikeelset pedagoogilist raamatut ega läbivaatamata ühtki pedagoogilise ajakirja numbrit, kus ikkagi leidub midagi ka õpetaja erihuvidele vastavat.

Kas oleks liiga palju nõutud, kui öelda, et juba paari aasta pärast peaks olema „Kasvatus“ i g a kooli õpetajate lugemislaua!

ENN MURDMAA

Rahvusvahelise Õpetajate Liitude Föderatsiooni kongress Pariisis

Rahvusvaheline Õpetajate Liitude Föderatsioon — Fédération Internationale des Associations d'Instituteurs, lühendatult FIAI —, mille liige on ka Eesti Õpetajate Liit juba mitmendat aastat, pidas oma järjekordse aasta-kongressi s. a. 14., 15. ja 16. juulil Pariisis Föderatsiooni koosolekute traditsioonilistes ruumes Palais-Royal'is.

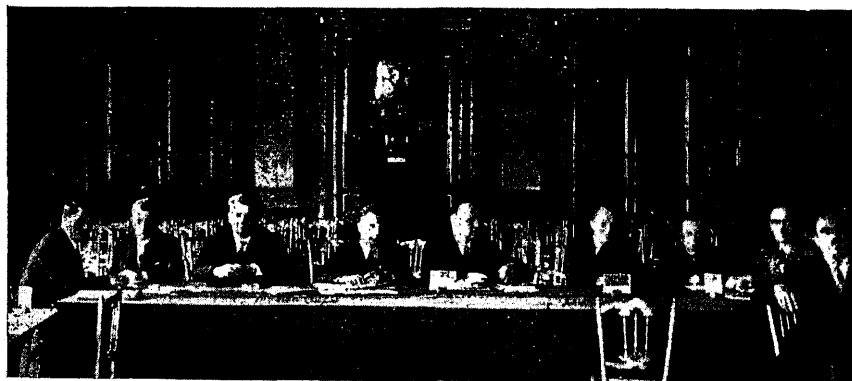
Kongressil oli esindajaid 17 riigi õpetajate liitudelt: Inglismaalt, Šotist, Prantsusmaalt, Šveitsist, Rootsist, Norrast, Taanist, Hollandist jm. Eesti Õpetajate Liidu esindajaina võtsid kongressist osa Liidu esimees Enn Murdmaa ja sekretär Valter Horm. Kongressi juhatajaiks valiti: Delmas (Prantsuse Õpetajate Sündikaadi esimees), Bloemsa (Hollandi-India), Chipperfield (Inglise) ja Boesch (Šveits).

Kasvatusõpetuslikest küsimusist kongressi päevakorda olid võetud:

1. Millisel määral kool suudab lapsele sisendada kohusetäitmistunnet kodanikuna ja inimesena?

2. Kollektiivne õpetus ja lapse vabadus.

3. Koolivaheaegade organiseerimine.

Deleagaate FIAI käesoleva aastakongressi istungil Palais-Royal'i ajaloolises saalis. Vasakult: Poirel (Prantsuse), Mercier ja Janson (Belgia), Horm ja Murdmaa (Eesti), Fišera (Tšehhoslovakkia), Jakubenas (Leedu), Wyss ja Willemin (Šveits).

Esimese küsimuse kohta esines G. L a p i e r r e (Prantsuse suurima pedagoogilise ajakirja „Ecole Libératrice“ toimetaja), FIAI sekretär, referaadiga, milles ta järgmisi mõtteid avaldas:

Kui FIAI juhatus selle küsimuse 1939. a. kongressi päevakorda võttis, siis tähtis ta seega, esiteks, üles seada kogu kasvatuses põhi- aluste probleemi ja, teiseks, ühtlasi juurdlemisele võtta küsimust, kuidas saaks kasvatust kohandada alaliselt muutuvaile elamisolu- dele. Selleks kavatseti võtta küsimuse teemaks: „Riigikodanlik kasvatus koolis“. Kuid juhatuses, milles on esindajaid mitmetest maadest, küsimust lähemalt kaaludes selgus, et kuigi riigikodanlik kasvatus on aset leidnud kõikide maade koolides, see väljend siiski võib esile kutsuda väärtõlgitsusi erimaades, kuna sellele väljendile antakse mitmesugune tähendus. Sellepärast tuligi probleem üles seada kõige üldisemal kujul.

Renessansi ja reformatsiooni ajastul, mil pedagoogika oma huvi- piirkonda ja esirinda seab inimese vaimlise arenemise kõrvale ka tema ü h i s k o n d l i k u a r e n e m i s e, sai riigikodanliku kasva- tuse probleem üldiseks probleemiks.

Ei ole huvituseta teada, et selle realistliku pedagoogika hälli juures seisavad protestantlikud maad, kes kõige esmalt hakkasid teotsema ühiskondlikkude huvide alal, ja et kasvatuses entsüklopee- diline ning desinteresseeriv mõiste, mis on ühenduses kasvatuses utilitaarse ning sotsiaalse mõistega, esineb alles 18. sajandil.

Samuti ei ole kasuta meenutada, et huvi, mida osutati 18. sajan- dil sotsiaalsele kasvatuses, on olnud tihedalt seotud r a h v u s - t u n d e a r e n e m i s e g a.

Kui, ühest küljest, humanism otsib ideaali, mis võiks maksev olla kogu maailma kohta, siis, teisest küljest, rahvus ja riik, nagu neid mõistetakse 18. sajandil ja nagu nad ilmnevad Prantsuse revo- lutsioonile, otsivad kasvatuses vahendit, millega saavutada ühis- konna normaalset funktsioneerimist.

Need püüded jätkuvad kogu 19. sajandi vältel, kord orgaani- liselt, kord vasturääkivalt. Orgaaniliselt siis, kui rahvuslikkuse aatega koos käib ka kogu maailma mõistmine — arusaamine kogu maailma huvidest —, kui vaimu koostöö oma mõistuse ja vendluse üleskutsed suunab kõigile inimestele; vasturääkivalt siis, kui rah- vuse aade on saanud autoritaarseks ning ainumaksvaks, kui ta inimliku kultuuri maailmavaatele vastu seab suveräänse riigi või valitud rassi maailmavaate.

Ajastul, mil inimsugu kaldus vastastikusele arusaamisele, oli lihtne rõhutada rahvusvahelist tahet ja nõuda kõikide rahvaste ning nende laste jaoks kasvatust, mis õpetab ning ülistab rahvaste rahu-likku koostööd.

Tänapäeval aga on meile kõigile selge, et see küsimus on kaugele nihkunud tema õigest lahenemisest, et kaugel on mõistus ja vendlus sellest, et nad võiksid korraldada rahvaste vahekordi, et toores jõud rasside ja autoritaarsuse ideoloogia teenistuses ähvardab maailma rahu ja ühes sellega ka rahvaste vaimlist koostööd.

Siiski, vaatamata ohtudele, mis meid ähvardavad, ei murra meie truudust ühelegi aatele, mis on inimsoo tsivilisatsiooni põhialusteks. Vastupidi, meie rõhutame, nagu möödunud aastailgi, oma truuskjäämist vastastikuse arusaamise kasvatusele, mis moodustab rahvuslike kui ka üldinimlike väärtuste sünteesi, kasvatusele, mis sisendab igale lapsele selge teadvuse tema tulevastest kohustest kodanikuna ja inimesena.

Mainitust järgneb, et on asju, mis ei lase endid põhimõtteliselt ühendada. Seega kasvatussüsteemid, mis on kooskõlastatud teatavate poliitiliste süsteemidega, juba iseendast langevad välja meie arutusest.

Meie usume, et inimese mõistus on igavene, ja et need, kes seda usuvad, peavad tänapäeval ühinema, et kaitsta inimsuse igavest pärandust, ilma milleta ei saa olla ühtegi kestvat korraldust.

Neist üldseisukohtadest väljudes G. L a p i e r r e seadis üles oma referaadi lõpposas järgmised seisukohad:

1. Majandusliku ja sotsiaalse elu tähtsuse tõus nõuab koolis suurema tähelepanu pööramist lapse kutse- lisele ettevalmistusele.

2. Avaliku ja rahvusliku elu tõusev tähtsus on andnud avalikule kasvatusele kõigis maades rahvusliku kasvatuse iseloomu.

3. Inimene jääb aga sellegi peale vaatamata üldsuse — universumi — osaks, mis pärast kasvatuse esimeseks vooruseks olgu anda igale inimesele teadvust tema inimväärtusest ja kogu inimkonna kohta käivate ideaalide püsivusest.

4. Peale formaalsete teadmiste on iga maa õppekavades hulk aateid, mida õpetajal tuleb pidevalt silmas pidada ja mis peavad läbistama tema õppetegevust: veene, et inimkonna edu sa-

jandite vältel on sõltunud peamiselt mõningate moraalseste aadete võidulepääsust — inimese isiksuse austamine, ausus, tolerantsus (sallivus), õiglus, vendlus.

Poliitiline ja sotsiaalne kord, mis püüab igaühele säilitada vabadust, kindlustada julgeolu, võimaldada igaühele tema võimete ning huvide kohast tegevust — see on väärtus, samuti ka solidaarsuse tunne, mis seob kõigi maade ja aegade inimesi.

Sotsiaalne kohusetunne peaks sundima iga inimest olema hea tööline omal kutsealal, hea kodanik oma rahvale ja teadlik kaastööline inimkonna edule.

5. Kuigi kasvatus peab olema rahvuslik, siis ta siiski ei tohi olla sundiva iseloomuga ja dogmaatiline. Ta peab tutvustama lapsi poliitiliste ja ühiskondlike korralduste ajaloo, et neile saaks selgeks ajalooline progress, ja et edukäik ei ole alatasa lakkamatult jätkunud, vaid et kõigil rahvastel on vahest aset leidnud ka hädaohtlikud kriisiajad. Kasvatus ei pea olevaid seadeldisi ja asutusi näitama ebaõiges valguses; mitte kujutama neid kui lõplikult täielikke ning ideaalseid, vaid ta peab andma mulje, et asutused, nagu kõik inimlik, näitavad vaid ühte momenti rahvaste elus ja on lõpmatuseni täiendatavad. Rahvuslik kasvatus peab andma igale kodanikule teadvuse, et ta peab olema kodanik, kes hoolega jälgib avalikku elu ja on teadlik oma kohustest.

Ajalooõpetus ja rahvusliku kirjanduse õpetus peab lapsele selgeks tegema, milles seisavad tema rahva rahvusliku geeniuse erinevused: sünnimaa — suured isiksused — rahvas — ühine ajalugu — ühised lootused.

Ometigi rööbiti ja ühenduses rahvusliku ajaloo ja kirjandusega tuleb õpetada ka teiste rahvaste ajalugu ja kirjandust, muidugi sel mõõdul, millisel seda võimaldab laste arenemisaste, et neil kujuneks arusaamine rahvaste erinevusest kui ka ühtlusest, teadvus sellest, mis rahvaid lahutab ja mis neid sagedate ning veriste kokkupõrgete peale vaatamata siiski üksteisega seob ja ühisele koostööle viib.

7. Maateadus näitab, kuidas inimesed on maakeral asustunud, selgitab tsivilisatsioonitüüpe ja inimrühmituste läbikäimist üksteisega, näitab inimeste nüüdisaja rahuliku koostöö mitmesuguseid vorme.

8. Kõigepealt aga peavad õpetajail silme ees seisma inimliku tsivilisatsiooni põhialused, millest eespool kõneldud.

Miljonite õpetajate suur ja pidev püüdmine peab looma soodsa moraalse õhustiku, mis on tingimata vajalik, et valgustada päid ja muuta elukorraldust.

Referaat sai suurte poolehoiuavalduste osaliseks ja referendi seisukohad tunnistati kongressi poolt üksmeelselt õigeks.

* *

*

L. Dumas (FIAI esimees, Prantsuse Õpetajate Sündikaadi pedagoogilise toimkonna esimees) esines referaadiga „Kollektiivne õpetus ja lapse vabadus“.

Selle teema kohta oli referendi poolt liitudele saadetud küsimusleht, mis sisaldas järgmised küsimused:

1. Kas kollektiivne õpetus, mida tuleb võtta majandusliku paratamatusena, võimaldab arendada lapse vaba isetegevust?

2. Mil viisil õigustate teie lapse vaba tegevust kasvatuses?

3. Missugustes piirides võib lapse vabadust ühendada korra ja distsipliiniga koolis?

4. Kuidas peab korraldama õpetust, et lapsele võimaldada vabadust koolis kollektiivse õpetuse raamides?

5. Kas teie seadused, korraldused ja ametlikud ettepanekud lubavad koolis lapse vabaduse põhimõtet teostada?

6. Kas võite saata FIAI sekretariaadile kasutamiseks üksikasjalise materjalikogu koolidest, milles suuremal määral ruumi on antud lapse vabale isetegevusele?

Neile küsimustele oli ka Eesti Õpetajate Liit vastused saatnud (Liide pedag. sekretäri poolt koostatud), mis kõlasid järgmiselt:

1. Kollektiivse õpetuse juures on lapse vaba tegevus harilikult tugevasti piiratud.

2. Õpilase vaba tegevust võib kasvatustöös mitmeti teostada. Sellekohastest õppeviisidest olgu mainitud:

a. diskussioonid vabaks mõtetevahetuseks;

b. õpetuse individualiseerimine, mis võimaldab sarnast tööviisi, mis vastab õpilase huvidele ning võimetele;

c. vaba tegevus mitmesugustes ringides — spordis, tehnikas, kirjanduses, kunstis ja teistel aladel, noorsoo-organisatsioonides;

d. oma-algatus koolidistsipliini aktiivsel teostamisel.

3. Koolidistsipliin jätab lastele küllaldast vabadust, kui lapsed

ise teda aktiivsel teostavad. Näiteks — omavalitsuse kaudu. Lihtsamal kujul on võimalik omavalitsuse teatavaid põhimõtteid teostada isegi algkoolis, näiteks, valitavate klassivanemate, mitmesuguste valitavate nõukogude kaudu.

Kõigi sarnaste korralduste juures ei jää lapsed täielikult omapead, kuid õpetaja ei sunni neile peale oma nõudeid ja soove: lapsed tunnevad neid kui oma soove ja enamalt jaolt seavadki ise üles vajalikud nõuded.

4. Klassitöös peab lastele enam vabadust võimaldama: a) individuaalse tööviisi ja tööjuhataste abil, b) rühmatööde kaudu (üldiselt nii, nagu see on ette nähtud Dalton-plaanis ja Jena-kavas).

5. Koolikodukorra määrused on lubatavad ja nad võivad olla kooskõlas vaba tegevuse põhimõttega.

6. Juurde on lisatud ülevaade tööst ühes eesti seminaris, kus õpilaste vaba tegevus oli eriti hästi korraldatud.

Ka teiste maade poolt oli saadetud vastuseid ülalmainitud küsimustele.

Referent saadud materjali ja oma isiklike veenete põhjal jõudis järgmistele seisukohtadele, mis ka kongressi poolt õigeks tunnistati:

1. Lapse vaba tegevus on õigustatud, kuna ta on vajalik:
 - a. kehaliseks arenemiseks,
 - b. vaimliseks kujunemiseks,
 - d. tahtejõu ja iseloomu kasvamiseks.
2. Kollektiivse õpetuse juures on lapse vabadus piiratud:
 - a. koolidistsipliini läbi, mille ülesandeks on kaitsta teiste vabadust,
 - b. õppekava läbi, mis on ühiskonna tarvete legitiimne väljendus,
 - c. kooli administratiivse, materjaalse ning rahalise seisukorra läbi.
3. Õpetaja ülesanne olgu ehitada silda nende vastuoksuste vahele, et kindlustada lapsele tegevusvabaduse maksimumi ühise (kollektiivse) õpetuse piirides.

Koolivaheaegade organiseerimisest

kõneles G. L a p i e r r e, avaldades järgmisi mõtteid:

Meie, õpetajad, ei saa lugeda oma ülesannet täidetuks, kui oleme ära andnud oma õppetunnid. Peame jälgima last ka väljaspool kooli ja osa võtma kõigest, mille sihiks on lapse hinge ja keha heaolu.

Koolivaheaegade kasutamine on üks sellistest muredest. Milleks anda lastele koolivahaega, kui see seisab vaid mitte midagi tegemises, kui just need, kes kõige rohkem ja pidevalt vajaksid hoolitsemist ja järelevalvet, koolivaheaegadel on hoopis järelevalveta? Seltskondlik hoolekanne leiab laste eest hoolitsemises koolivaheaegadel — eriti koduta ja puudustkannatavate laste eest hoolitsemises — suure ja tähtsa tööpõllu.

Kõneleja püstitas järgmised seisukohad:

1. Küsimus puudutab esmajoones neid õpilasi, kelle vanemad ei ole suutelised valvama oma laste eest koolivaheaegadel, eriti aga linnalapsi.

2. Laste koolivaheaegade organiseerimisel pandagu suurt rõhku laste tervise parandamisele.

3. Ametiasutised peaksid valvama, et suvevaheaegade organiseerimisel ei aetaks taga omakasulisi sihte. Ei tohi aset leida aine- lise kasu tagaajamistel kui ka poliitilistel või usulistel mõjutustel.

4. Peale tervise eest hoolitsemise tuleks suurt rõhku panna ka kasvatuslikule küljele, kusjuures aga ei tuleks laste isetegevust liigselt pidurdada igasuguste väiklaste reglementeerimistega.

5. Kuna koolivaheaegade organiseerimine on tähtis osa kasvatustööst, siis peaksid õpetajad, eriti linnakoolide õpetajad, tundma suurt huvi selle küsimuse otstarbeka lahendamise vastu.

6. Iga rahvas peaks ise valima vormid, kuidas kohalikkude olude kohaselt kõige otstarbekohasem oleks koolivaheaegade veetmist korraldada.

Referendi seisukohad tunnustati üksmeelselt õigeaks ja ühtlasi avaldati soovi, et ühel järgmisel kongressil päevakorda võetakse ka õpetajate suvepuhkuse korraldamise küsimus.

Suurt huvi pakkusid

õpetajate liitude esindajate ülevaated
kohtadelt.

Inglise esindaja Parker tähendab, et neil praegu päevakorras on kaks tähtsat küsimust: 1) kuidas vähendada õpilaste arvu klassides ja 2) koolisunduse pikendamine ühe aasta võrra. Inglise Õpetajate Liit on andnud suuremaid toetussummasid Tšehhoslovakkia ja Hispaania põgenike-õpetajate ning laste heaks. Liit arvab, et kuigi rahvaste elus on praegu väga raske moment, mille tõttu mõne maa õpetajate

liidud on olnud sunnitud lahkuma Föderatsioonist, siis ometi tuleks meil, õpetajail, edasi kasvatada noorsugu üksteisest arusaamise vaimus ja tuleb tervitada rahvusvahelist ühist koostööd.

Prantsuse esindaja Giron: Prantsuse 120 000 õpetajast on 110 000 koondunud Õpetajate Sündikaadi ümber. Relvastuse tõttu on püütud kulusid kooli ja rahvahariduse alal kokku tõmmata. Tarbeainete hinnad on tõusnud. Vaatamata raskustele on siiski saavutatud ka edu: 11 000 õpetajat on kõrgendatud palgaastmeis, on loodud uusi klassikomplekte, seega ka uusi kohti õpetajaille, on kätte võideldud ühe kuu lisapalk.

Leedu esindaja Jakubenas: 5 aastat on Leedu Õpetajate Liit võidelnud suurte raskustega, mis on tekkinud sisepoliitilisest olukorrast. Viimasel ajal on hakanud puhuma liberaalsemad tuuled. Raskeil aegadel tuli piirduda peamiselt lasteraamatute kirjastamisega.

Eesti Õpetajate Liidu tegevusega tutvustab kongressi Liidu sekretär Horm, kes muuseas märgib, et õpetajaskonna püüded on suunatud koos kogu rahvaga oma maa iseseisvuse ja omapära säilitamisele. Kuna maakaitse kulusid on tulnud suurendada, siis ei ole ka õpetajaskonna majanduslikku seisukorda suudetud möödunud aastal parandada, küll on aga suurt rõhku pandud õpetajaskonna edasiharimisele ja on sel alal saavutanud ka silmapaistvat edu. On jätkatud võitlust ühtluskooli põhimõtte eest. On arendatud tihedat koostööd vennasrahva Soome õpetajaskonnaga.

Tšehhoslovakkia pagulane Fišera annab ülevaate seisukorrast Tšehhoslovakkias. Praegu on umbes 40 000 tšehhi rahvuslast kontsentratsioonilaagris, neist väga palju rahvakooliõpetajaid. Paljud õpetajad on vallandatud kohtadelt poliitilise meelsuse pärast. Õpetajate organisatsioonid on suletud. Tšehhi hümnid on keelatud. Õpperaamatute hulgast ja kooliraamatukogudest on kõrvaldatud suur osa endisi raamatuid. Paljud rahvakoolid — ka õpetajate seminarid — on suletud, kuna õpetajad on vallandatud. Kõneleja arvab, et Comeniuse ja Masaryki rahvas ei kaota usku Tšehhoslovakkia paremasse tulevikku.

Hiina esindaja Li-Yu-Ying: Seisukord rahvahariduse alal on masendav. Ei saa sõja ajal suurt juttu olla rahvahariduse tõstmisest. Hiina ootab rahu, et teostada sisemist revolutsiooni ka rahvahariduse alal.

Jugoslaavia esindaja Milanovič: Õpetajaskonnas äratas suurt kartust valitsuse vahetus. Ometi ei tähendanud see väga suurt pööret hariduspoliitikas. Praegu on õpetajaskonnas kaks voolu: ühed pooldavad tasalülitamist haminiga, teised — vabadust õpetajate organisatsioonide tegevuses. Viimase voolu pooldajaile keelati ära kongress. Suurte sekelduste järele saadi viimaks luba kongressi pidamiseks, kuid — ilma läbirääkimisteta.

Hispaania esindaja Llopis: Kuigi on lõppenud sõda Hispaania vabariigi pärast, siis sisemine võitlus käib edasi — võitlus lapse vaba arengu eest.

Ülevaadete lõpul Chipperfield (inglane) teeb ettepaneku avaldada kongressi poolt solidaarsust Hispaania ja Tšehhoslovakkia õpetajaskonnale nende võitluses demokraatliku kooli eest, milline ettepanek võeti vastu üksmeelselt.

Pikemaid läbirääkimisi kutsus esile

Hispaania õpetajate-sõjapõgenike ja laste abistamise küsimus.

1936. a. alates on FIAI juures olemas erifond Hispaania sõjapõgenike abistamiseks. Inglismaa õpetajad on kolme aasta vältel sellesse abistamisfondi maksnud ümmarguselt 400000 franki, samuti ka paljud teised liidud.

Prantsuse esindaja Cavalier annab ülevaate sõjapõgenike-õpetajate seisukorrast. Prantsusmaa on vastu võtnud umbes 70 000 last ja 2000 õpetajat. Neid ei saa tagasi lükata viletsusse. Prantsuse Õpetajate Liit on loonud asutise, kes korraldab abistamist. Prantsuse Õpetajate Liit on korjanud umbes poolteist miljonit franki ja hulga riideid ning muid asju. On asutatud kontsentratsioonilaager, kuhu on paigutatud ka hulk Hispaania õpetajaid. Laagri ruumid pole kuigi mugavad, kuna neid tuli ehitada kiires korras suure hulga jaoks.

Inglise Õpetajate Liidu esimees Mander: Ei ole loomulik, et Prantsusmaal on hulk Hispaania õpetajaid töötä. Tuleks kaaluda küsimust, kuidas saaks neile tööd muretseda: osa neist peaks assimileeruma Prantsuse õpetajaskonnaga ja siin tööd leidma (eriti nooremad), osa võiks tagasi pöörduda kodumaale ja FIAI juhatus peaks katsuma vastavate võimude ees samme astuda nende kodumaale pääsemiseks, ja üks osa võiks välja rännata Lõuna-Ameerikasse ja seal katsuda tööd leida, kuna seal keel ei teeks

hispaanlastele takistust. Sellegi võimaluse teostamist peaks juhatus kaaluma. Kuid nii kaua, kui pole vastavat tööd leitud, tuleks edasi maksta toetussumme abistamisfondi heaks, kuid seda peaksid tegema kõik FIAI liikmed.

Võetakse vastu järgmine resolutsioon:

„Rahvusvahelise Õpetajate Liitude Föderatsiooni kongress avaldab südamlikku poolehoiutunnet oma ametikaaslastele Tšehhoslovakkias, Hispaanias ja Hiinas, kes praegu elavad raskeis oludes kas põgenikena või omal maal, ja töötab neile oma kollegiaalset abi.

Et oma poolehoiuteadaannet mõjuvamalt väljendada, soovitab ta kõigile FIAI liikmetele 1939. aastal määrata FIAI abistamisfondi heaks vähemalt 1 frank iga liikme kohta, ja loodab, et need liidud, kes on selleks võimelised, seda tagasihoidlikku annetussummat suurendavad. Esindajate kongress näeb selles toetamises moraalselt kohustust FIAI kõikide liikmete kohta.“

FIAI juhatusse valiti järgnevak aastaks:

Inglismaalt F. Mander, Prantsusmaalt G. Lapierre ja L. Dumas, Hollandist M. Schaft, Šveitsist Willemin. Island, Leedu, Rumeenia, Austraalia teatavad oma esindajaist hiljem.

Järgmine kongress otsustati pidada 1940. aastal Šoti pealinnas Edinburghis.

Dr. VILHO SIUKONEN

Muusikaõpetuse võimalusi ja tuleviku väljavaateid

Käesoleva sajandi muusikaõpetus on pärinud võimsate möödunud sajandite suured saavutused õppematerjali terviku näol, pikka del ajajärkudel tehtud töö sünteesina, ja nüüd, uutes olukordades, on see pärandus muutunud tülikaks ballastiks, millest meie aeg püüab kord enam, kord vähem teadlikult vabaneda. See vabane mispüüe väljendub mitmel viisil. Vähe on jäänud neid õpetajaid, kes tervet programmi püüavad läbi võtta. Nad kasutavad peagu 1000 aastat tarvitusel olnud helitabamist; aastasadade intervalliprobleemid püsivad ikka edasi nende õpetuse objektidena; kvindiringile rajaneb nende õpetus helistikest ja keeruline noodikirja õpetamine kannab seda kõrget intellektuaalsuse pitsatit, mis juba keskajal,

skolastika sõnaohtral ajastul, oli küll omane, kuid väikesi ajusid nii väsitav! Sellele on uuemal ajal mitmed nõuded lisandunudki: käeliigutused rütmi ja helikõrguse õpetamises, värvid osutamas kõrgust, vali hääleseadedressuur, õige hääldamise ja sobiva ilme nõuded jn. Säärase nõudmiste koormuse all lämbub õpetaja oma kahe nädalatunniga...

Õnneks niisuguseid õpetajaid leidub siiski vist võrdlemisi vähe. Teised on oma õnneks ja vast ka muusikaõpetuse õnneks leiutanud uusi võimalusi. Nad on märganud, et tervet programmi on võimata teostada. Või on nad aru saanud, et vana kava mitmed kohad on kõlbmatud õpetamiseks. Nad eelistavad õpetada vaid mõnda üksikut muusikaõpetuse eriharu. Leidub palju lauluõpetajaid, kes näevad pääsmist, näiteks, helitabamises. Seda harjutatakse rohkesti ja selles saavutatakse tõesti tagajärgi. Kooli kuulsus tõuseb ühes selle õppeviisi saavutustega.

Mineval sügisel oli mul juhus kuulata lauluõpetust Ameerikas. Kauges Minnesota provintsis öeldi mulle helitabamise tunnis, et see õppeviis on „maailma parim“. Seda ütles lauluõpetamise ülemõpetaja ja suunamääraja. Aga see ei takistanud teisi lauluõpetajaid mulle sosistamast, et raske, üliraske on helitabamine koolis peategurina. Pean siiski ütleva, et saavutatud oli kiiduväärseid tagajärgi. Kuid mille arvel olid need head tagajärjed saavutatud? Pole vajagi minna Ameerikasse otsima näiteid helitabamiskoolidest. Soomes on neid palju, Eestiski on neid vist küllalt, neid võib leida kõikjal. Need on näiteks koolidest, kus ainult üks muusikaõpetuse haru on tõstetud üle teistest, ja just sellel alal on saavutatud väärtuslikke tulemusi.

Soomes valitseb praegu tugev poolehoid hääleseadeõpetamise kasuks. Arvatakse, et hääletarvitamise asjalikkus, tehniline oskus füsioloogiliste nõudmiste täitmisel, madal register laulmisel ja nõnda nimetatud täispinge laulusooritamises on nii laulupedagoogiliselt seisukohalt kui ka terviselises suhtes hea lauluõpetamise esimene eeltingimus. Referaate säärase uue mõtlemisviisi kasuks peetakse eriti palju, nõudeid kõnetehnika kursuste sooritamises ja erilise „täispingelise“ hääleseadeõpetuse saamises esitatakse lauluõpetajaile aina enam ja enam. Aga on kuulda ka vastumõjutusi. On avaldatud arvmusi, mitmel korral avalikultki, et mõttetu on viia laste laulmist tasemele, mis juba oma kõla poolest on lastele täiesti ebaloomulik. Väikese oktaavi g- ja esimese oktaavi a-vaheline laulu-

ala on lastele kahtlemata liiga madal. Mul ei ole teada, kas säärane lauluõpetamise suund on mujal maailmas leidnud pooldamist ja tarvitamist, aga on teada, et, näiteks, saksa poistekoorid viljeldavad väga suurel määral just kõrgemaid registreid. Ei ole kuulda olnud, et sakslased oleksid kaotanud oma hääleväärtusest enam kui teised rahvad. Omalt poolt võin tõendada, et Ameerikas ei tunta sugugi madala registri nõudeid. Vastupidi, sain seal kuulda liialdatud faltsetitaolist kõrget häälepinnimist.

Kindlasti on veel otsutsamata küsimus eri aastajärkude õigest laulutasemest. See aga siiski ei taha olla selleks järelduseks, mida käesolevaga tahtsin saavutada, vaid järeldus on järgmine: leidub lauluõpetajaid, kellede eriharrastus tõstab esile hääleseadmise ja hääletarvitamise niivõrd suurel määral, et kõik muu, mis õpetusega kaasas käib, jääb ainult teisejärguliseks asjaks. Neis eripüüdes saavutatakse muidugi keni tulemusi, kuid m i l l e a r v e l ?

Asjata on lähemalt järeldada neid eri suundi, kuhu muusikaõpetus — rippudes õpetajate harrastusest — meil ja mujal on hakanud liikuma. Näiteid sellest võiksime siin lühidalt mainida: muusikateooria, ainult kuulmise järgi laulmine, sõnade hääldamise eriline harrastamine, ilmekas lauluesitus, laulu ja liikumise ühendamine ja nii edasi. Igaüks neist on iseseisev suund s e l juhul, kui just sellest asjast tehakse peasi, mida muud lauluõpetamise harud teenivad. Säärasel juhul on muusikaõpetamine spetsialiseerunud mingisuguse eriharu õpetamiseks. See spetsialiseerumine ühe aine õpetamise piires on nähe, mis praegusel ajal esineb elus nii sagedasti ja teeb lõppude lõpuks mitmekülgselt ja mitmes suunas arenemisvõimelisest inimesest m a s i n a. Et veel selgemini väljendada oma arvamust säärase spetsialiseerumise hädaohtudest muusikaõpetuses, võtan näiteid muilt aladelt, kas või kehakultuuri alalt. Iga spordiõpetaja teab, et liiga varajane spetsialiseerumine lapseas on hädaohtlik või vähemalt arenemise võimaluste hädaohtu asetamine. Ei ole soovitatav panna poissi, kellel muu seas on ilmseid eeldusi kiirjooksjaks, harjutama ainuüksi s e d a spordiliiki, vaid võimaldatagu poistel harrastada ja harjutada mitmekülgselt k ö i k i keha tervist edendavaid ja jõude kosutavaid harjutusi. Nõnda peab talitama pidades silmas kasvava inimkeha proportsionaalset arenemist. Ei ole sugugi hea, kui kasvuaeg harrastatakse ainult ühte liiki kehaliigutusi. Tulemus oleks kehaline ja hingeline ühekülgsus, kui mitte öelda andevaesus.

Samuti on lugu ka hingeeluga. Poiss või tüdruk ei püsi kuigi kaua sama harrastuse võimuses. Ei hetketi ega ka ajajärguti. Kord mängitakse indiaanlast, kord joonistatakse, kord korjatakse postmarke ja nõnda edasi. Üks ja sama tegevus ei paelu last kauaks. Siin ta hõilab laulda, natukese aja pärast vaimustab teda ehitustegevus; möödub hetk ja oma hävitamiskires lükkab ta oma ehituse ümber ja suunab oma tegevuse mujale. Värviküllust tahab saada võrsuv laps oma eluteelt, värviküllust, vaheldust, liikuvust. Ta ei suuda süveneda ühesse asjasse kauaks ajaks, kõige vähem siis, kui see asi on tema loomulikele harrastusile võõras. Sellest vaatevinklist vaadatuna on üldine muusikaõpetus, mis liigub ainult ühe ainsa seiga piires, juba alguses asetunud ebaõnnestunult.

Nõnda siis käesoleva arutelu tulemuseks on see, et muusikaõpetuse pärandus niisugusena ei sobi enam praegusel ajal muusikaõpetamise aluseks — see on selleks liiga keeruline ja raske, — samuti pole ka õnnestunud mõnel pool esinev püüe võtta muusikaõpetusest mõni üksik seik peaobjektiks. Ma näen õnnistusrikast tulevikku paistmas vaid selles, et leiame õpetamise lähtekoha hoopis uelt aluselt; nii muusikalises, psühholoogilises kui ka pedagoogilises mõttes täiesti uelt aluselt. On liiga palju nõutud, kui läheme üritama mingit uut õpetamise skeemi — säärase võimaluse annab vaid tulevik, — kuid mõningaid vihjeid selles suunas sobib siiski vast katsuda teha. Sellele üritusele annab julgust see uus muusikaline ja muusikalispsühholoogiline nägemus, mis viimaseil aastakümneil on aina kasvava jõuga alanud varju jätma endist mehhaanilist ja mõistuslikõpetuslikku muusikalist mõtlemisviisi, lihtsustades samal mitmed keerulised mõisted ning luues uusi, millede abil nähete algeod võidakse kõiges loomulikus populaarsuses ära seletada.

Esimene küsimus, millele tahan juhtida lugupeetud kuulajate tähelepanu, on küsimus muusika eriainete mõjust kasvavasse lapsesse. On vist selge, et mitmesugused muusikaliigid avaldavad meisse mitmesugust mõju. Ringhäälingule adresseeritud soovid annavad meile ses suhtes väga selgeid juhtnööre. Ühed räägivad häbistavalt sümfooniamuusikast ja nõuavad kodumaa tantsutükke. Tantsuorkester ja löötpill on nende armastatumaid mänguriistu.

Naissoolo on neile jõledus. — Teised esinevad õige ägedasti jazz'i ja tango poolt, esitades isegi moodsaimate šlaagerite nimestiku. — Kolmandad paluvad väärtuslikku klassikalist kava ja viimaks nel-

jandad tõstavad oma hääle kõrge kunstimuusika poolt, kas praeguse või vanema.

Lastel ei ole võimalusi esitada soove suuremal määral, eriti kui on küsimuses kooli lauluvara. Kiirkatsed siin-seal näitavad ehk veidi ühte ja teist, kuid neile ei või vist kuigi palju rajada.

Selle asemel on laste psühholoogiline uurimus vähehaaval jõudnud nii kaugemale, et võime juba kaunis kindlasõnaliselt kõnelda laste muusikaliste annete astmeastmelisest arenemisest ja sel viisil vältida neid jämedamaid vigu, mida muusikaõpetuses on sajandite vältel tehtud.

Neile, kasvava inimese loomuliku muusikalise arenemise mõningaile seikadele tahaksin mõningat tähelepanu juhtida. Teen seda muidugi pealiskaudselt ja aiva kokkuvõtlikult. Kuid arvan, et see niisugusena on asja selgitamiseks küllaldane.

Sooritatud uurimused näitavad, et lastele omane, iseseisev lauland, niisugusena, kui see esineb õpitud laulu õiges ettekandes, on võrdlemisi puudulik. Soomes on see palju nõrgem kui Eestis. Rootsis on peagu nagu Eestiski. Suurtes kultuurmais on iseseisev lauland vist suhteliselt parem. Esitan siin mõningaid arve oma uurimustest sel alal. Minu uurimuste tulemused on avaldatud raamatus „Koolilaste lauluand“. Soome maaalgkooles on täiesti muusikalise kuulmiseta õpilaste määr 24,6%. Uuritud oli õpilasi kokku 5983. Eestis 888 õpilasest on muusikalise kuulmiseta olnud 11,5% ja Rootsi 1182 õpilasest oli andetuid 12,1%.

Peaks olema selge, et lauluõpetus peab olema teistsugune seal, kus oskus on nõrgem. See on meie esimene järeldus.

Teise järelduse teeme selle arengu põhjal, mille õpilased on koolis läbi teinud. Minu uurimused ses suhtes pajatavad, et kooliaeg üldse on laulu arendamise aeg. Soomes lauluandatud vähenevad nelja kooliaasta jooksul 31,1%-st 19,4%-le, Eestis — 17,1%-st 5,4%-le, Rootsis — 16,1%-st 10,2%-le. Näeme, et arenemine on teatud määral erinev eri mais, suurim — Eestis, umbes sama Soomes ja Rootsis.

Sel põhjal meie järeldus on järgmine: lauluõpetamine peab olema teissugune alamates klassides kui kõrgemais.

Kuid läheme veel sügavamale asjasse.

Lauluõpetamise meeldivust on uuritud paljudes eri maades. Ja tulemused on olnud kõikjal kaunis ühesugused, nimelt niisugused, et laulmine õpilaste arvates on igavamaid aineid. Me vist

kuidagi ei julge teha niisugust otsust, et kõik see sõltub meetoditest. See oleks liiga vali kohtumõistmine neile, kes püüdlikkuse ja armastusega on oma ainet õpetanud. Kindlasti sisaldab asja enda iseloom teatud selgitavaid jooni. Ja seda võimegi väga kergesti tähele panna. Väike laps kuulab heameeli häällilaulu, kui see teda ka unele suigutab; see on talle suurepäraseks unerohuks. Lugu on arvatavasti nii, et helikõrgus, üks muusika tähtsaimad omadusi, sisaldab mõjutusi, mida peame veel selgitama. Meloodiline muusika on kõige tundeomasem. Rahvalaulud, meloodilised, kurvad, ehituvad just neile tundemõjutustele. Need on ärganud noorsoo lemmiklaule. Meloodia ja tunne kuuluvad ühte. Aga lugu on nii, et laste tundeelu on ju alles päris arenemata. Nõnda helikõrgus ei leia vastukaja lapse hingeelus. Meloodiline tundemuusika ei võlu last. See väsitab ja ajab sõba silmale.

See järeldus viib meid aiva uutele alustele laulu õpetamise küsimusi arutades. Helikõrgus kui niisugune ei meeldi. Seepärast ärgu rajatagu algastmel õpetus meloodiale. Ja teiseks: kui puudub arusaamine helikõrgusest, nagu oleme võinud tähele panna kaunis laialdaselt algkooliastmel, on sellegi tõttu ebasoovitav rajada laulmise õpetamine kõrguste tabamisele.

Et pääseda sellest keerdküsimusest, on meil ees kolm võimalust: esimene seisab selles, et rajame lauluõpetuse millelegi muule, mitte helikõrgusele, teine seisab selles, et meie nõudmised õige laulmise suhtes peavad vähenema ja kolmas — me paneme lapsd kuulama laulmis asemel.

Minu arusaamise järele tulevase algkooliklassi tulemusrikka lauluõpetuse võti, mis astub helikõrguse asemel juhikohale, on rütm. Pange lapsed kuulama muusikat, milles ei ole muud kui rütmi, nende vaimustusel ei ole piire! Mitmesugused löökriistad, trummid, triangelid ja kröbistajad tõstavad rõõmu ja vaimustust. Mis on kõige selle kõrval ühehääln viis, viiuli-, harmooniumi- või klaverimäng! On ju mitmekordselt tõestatud asi, et rütm on muusika elustav tegur. Ja veel sedagi on võidud konstateerida, et rütmi mõju tundub terves kehas. Selles just seisabki rütmimuusika kõrgeim väärtus laste seisukohalt vaadatuna. Igasugune mõjutus, mis oma objektis tekitab vastukaja, omab pedagoogiliselt seisukohalt äärmiselt suure tähtsuse. Rütmi mõjud kooskõlastuvad vahelduvate kehaliigutustega.

Kui tulevikus hakatakse koostama väikelastele muusikaõpetuse

kava, siis see saab vist olema tähtsaimaks lähtekohaks. Aga ärgu lauluõpetajad lasku siin endid petta! Võime leida palju näiteid, kus rütmiopeetus on sattunud karile, ja viga on olnud selles, et rütmi vastumõjutus on enam konstrueeritud kui loomulik. Arvan, et täpsustatud liikumine jätab kergesti kunstliku mulje, ei ole algupärane. Ja veel enam kaotab rütmiliikumine oma loomulikkust juhul, kui siia ühendatakse mõtlemist pingutavaid seiku. Mõtlen, et mitmed head, nimelt teoreetiliselt head kavatsused on ebaõnnestunud just sellepärast, et iseloomustavaile kehaliigutusele on liidetud lisandeid, mis on tühistanud lihtsa, lapsepärase liikumise mõju. Väike laps oskab küll valssi tantsida oma moodi, aga kui katsud teda sundida tegema korralikke valsiliigutusi, siis õnnestub see ainult sel juhul, kui su nõudmised on kooskõlas lapse väga puudulike sooritamisevõimetelega. Ja kui tahad kätte saada eri liigutusi, näiteks, daktilile, spondeile jne., siis tuled kindlasti ebaõnnestumisele. — Nii siis need kaks lisategurit, mida äsja mainisime lisaks rütmile, on: väikesed nõudmised ettekande suhtes ja kuulamise tähtsus.

Kõneleme esiteks viimasest.

Kui laps kuulab selgejoonelist rütmimuusikat, ärkab tas tahe seda järele teha. See väljendub füüsilistes liigutustes. Siit haaraku õpetaja kinni. Muusikale antagu nüüd fantaasiaga tiivustatud mõtte sisu ja seda muusika loodud fantaasiapilti üritab keha teostada. Nägin Ameerikas, Columbia Ülikooli õpetajaid ettevalmistavas asutuses, Lincoln-School'is järgmise näite: väikesed 7-aastased lapsed laskusid põrandale küljeli magama, kõveras nagu konnapojad. Õpetaja mängis klaveril, kujutades rahulike käikudega konnapoegi. Vähehaaval kasvavad konnapojad. Mäng kujutas kasvu, muutudes elavamaks liikuvuselt ja rütmilt. Laste kehad hakkasid pikkamisi sirguma, nagu lapsed olid näinud konnapoegi tegevat. Sirutamine muutub vähehaaval nobedamaks, samuti muutub ka mäng elavamaks. Lõpuks on keha sirge. Kaasmängus järgneb järsk rütmiline rõhutamine, samal kargavad lapsed püsti. Algab marssimine: keha sirutatakse, liigutatakse pikkamisi pingutades. Mäng ja sammud satuvad ühte. Konnapojad saavad uue eluvormi. Vähehaaval kiireneb tempo, rütm muutub ikka elavamaks, lapsed aga marsivad edasi. Juba kasvab ja areneb elamise vabadus, marsisammud muutuvad jooksusammudeks; muusika aga kujutab vastavalt eluarengut. Lõpuks muusika mängib rõõmsat elu melodiat, laste pead on püsti ja juuste lehvides sammuvad nad muusika saatel

edasi. Hoog on suur, käed liiguvad suurtes kaartes ja indiaanlik röögatus osutab elurõõmu kõrgeimat astet.

Selles näites tõestus üks põhimõte, mis õnnelikult sobitatuna kindlasti kujuneks muusikaõpetuse üheks kõige viljarikkamaks abinõuks, kui aga leiaksime sellele vormid. See põhimõte oleks: muusika sisu ilmestatakse võimalikult mitmel viisil, sidudes seda ka laste kujutlustegevusega. Ja võit saavutatakse kahel rindel korraga: muusika kuulamine viib mitmesuguste muusikatajude ärkamisele, muusika teostamine vahelduvate abinõudega on tegevuspõhimõtte teostamine ja viimaks: kujutlustegevus saab endale tööd.

Võib olla, et see põhimõte jääb pikaks ajaks ainult teoreetiliseks mõtteks. Selle teostamine nõuab erilisi eeldusi, mida praegu pole olemas igal pool. See nõuab kõigepealt õpetajalt muusika oskustlikku valitsemist suuremal määral kui praegu on võimalusi. See nõuab ka suuremaid liikumisruume kui meil praegu on olemas. Kuid kuigi seda kõikjal ei ole võimalik läbi viia ülal kirjeldatud kujul, siis on seda ikkagi mitmes koolis võimalik teostada praegugi. Ja ongi lugu vist nii, et seda teostatakse siin-seal.

Aga polekski vaja alati jälgida viimast karjet. On olemas samu põhimõtteid taotlemaid viise, mis on lihtsamad ja ükskõik kus teostatavad. Minu naine, kes on algkooli- ja lauluõpetaja, on näiteks oma koolis teostanud süsteemi, mis toeneb samale põhimõttele: muusika ilmestamisele mitmesuguste liigutustega. Õpetaja ja laste laul moodustab lähtekoha ja muusikalise tagapõhja kehaliigutustele. Tegevusvorme on nelja liiki. Esiteks t ü ü b i l i i g u t u s e d, mis väljenduvad ainult rütmi põhituksumist. Siia kuuluvad näiteks marssimine, sõrmedega koputamine, taktiviipamine ja nii edasi. Nende kaasabil püsib laulu rütm kindlasti koos, tulemus, mis juba niisugusenagi, tähendab rütmitaju arendajana, on väärtuslik, kuigi siin puudub lisategurina kujutlusvõime tegevus. Teiseks tulevad tegevuslikud liigutused. Need liigutused kujutavad endast täpset sisu järeletegemist: puude lõhkumist, pesu pesemist, enda isiku tähtsaks tegemist, rehepeksu, rukkilõikust jn. Need on liigutused kui niisugused, mis on seoses muusika liikuvusega. Kolmandaks tulevad kujutavad liigutused. Neis on tegemist kujutluselgi. Nõnda kukuvad lehed puist, nõnda vilguvad tähed taeval, nõnda suigub loodus sügisel talveunne, nii avavad lilled oma tupplehed kevadel ja nii edasi. Teksti sisu, vast liiga ebamäärane ja ainult tundelik, saab nõnda konkreetse väljenduse. — Viimaks tulevad

m ä n g u l a u l u d. Need sisaldavad liigutuskombinatsioone, mille mõtte- ja tundesisu saab vahelduva välise liikumisilmestuse.

Võidakse öelda, et seda on harrastatud juba aastaid. Nõnda asi muidugi ongi. Kuid minu kavatsus oligi esitada need tuntud näited muusikapedagoogilise süsteemi kindlate osadena. Kui me kõige selle, mida juba tunneme, rakendame muusikaõpetuse teenistusse, siis me ühtlasi teostame ühte peapõhimõtet, millel süstemaatiliselt teostatuna on minu arvates algõpetuses otsustav tähendus. Võimlemisõpetajad on arusaanud muusika tähtsusest kehaliigutusi tehes. Muusika abil nad edendavad kehakultuuri. Meie, muusikaõpetajad, peaksime märkama, et kehaliigutused teenivad ka muusikat, kui ainult soovime seda oma teenistusse võtta. Homsepäeva muusikapedagoog arvatahvasti loob niisuguse õpetamissüsteemi, mis toeneb vanale ideele, kuid mille sisu on: muusikat peab ilmestatama mitmesuguste liikumis- ja tegevusabinõudega, millest üks on l a u l m i n e.

Kui me asetame selle muusikaõpetuse lähtekohaks, siis meie seisukoht laulu väärtuse suhtes muutub. Me ei kritiseeri enam lapse nõrka ettekannet, vaid me näeme tervikut, milles laul, hea või halb, esineb vaid ühe osana. Ja meie võit on jälle kahel rindel. Esiteks selles, et õppetöös väljume laste omalt seisukohalt, ega aseta nõudeid, mida tihti ainult täiskasvanud suudavad täita. Teiseks: muusikaõpetus muutub lastele nagu küpseks puuviljaks, mida nad heameeli maitsevad. Mõlemad on saavutusi, mille poole maksab püüda.

Mis peaksime siis ütleva jätkuvast lauluõpetamisest?

Arvatavasti on lugu nii, et kasvava inimese muusikatajud arenevad teatud aastajärkudel ja teatud järjestuses. Selles üldises arenemises on üks murdeaeg, nimelt see, mil muusikalised nähted hakkavad äratama tähelepanu puhtmuusikalises suhtes, kunstiliselt tundeomastena teguritena. See murdeaeg satub harilikult ühte häälemurde „eelastmega“, umbes 13—14 aastate vahel. Siis algavad muusikalise ärkamise esimesed ilmutused paistma ja siis alles saavutavad täie jõu need muusika elemendid, mille äratamine on olnud kogu senine tegevus. Tonaalsus on seni olnud vaid mingisuguseks tehniliseks abinõuks, nüüd sellesse hakkab sisalduma tunde-momente, mille omadust veel ei osata määratella, kuid mis väljendub üldise meeldivusena. Rütm on siiasaadik mõjutanud ainult keha, nüüd aga ilmestab rütm ka hingeliigutusi. Harmooniataju mõjub neil aastail aiva uudse tegurina ja kohe algusest peale võimsasti

mõjuva muusikalise, kunstilise momendina. Ja samuti kõik teisedki muusika väljendusviisid.

Võib peaaegu kindel olla, et lapse nõnda ütelda muusikaliste tehniline oskus omandatakse algklassis; musikaalsuse areng algab alles hilisemal kooliaastail.

Need väärtused, mille osaliseks laps on saanud algklassides, jäävad tema vaimuvaraks püsivalt; samuti mis selle astmel on puudu jäänud, jääb miinuseks tema hinges eluajaks.

Algelementide omandamisaeg jaguneb ka mitmesse järku. Juba enne koolitulekut, varajases lapsepõlvest alates, on rütmi mõju lapsesse ilmne. Oleme juba maininud rütmi mõjust lapse kehale. Rütm just nagu korraldab ja aitab järjestada neid vaimseid ja kehalisi andeid, mille abil kujuneb hilisem vormide poolest kooskõlaline inimene.

Rütm säilitab oma tähtsuse seni, kuni ärkav musikaalsus hakkab selle sisu rikastama oma õrnemate vaimsete väärtustega, nii siis kuni 13—14 aastani. Rütmi algupärane väärtus jääb püsima edasi.

Arusaamine helikõrgusest algab umbkaudse aimdusena tõusudest ja mõönadest. Täpsed intervallid on alguses võõrad, tonaalsus samuti ebamäärane. Meloodia on nagu mõni jäme köis, mille keerd on ainult aimatavad. Säärane umbkaudne meloodiataju puudutab tervet laulu, mitte üksikuid helisid ja sisaldab võrdlemisi vähe meeolelu mõjutavaid aineid. See on nagu ülikond, millesse võib riietuda rütm, kooskõlaline element jne.

Kui umbkaudne meloodiataju hakkab vähehaaval märkama helikõrguse vahesid täpsemalt, kui jämedast helikõigest pikkamööda õheneb heliniit, siis olemegi jõudnud meloodilise arusaamise astmele. Sel astmel laps võib õppida selgeks niisugused laulud, mis oma intervallidelt ja tonaalsuselt vastavad lapse üldisele muusikalisele arengutasemele. Selgitame lähemalt seda ütlust.

Teame, et lapse tonaalsusetaju areneb määratud astmete kaudu. Laste laulude algidu esineb tüüpilisemini meloodias, milles leiduvad duurihelid sol-la-sol-mi. Neile lisanduvad hiljem do-re-fa. Pärast tuleb si. Nii siis oldagu teadlik, et ühed meloodiad on arenemata lastele raskemad kui teised.

Kuid mitte üksi helide omavaheline järjestus pole tähtis tegur, ka laulude üldine kõrgustase on tähtis. Olen seda küsimust varem arvustanud. Näpunäitena ütleksin, et arenemata lapse laul ei ulatu

kuigi palju üle kvindi. Oktaav on vist täiesti vastuvõetav liikumisala enam arenenuile väikelastele, aga noon oleks juba maksimum ses suhtes.

Pean toonitama seegi kord sedasama, mida olen öelnud varemgi, et helikõrgus üldse ja eriti tonaalsus ei sisalda sääraseid tegureid, mis lapse hingeelu elustavalt röömustaksid. Need kuuluvad muusikaliste abinõude hulka, millest hakatakse aru saama alles hiljem.

Samuti nagu tonaalsus üldse, nii ka kõik siia liituvad muusikataju laienemist osutavad muud tajud, nagu kromaatikast ja modulaatsioonist arusaamine, ei saavuta täit mõjuvõimu enne kui alles siis, kui musikaalsus on arenenud eriliseks hingeliseks teguriks, see tähendab pärast 14. eluaastat.

On kindel, et nii kaua kui muusika esteetiline sisu ei pääse inimese hinge mõjutama, ja arvatavasti ka veel pärast sedagi, nii kaua säilitavad rütm, häälejõud ja kõlavus oma parimad võlväärtused.

Lõpuks tahaksin veel anda lühikese kava, mida praegusel ajal võiks kasutada ja mis ühtlasi täidab ka ses ettekandes seatud pedagoogilised ja muusikalised nõuded.

1. Esimesed kooliaastad (7—8 a.): Hääleline ja motoorne osavõtt muusika kaasabil. Võimaluse järele liikumist muusika saatel. Lähisiht: röömu ja värskust ning muusikalist tegevust koolitõhe muusika abil. Fantaasia arendamist. Kaugsiht: algelise muusikataju, peamiselt tonaalsustunde äratamist.

2. Poiss- ja tüdrukuaastad (9—12 a.): Kõigile ühiselt: laulmist ja nende õppimise kergendamiseks kui ka muusikalise arusaamise avardamiseks neisse liituvaid liigutusi ja muusikaõpetust harjutusülesandega. Lähisiht: püüda otsida muusikast sobivat vaimu ja keha karastust. Kaugsiht: äratada ja arendada mitmesuguseid muusikalisi tajusid nagu näiteks tonaalsustaju, rütmitaju, kromaatika- ja modulaatsiataju jne. Muusikaliselt ärgranute erisihte: algav osavõtt kooli vabadest muusikaharrastusist kalduvuste kohaselt.

3. Rasked aastad (13—14 a.): Vähem laulmist, aga rohkem muusika kuulamist selgitustega: läbilõige nüüdisaja muusikaelust sõnadega ja grammofoni või raadio seletustega. Lähisiht: arendada arenenumaid tajusid, nagu harmoonia ja üldse esteetilisi tajusid ning armastust muusika vastu, teadmeid praegusaja muusikaelust. Siin on veel viimseid võimalusi muusikatajude ärkamiseks. Soovi-

jaile ja andekaile võimaldada pidevat osavõttu vabatahtlikest muusikaüritusist.

4. Algav noormehe- ja neiuiga (15—18 a.): Esteetiliste väärtuste otsimisi muusikast — muusikaalsuse arendamist masslaulu, soololaulu ning neid avardavate analüüside abil. Ajal, mil muusikalised abitegurid arenevad (laulutehnika), pääsevad üldisemalt ärkama ka hiljem arenenud tajud (harmoniataju, üldine esteetiline tajuj).

Eelolev kava on normaalarengu kava. Nagu olen juba maininud, on arenemine Soomes mitmes suhtes jäänud maha teiste maade vastavast arenemisastmest. Nõnda et minu kava on vaja igas maas kohastada oludele, see tähendab: kui aastad ja vastav arenemisaste ei satu ühte, peab ülesannete sooritus lükatama aasta edasi. Olen arvamisel, et Eesti laste muusikaline tase on niivõrd arenenum Soome omast, et siin võidakse rääkida normaalsest arenemistastmest. Selle järeleandmise sellele rahvale oma rahva kõrval teen juba seepärastki, et Eesti r a h v a m u s i k a harrastus on osutunud palju suuremaks kui minu rahva oma, soomlaste oma. Muusika jätkuvalle tõusule Eestis soovin parimat edu. Ega vähem ka sellele muusikalisele kasvatustööle, mida tehakse Eestis. Olen eriti rõõmus, et mulle kui nõrgema sugurahva esindajale on võimaldatud seega tuua õnnitlusi Eesti arenevale koolile ja selle elujõulisele muusikaõpetusele.

RAIVO ERENDI

Mandoliiniorkestri tehnilisest ettevalmistusest

Mandoliiniorkester algkoolis võidab üha rohkem ja rohkem tähelepanu ja viljelemist, tänu mandoliini hõlpsale käsitlusele. Kui mõne aasta eest kaitseliidu orkestrijuhid omal koosolekul kaalusid küsimust, millist pilli tarvitada noorurite orkestris, siis eelistati elulise väärtusega mänguriistu (mandoliinid, vibupillid, puupillid ja puhkpillid) okariinidele ja vilespillidele, milliseid ei peetud praktilises elus kasulikeks. Arvestades mandoliini kasulikkust ja laialdast levikut praktilises elus, kavatsengi lühijoontes käsitleda mandoliini õpetamise tehnilisi aluseid, millised võiksid leida kasutamist nii uue orkestri ellukutsumisel, kui ka hilisemas töös.

Möönan, et käesolev kirjutis pole mõeldud harjutustikuna, mis

peaks andma rea praktilisi etüüde jne., pigemini pedagoogilise mõtte-avaldusena, mille sihiks on mandoliiniõpetusega seoses olevate probleemide lahendamine.

Kui lähtuda seigast, et õppeallikast sõltub suurel määral õpingu edukus, mis võib soodustada maksimaalseis piires edasijõudmist, seoses suure tahtejõuga, siis mõõngem, et ideaalseim oleks selline, mis süstemaatiliste harjutuste kõrval sisaldaks tehniliste küsimuste arutelu. Vastupidiselt, kasutades õppeallikat, milline ei evi eelnimetatud omadusi, põrgatakse õpingus kokku raskustega, kus ainult erilised talendid, olles suutelised avastama uusi meetodeid tänu nende loogilisele mõistusele, on võimelised suurel ponnistusel edasi jõudma. Kuigi vähemandetuul võib tekkida mõte, et instrumendi valdamine on tingitud vaid ürgsest talendist, olen arvamisel, et kõik head omadused, nagu musikaalsus, tehniline valmisus jne., on arendatavad, kui vastavaid organe harjutada. Eelnimetatust nähtub, et õpingu soodustavaiks tegureiks pole üksnes andekus (millel kahtlematult on suur tähtsus), pigemini mainitud omadustega õppeallikas, õpilase suur huvi, vankumatu tahe, seoses süstemaatiliste ning intensiivsete harjutustega.

Mandoliinimängu kunst nõuab tähelepanu omistamist kolmele tähtsale alale, mis on omavahelises läheses ühenduses. Need on C. Fleši järgi järgmised:

1. üldine tehnika,
2. rakendav tehnika,
3. kunstiline kujundamine.

1. Üldise tehnika all mõeldakse kahe käe täiuslikku koostöö-mehaanika välja kujundamist, et heli tekitada.

2. Kui suunatakse mängu oskus selleks, et tehnilisi raskusi kompositsioonis viimistleda, siis on tegemist rakendava tehnikaga.

3. Kui on saavutatud hea tehnika ning osatakse seda edurikalt kasutada, siis alles võidakse evida hingelist vabadust, et intuiitiivseid seesmisi elamusi väljendada, sellisel juhul võib kõnelda kunstilisest kujundamisest.

Üldine tehnika jaguneb paljudesse alaliikidesse, milledest tähtsamad: instrument ja tema osad, instrumendihoid, mediaatori õige käsitus heli tekitamisel jne.

Instrumendist ja tema osadest kõneldes puutume kokku pilli „headuse“ mõistega. Ei ole ükskõikne küsimus, millist instrumenti orkestrisse soetada. Teatavasti iga pill evib kolm olulise tähtsusega

osa: helivärving, jõud ja kandvus. Eelnimetatud omadused on olulise tähtsusega instrumendi ostmisel. Mänguriista soetamisel tuleb selektsiooni teostades valida meeldiva tämbriga, hea kandvusega jõulisi pille. Pilli ehituskunst on juba kord selline, et ehitaja ei saa kunagi tagada, kas momendil ehitatav instrument kujuneb parimaks. Seepärast teostatagu valikut niihästi odavatest (ehitusmaterjali odavuse tõttu), kui ka hinnalistest instrumentidest.

Teise osana kuulub instrumendi juurde mediaator (lipits), mille valikust sõltub suurel määral mängu edukus. Mediaator olgu paraja pehmusega ning elastne. Seda hoitakse parema käe pöidla ning esimese sõrme vahel, kusjuures sobivaim liikumiskoht asub roobi ja kaaneaugu vahel.

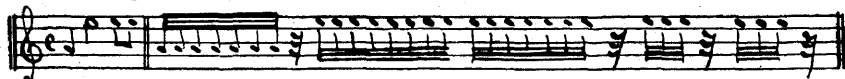
Mandoliini õigest hoiust mängu juures kõneldes tuleb silmas pidada seika, et ta hoitaks kallakus umbes 65—75 kraadi. Selline hoid paistab algajale mittevastuvõetav, kuna siin ei saa küllaldaselt omistada tähelepanu vasaku käe sõrmede tegevusele. Märgatava vilumuse saavutamisel polegi vajaline sõrmlaua silmitsemine, kuna sõrmede liikuvus toimub juba mehaaniliselt. Sellist hoidu peab kohe alul nõudma, et ta kujuneks harjumuseks. Instrumenti suuremakraadilises kallakus hoides pidurdatakse vasaku käe tehnikat, mille tulemuseks ei suudeta saavutada kiireid tehnilisi liikuvusi.

Mis puutub mediaatori õigest hoiusse käsitlusse heli tekitamisel, siis ka siingi on maksvad kindlad printsiibid, milliste vastu eksimisel kannatab edaspidine tehniliste võimete areng. Mõõngem, et iga uue ala õppimisel on põhjaneva tähtsusega algõpetus, milline rajanegu õigel alusel. Lisagem, et mediaatori õigest käsitlusest sõltub, nn. „toon“, mida saavutatakse korrapäraste võngete tekitamisega. Algõpetuse ülesanne on selgitada asjaolu, et liigutusi mediaatoriga teeb ainult ranne, mitte alumine käsivars. Kogemused näitavad, et mainitud võtte vastu esineb sagedaid eksimusi. Randmeliigutuste sooritamine peab toimuma korrapärasuse raames. Algharjutustel pole tähtis võngete saavutamise kiirus, vaid korrapärasus. Seepärast lastagu õpilasi nädaleid lahtiseil keelil korrapäraseid tremoloheliseid tekitada, kuni tehnika on suuteline $\frac{1}{32}$ nootidena mainitud kestvaid heliseid aeglastes tempodes saavutama.

Kirjutatakse:

Mängitakse:

Adagio

Kiiremais tempodes, näit.: allegros jne., tuleb veerandnoote mängides treemolohelisiid $\frac{1}{16}$ nootides (4 tõmmet löögile) sooritada, näiteks:

Kirjutatakse:

Mängitakse:

Väsimuse ilmnedes tuleb kätt vabas rippasendis mõnikümmend sekundit hoida ning vältida kestvaid harjutusi väsinud olekus.

Ka hilisemas õpingus, hoolika viuldaja eeskujul, kes sooritab järjekindlalt süstemaatilisi poognaharjutusi lahtiseil keelil, tuleb mandoliiniõpilasele korrapäraste võngete tekitamisega seoses olnud randmeharjutusi (treemolohelisiid) tungivalt soovitada. Ainult sellist süsteemikat õppeviisi kasutades saavutab õpilane regulaarse tihedavõnkelise muusikalise väljenduse, mis muudab mängu üldsusele nauditavaks.

Peatugem nüüd lühidalt vasaku käe tehnika juures, mille all mõistetakse nimetatud käe arendamist koos tema osadega ühtlaseks tervikuks. Vasaku käe kogutehnikat võidakse jaotada nelja põhiliigutuse gruppi:

1. Sõrmede langliigutused, millised tekivad trilleri mängus:

2. Sõrmede külgliigutused, millised kromaatilistes heliredelites esilduvad:

(Täisnoodid näitavad paigalhoitavaid sõrmi.)

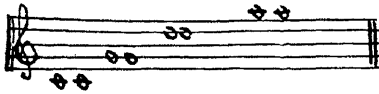
3. Sõrmede sirutus- ja painutusliigutused, mis tekivad seoses akordi mängus:

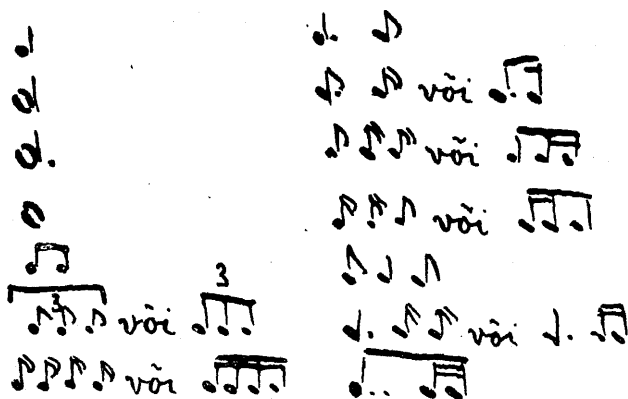
Enne ühismängule asumist tuleb pille hoolega häälestada, mille häälestus on järgmine:

Väike (pikolo-) mandoliin

Mandoliin

kasutamist leida oleksid järgmised R. Päts'i koostatud tabelist (Uusi teid algõpetuses" 6. osa lk. 26):

Õpetus toimub nii kollektiivselt kui ka individuaalselt, kusjuures algharjutusest võtavad osa ka madalama häälestusega pillid. Eelesitatud rütmivormidest võidakse, nagu laulude käsitamiselgi, koostada komplitseeritud harjutusi, milliste mängimine rütmitude arendamise kõrval avardab noodilugemise võimeid. Arusaadavalt juhib tööd õpetaja, kindlas taktimõõdus rütmivorme kepiga tahvlile näidates.

Tähtsusetu pole ka see, et kasutades võimalusi õpilaste hoogsale tööle rakendamiseks, tuleks soovitada neile klassis käsitletud laule pillidel mängida, ning hiljem kontrolli teostada. Olen oma praksises seda märgatava eduga kasutanud. Selle menetluse kasuks räägib asjaolu, et siin avanevad rohked võimalused õpilaste isetegevuseks.

Et asetleidvate rütmiharjutuste ja laulude mängule enam sisu anda orkestrimängu vastu huvi tõstmisel, siis juba varakult, s. o. esimeste laulude käsitlemisega, paralleelselt tuleb orkestreerida lihtsamaid laulukehi ehk koraale (viimased eriti soovivad, kuna neid võidakse kasutada hommikpalvuste kaasmänguks), ning teostada koosmänge. Orkestreerides koosseisule, kus vaid mandoliinid ja mandoolad, tuleb soprani ja aldi osi kirjutada mandoliinidele ning tenori ja bassi osi mandooladele.

Toodagu siinkohal näide orkestreerimisest koosseisule, kus lisaks eelnimetatud pillidele on väike (pikolo-) mandoliin, tšellomandoliin ja kontrabass, laulust „Hele täht“, mis algab järgmiselt:

Moderato

Sellise koosseisu partituur kujuneks järgmiseks:

Väike mandoliin
(sopran)

1. mandoliin
(sopran)

2. mandoliin (alt)

1. mandoola
(tenor)

2. mandoola (bass)

Tšellomandoliin
(bass)

Nii käesoleva kirjutise autoril, kui ka arvatavasti paljudel vastavate orkestrite juhtidel on olnud juhus jälgida õpilaste esimest koosmängitud pala; siis rõõmuga võin nentida, et sellel momendil on õpilasi silmade särades otsekui avamisrõõm vallanud. Arvan, et sellel sisemisel rõõmul, mis köidab õpilasi ühiseks pereks ongi pedagoogiliselt kaaluv tähendus. Igakordne muusikaline nauding mitte

üksnes ei arenda esteetilisi tundeid, vaid kasvatab häid ning tublised iseloome.

Mis puutub orkestreerimisse ja nootide paljundamisse, siis esimest toimetab õpetaja, kuna õpilased olles jaotatud gruppidesse, kirjutavad hääled vastavasse vihikuisse. Uute palade õigeaegsel orkestreerimisel ja töö üldisel juhtimisel on suur tähtsus, kus pole mõeldav töö vastava töökavata.

Repertuaari-küsimusest kõneldes, peab nentima, et see on üks valusamaid, kuid hea tahte juures saadakse ka sellest üle. Seni, kuni pole ilmunud helitöid mandoliiniorkestrile, kus peaks arvestatama selle instrumendi omapäraga, peab selle küsimuse lahendamata orkestrijuht, orkestreerides nii laule kui ka muid helitöid orkestrile hästikõlavais helistikes.

*

Artikli koostamisel on kasutatud järgmisi allikaid: C. Flesch „Die Kunst des Violinspiels“, R. Ritsing „Koori- ja orkestrijuhi käsiraamat“ ja Joh. Käis „Uusi teid algõpetuses“ (VI osa).

KOOLIÜÜENDUSNURK

KOIDULA VARIK

Tiiu aitab emal leiba küpsetada

[Näide tööst üldõpetuse põhimõttel*]

Siht: kasvatada tööarmastust ja arusaamist vanemate tööst ja süvendada teadmisi.

Kestus 1 tööpäev — 5 tundi I. klassis
+ teisel päeval 1 tund.

1. tund — kodulugu.

Õpetaja: Oleme linlased, ostame leiba, saia, jahu.

Lapsed: Ma toon igakord leivapoest emale leiba, ka saia. Mu ema küpsetab ise jahust leiba, saia, isa ostab maalt jahu. Mu isa ostab turult jahu. Meile tuuakse jahu maalt sugulaste poolt, kus karjas olin. Meil on ise maad, kust saame rukist, nisu ja kartuleid.

*) Tartu täienduskursuste iseseisev töö.

- Õpetaja: Näen, te teate, et rukkist saame leiba. Kes jutustaks rukki-põllust?
- Lapsed: Olin onu juures suvel, seal oli suur rukkipõld. Rukis on kevadel roheline. Juba sügisel hakkab rukis kasvama ja läheb roheliseks. Kevadel tuleb rohelisena lume alt välja. See on rukkioras. Oras kasvab pikaks, talle kasvab otsa rukkipea. Siis hakkab rukkipõld muutuma heledamaks.
- Õpetaja: Ma nägin läinud suvel ka üht ilusat rukkipõldu, too tolmast, ja päris mitu päeva.
- Lapsed: Ma tean: vanisa ütles, et rukis õitseb ja olidki väikesed õiekessed küljes. Pärast tulevad õite asemele terad. Rukkipõld muutub päris kollaseks. Ta valmib.
- Õpetaja: Läinud suvel enne kooli algust aitasin ka maal isakodus ilusat kollast rukist kokku panna. (Õp. joonistab tahvlile rukkivihu, — haki).
- Lapsed: Olen näinud, kuidas rukist niidetakse: vikatiga, masinaga. Siis tehakse vihud, neist hakid. Pärast veetakse nurmelt koormas koju. Siis tuleb masindamine. Ma nägin, kui pekseti rehes, — onu tahtis pikki õlgi.
- Õpetaja: Jah, põllul on rukkikõrred ilusad sirged (ta näitab kaasatoodud rukkikõrsi), seest tühjad kuni sõlmedeni. Rehes pekstes raputatakse peadest terad välja ja õlg jääb alles. Neid tarvitatakse maal: kartulikuhjade kinnikatmiseks, pumbapaku ümber ja mujale väga külmal ajal.
- Lapsed: Meil ka peremees kattis pumbapaku pikkade õlgedega kinni.
- Õpetaja: Pikki õlgi ei lähe palju, käsitsi peksmine on igav ja raske.
- Lapsed: Rukis ja kõik vili masindatakse. Ma nägin ise, kui ühe päevaga kõik ära masindati. Ühest otsast tulevad välja õled — sasiõled, mis viiakse kuhja. Terad jooksevad kohe kotti.
- Õpetaja: (näitab üht ülesvõtet vilja-masindamisest).
Õled pannakse kuhja. — —
- Lapsed: Viljakotid viiakse aita. Mõned viiakse kohe veskile. Pärast masindamist kuivatatakse toores vili, muidu läheb hukka.
- Õpetaja: Jah, külmas aidas võib toores vili kastis kuumaks minna, hakkab hallitama. Sellisest viljast saab halb leib.
- Lapsed: Meil isa tõi turult halva jahu, ei saanudki seda leiba süüa. Meil on küll ilus jahu, isa tõi kohe veskilt.

Õpetaja: Tõstame käed, kelle kodus tehakse leiba. Loeme, palju neid on.

Lapsed: 16 — meil tehakse leiba ainult oma perele. Meil on leivapood, müüme leiba.

Õpetaja: Loeme ka need lapsed, kelle kodus ei tehta leiba.

Lapsed: 20 — me ostame leivapoest. Ma toon Jaaska pagariärist. Me ostame Rahvakasust.

Õpetaja: Olen ka leiba teinud, kuid ega see oskamatuks kätes lähegi.

Lapsed: Mu ema võttis leivapoe 1. jaanuarist. Nüüd käib leivaküpsetamise kursustel. Tuleb eksam anda, muidu ei tohi leiba müüa. Me jälle kolisime maalt linna. Ema läks enne leivategemist tuttava poole leivale juuretist tooma — muidu ei lähe leib kerkima.

Õpetaja tunni lõpul: Joonistage koduloo vihku „Nii saab leiba“.

2. tund — e m a k e e l.

Õpetaja: Te olete kõik rukkipoõldu, rukkivihku, rukkipead, rukki-tera, rukkileiba näinud. (Ta kirjutab need sõnad tahvlile, lapsed loevad). Meie lugemikus on tükk „Tiiu aitab emal leiba küpsetada“ („Esimesed vaod“ I õppeaasta. Joulust kevadeni.)

Lapsed: Ma olen seda kodus lugenud. Palun, ma loen selle ette! (Soovijaid ning hästilugejaid on 5 õpilast, kes loevadki tüki kõvasti ette).

Õpetaja: Kirjutab tahvlile: sõtkuma, astja, kakuke, ja küsib tähendust.

Lapsed: Sõtkuma — kätega kastma,
Astja — leivaanum, leivamõhk.
Kakuke — pätsike, proovipätsike.

Õpetaja: Tiiu abistab oma ema leivategemises.

Lapsed: Palun, ma toon alati emale ahjukütteks puud. Ma annan talle jahu taina sissepanemiseks. Ma jälgin kella, millal leib ahju pannakse, ja tuletan meelde, millal tarvis välja võtta. Leib küpseb 1½ tundi. Ma aitan sooje leibu sahvrisse viia.

Õpetaja: Selle tüki all on küsimusi mõtlemiseks. (Kõik võtavad raamatud ja loevad tasa ning mõtlevad, mispeale käed kerkivad vastamiseks).

Lapsed: Lubage, ma küsin! (Üks palujaist tuleb klassi ette küsima. Teised vastavad. Enam-vähem kõigil käed püsti).

Küsimus: Mis tahtis Tiiu teha, enne kui hakata leivatainast sõtkuma?

Vastuseid: Ta tahtis puhast rätikut pähe panna ja puhast põlle ette siduda, ka käsi pesta. Ma pesen alati koolist minnes käed puhtaks. Ema ei luba enne söömagi.

Küsimus: Kas oleks Tiiust emale abiline olnud tainasõtkumisel?

Vastuseid: Ei oleks, ta on veel väike. Ta ei küüni astja juurdegi. Ta käed väsivad, ema sõtkub mõni tund aega.

Küsimus: Kui kaua lastakse leiba ahjus küpseda?

Vastuseid: 1½ tundi, pea kaks tundi.

Õpetaja: Jah, umbes niipalju. Iga leivakupsetaja teab täpselt seda: ta tunneb oma ahju kuumust, oma leivapätside suurust.

Küsimus: Miks jäi Tiiu uskuma, et leivategu on kerge töö?

Vastuseid: Tiiu ei proovinud sõtkumist. Ta voolis tainast ainult kaku. See oli väga kerge.

Õpetaja: Mis tähendab mõistatus: „Laut lambaid täis, saba pole ühelgi taga?“

Lapsed: Leivapätsid küpsemas ahjus.

Õpetaja: Võtkem raamatud, selle tüki taga all on teile harjutus pealkirjaga „K u i d a s v a l m i b l e i b“?

(Lapsed õpetaja abiga suusõnal lastekaupa arutavad läbi kirjandi.) Võtkem emakeele vihud ja teeme kirjandi. (Lapsed algavad kirjandit tegema. Õpetaja kontrollib ja hindab pinkide vahel ringi käies õpilaste eelmisi töid).

Õpetaja: (tunni lõpul): Homseks lugege see tükk „Tiiu aitab emale leiba teha“ hästi selgeks võistluslugemiseks, lõpetage kodus harjutus.

3. tund — m a t e m a a t i k a.

Õpetaja loeb lastele ette „Liisi arve emale“.

Lapsed: Ema annab mulle raha poes käimise eest. Mulle maksetakse hää hinnangu eest. Ma teenin ise lehti müües. Ma saan ka raha leiva, saia toomiseks, ülejäänud annan alati emale tagasi.

Õpetaja: Kui palju maksate leiva kilost? Kõik on maksnud 19 snt.
— ühepalju, on kindel hind.

Arvutamine suusõnal.

Tulemused õpetaja kirjutab tahvlile.

(Elli sai emalt 50 snt., ostis 2 kilo leiba, 2 vesikringlit à 5 snt.
Palju raha jäi Ellile järele?)

$$50 - 2 \cdot 19 = 12$$

$$12 - 2 \cdot 5 = 2$$

(Juta ostis 1 kilo leiba, 4 sarvesaia à 5 snt., roosisaiu 5 tükki
à 2 snt. Ta sai raha 50 snt. Palju jäi talle raha?)

$$50 - 19 = 31$$

$$31 - 4 \cdot 5 = 11$$

$$11 - 5 \cdot 2 = 1$$

Lapsed ise ütlevad ülesandeid, õpetaja kirjutab arvud tahvlile,
ja koos arvutatakse. Ellil oli 20 snt., kulutas ära 2.5, palju jäi järgi?

$$20 - 2 \cdot 5 = 10$$

Jutal oli 40 snt., kulutas ära 2.10, palju jäi järgi?

$$40 - 2 \cdot 10 = 20$$

Rollil oli 25 snt., kulutas ära 3.5, palju jäi järele?

$$25 - 3 \cdot 5 = 10$$

Iseseisev töö „Emakeele töövihku“ nr. 21.

Selle lõppu vabale kohale arvutusülesanne tahvlilt:

$$4 \cdot 4 - 1 = \qquad 19 - 12 + 7 + 6 =$$

$$3 \cdot 4 - 2 = \qquad 18 - 9 + 4 =$$

$$5 \cdot 3 - 3 = \qquad 17 - 8 + 3 + 7 =$$

$$3 \cdot 6 - 3 = \qquad 15 - 7 + 9 + 12 =$$

4. tund — võimlemine.

Lapsed kahes reas: poisid, tüdrukud.

Ühine tervitus vastastikku reas: poisid — kummardus, tüdrukud — kniks.

Õpetaja: Ema pesi käed enne leiba sõtkuma hakates. Sirutage
käed ette, vaatan kes sobiks emale abiks. Pöörake
peod üles, alla! Puhtal lapsel on ka kael, kõrvad puh-
tad. Näidakem kaela, kõrvu: kaela näidates pea
võnked ette-alla, taha, kõrvale; kõrvu

näidates pea kõverdus paremale, pahe-
male poole.

Õpetaja: Hekkil on täna sünnipäev. Meil on viisiks sünnipäeva pü-
hitseda võimlemistunnil. Klassivanem ütleb talle tervituse.

Õpilane deklameerib:

„Aasta veereb, aasta vaob,
aasta igavikku kaob.

Hekkil möödud aastaid 8,
nüüd on jälle aasta uus.

Aasta kaob, aasta vaob,
aasta igavikku kaob.

Veel on aastaid palju ees,
kuni Hekkist kasvab mees.

(Sellepeale plaksutavad kõik käsi).

Õpetaja: Nüüd läheme Hekkile külla — marss ringis. Aga
lund sajab, jookseme, saame lumiseks ja märjaks —
jooks ringis. Oleme kohal, puhastagem riided, jala-
nõud — selle töö järelaimamine. Oleme tulnud Hekki emale
ootamatult külla: tal leib, sai küpsetamata. Aitame: saame
puid, raiume puid, sõtkume saia, leiba, heidame ahju la-
bidal — tööle järelaimamine liigutusi.

Õpetaja: Tööd on tehtud, saiad-leivad küpsevad, nüüd mängime lau-
lumängu. „Tead sa, kuidas talurahvas“.

Tead sa kuidas talurahvas vilja põllul külvab?

„	„	„	„	vilja põllul niidab?
„	„	„	„	vilja veskil jahvatab?
„	„	„	„	leivatainast sõtkub?
„	„	„	„	leiva ahju heidab?
„	„	„	„	väsimusest puhkab?

Õpetaja (tunni lõpul): Kõik lapsed lähevad koju Hekki tuleb saatma
marss ja jooks ringis.

Seis: kummardus, kniks jumalagajätmiseks. Vabalt.

5. tund — kirjatehnika.

Teema: **Ll Ss** — tähtede kordamine.

1. Vaatleme seinatabelil neid tähti.

2. Õpetaja kirjutab tahvlile, lapsed püsti seistes loevad takti
ja ütlevad käe sihi: alt üles, ülevalt alla jne., tehes ise õhus parema
käega samasuunalisi liigutusi.

3. Õpetaja kirjutab tahvlile laused, lapsed hääldavad kõvasti iga kirjutatud tähte:

Ll Leib on laual.

Ss Salmeei saanud saia süüa.

4. Õpetaja ühes lastega — teevad õhus käeringe: randmest — paremale, pahemale, sulepead hoidvad sõrmed — sirgeks, konksu.

5. Õpetaja seletab (lapsed istudes) vigu: sulepe hoid, keha hoid, käte hoid, vihu hoid, valed tähed, valed sõnad, raskesti loetav kiri.

6. Algab vaikne kirjutamine. Õpetaja käib pinkide vahel ringi: parandab sulepea, käe, keha, vihu hoidu.

7. Tunni lõpul eeskujulike vihkude näitus: kes kirjutab hästi, väga hästi. Kõik lapsed annavad kirjatööde vihud õpetaja kätte.

6. tund — emakeel.

Enne tundi õpilased harjunud viisil koguvad vihud: koduloo ja emakeele kirjandid õpetaja lauale. Õpetaja parandab, hindab.

Tunni algul koduloos paremate tööde vaatlus: siin on kirju pilt — igapähe omamoodi — põllul, masindamine, veskil, leiva tegemine, toidulaud.

Lapsed imetlevad, võrdlevad, omanikud punastavad, rõõmutsevad. Samuti toimub paremate kirjandite vaatlus.

Kuidas valmib leib.

Rukkiterad viiakse veskile. Veskil jahvatatakse jahu. Jahu tuakse koju. Ema teeb taina. Tainast tuleb hästi sõtkuda. Siis tainas kerkib. Tainast tehakse pätsid. Need pannakse ahju küpsema. Paari tunni pärast ongi leib valmis.

Sellele järgneb võistluslugemine: 3 rida — 3 rühma.

Kõik jälgivad, loevad kaasa, märgivad vigu tasakesi.

Õpetaja ütleb hinde numbreis 1—5, selle kirjutab üks õpilane tahvlil igale rühmale määratud kohta. Tunni lõpul numbrite kokkuarvamine. Esimesele kohale tuleb rühm, kelle summa suurim..

KIRJANDUSE ARVUSTUSI JA **ÜLEVAATEID**

A. KASVAND, J. LANG, O. PAAS

**Selgituseks hr. Chr. Brülleri arvustuse puhul Kasvand-Lang-Paasi
Matemaatika õpikute V ja VI kohta „Kasvatuses“ nr. 4*)**

On väga tervitatav, et arvustaja on võtnud vaevaks põhjalikult analüüsida õpikuid, mis ainsa õppeaasta kestel on saanud üle maa peaaegu ainukesteks tarvitatavateks õpikuteks vastavais klasses. — Kuna arvustaja on märkinud mainitud õpikuis rohkesti puudusi, siis tohiks lugejal huvitav olla tutvuda ka autorite seisukohtadega neis küsimusis.

Kõige pealt meid kui autoreid ei saa teha vastutavaiks selles, et Matemaatika õpikud V ja VI on tehtud ainulubatavaiks õpikuiks 5. ja 6. õppeaasta jaoks. Autorid on täitnud vaid meile tehtud ülesande ning nad on teinud seda oma parima arusaamise järgi nii hästi kui kasutada olev lühike aeg seda võimaldas. Autorid on seejuures kaugel arusaamisest, nagu oleksid nende poolt koostatud õpikud ületamatud, s. o. paremad ka neist, mida võidakse kirjutada kunagi hiljem. Iga töö kannab oma aja pitsert ja meile tundub täiesti vastuvõtmatusena nõue juba olevikus ületada tuleviku võimalusi.

Teiselt poolt ei tahaks autorid samuti leppida väitega, nagu oleks nende töö nõrgem teistest seni ilmunuist. Muidugi ka meie töö on puudusi ja mõndagi võiks edaspidi teha paremini. Kuid mõned arvustaja poolt puudustena märgitud iseärasused meie arusaamise järgi ei ole mitte puudused, vaid just vastupidi — vourused.

Arvustaja oma väidete põhjenduseks toetub sageli välismaistele eeskujudele. Kuigi autorid on läbi vaadanud suure hulga välismaiseid sellelaadilisi õpikuid, ei taha nad siiski oma seisukohtade kaitseks kasutada ühtegi kodu- ega välismaist autoriteeti. Autorid on lähtunud oma isiklikest kogemustest ja paremast arusaamisest ning nad teavad ja tunnustavad heameelega, et teistel autoritel nagu arvustajalgi võivad samades küsimustes olla hoopis vastupidised seisukohad. Oleks täiesti lootusetu katse kõiki matemaatika meetodikuid ühe mütsi alla viia, s. o. kirjutada õpikut, mille kohta enam kellelgi midagi öelda pole.

Neil motiividel ei imestu autorid põrmugi, kui, näiteks, mõned arvustaja poolt tsiteeritud ülesanded, mis on autoritel mõeldud vahelduseks ja suurema huvi äratamiseks, arvustaja seisukohalt aga lugupeetud amee-

*) Toimetus saatis käesoleva selgituse seisukohavõtmiseks arvustajale, kes teatas, et ta omad seisukohad hiljem avaldab.

rika matemaatika pedagoogi Thorndike'i mõõdupuu järgi „eluvõõraste“ liiki satuvad.

Seejuures on huvitav märkida, et arvustaja eksib, kui ta arvab autoreid mõnes kohas ameeriklast Thorndike'i jälgivat, kelle tööd keegi autoreist seni, kahjuks, lugenud pole.

Mis puutub ülesannete valikusse — kuivõrd on ülesanded elulised, mille kohta arvustaja ütleb, et osalt on, osalt mitte, siis autorid julgevad juhtida tähelepanu järgmisele:

1) kalendriülesanded; 2) andmed lähemast ümbrusest graafiliseks kujutamiseks; 3) ülesanded võrdelise olenevuse kohta; 4) kõik geomeetriaülesanded, kusjuures õpilased ise valmistavad mudelid ja toimetavad arvustusi mudelitest võetud andmetega; 5) valmistatud mudelite joonestamine, samuti joonistelt võetud mõõdete järgi pind- ja ruumala arvutamine; 6) plaanide joonestamine oma ümbruse esemeist; kaardi ja plaani lugemine; 7) protsentülesanded igapäevase elu küsimustele jne. — kas kõik needki küsimused ei ole küllaltki elulähedased ja ei võimalda ainet siduda teiste ainetega, kas või üldõpetuseks, nagu seda „tehti kunagi Tallinna ja Nõmme kooles“.

Oleks liialt suur nõudmine autoreile, et raamat sisaldagu elulisi ülesandeid vabariigi kõigile koolitüüpidele, kõigi huvialadele ja elukutsetele. Kas ei oleks siiski õigem toimida nii, nagu seda tegid autorid, et anda kõigile kihtidele ja huvialadele üldisi ülesannete tüüpe, nagu õpilase enese, põllumehe, kaupmehe jne. Ülesanded, ja jätta kõik erihuvimid taotlevate küsimuste sidumine ainega õpetaja enese hoolde. Kui kõiki neid erihuviülesandeid õpikus loetlema hakata, siis kujuneks õpik liialt mahukaks. Kuid kas maksabki selles küsimuses liialdada? Eks tegelikud õpetajad tea, kui palju jääb neil nende suure töökoorma juures aega hankida igasuguseid andmeid oma ümbrusest, mis pealegi kiiresti vananevad, kuid mis peaasi, riisuvad tohutu palju aega nii õpetajalt kui õpilaselt. Ometi peame silmas pidama meie peamist ülesannet, mida dikteerivad meile õppekavad — vastava arvutusoskuse kätteõpetamist.

Näib, et vist jääb edaspidigi ikka kaks nõuet, mida autorid peavad arvestama, kuid mis nii sagedasti teineteisega ei taha sobida — matemaatiliste probleemide ja arvutusandmete elulähedus ühest küljest ja ülesannete ning andmete mitmekesisus ja meetoodiline järjestus selleks, et nõuetavad operatsioonid ja mõisted saaksid õpilasele jäädavalt oma-seks — teisest küljest.

Kuigi võtta neid nõuandeid selles järjestuses, nagu nad siin esitatud, siis ometi ei saa kuidagi eluläheduse ohvriks tuua kas või lihtsat drilli, mis osutub nii vajalikuks matemaatika õpetamisel. Ja kui, näiteks, drill- ehk treeningmaterjaliks võtta vaid elulähedasi harilikke murde ja vaid igapäev ettetulevaid lihtsamaid ülesandeid, kõrvale jättes kõik teised, tuues

elulisuse ohvriks isegi matemaatika loogilis-geneetiline käsitusviisi, siis teeme ometi tööd, mille lõpptulemus on juba ette määratud nurjumisele. Tuleks võtta oma ümbrusest, mis võtta annab ja kui materjali kergesti ei leita, siis kasutada seda materjali, mis on antud õpikus — see oleks tegeliku koolielu nõue. Peaasi, et õpilased omandaksid vajaliku arvutamise oskuse ja arusaamise lihtsamate ülesannete lahendamiseks.

Siis veel üks külg, mis tuleks silmas pidada andmete ja arvutusmaterjali hankimisel. Teatud arvutamismõtted on mõnede andmete puhul õieti lihtsad. Nii, näiteks $33\frac{1}{3}\%$; $66\frac{2}{3}\%$; 25% ; 50% ; 75% jne. arvudest on lihtsad, sest nad taanduvad lihtmurdudele $\frac{1}{3}$; $\frac{2}{3}$; $\frac{1}{4}$; $\frac{1}{2}$ jne., mille käsitlemine väga hõlpus. Kui aga küsime, kas on need protsendid elulised, siis võime esialgu vastata, et ei, kuid lähemalt järele mõeldes ütleme siiski, et nad on väga elulised, sest nad on nagu kilomeetripistid, mis võimaldavad meil teha nende lähedal seisvate arvude puhul ligikaudseid kalkulasioone peast ja kiiresti. Kas see külg ei ole õieti väga väärtuslik? Miks autorid oma raamatutes toovad harjutusi harilikkude murdude puhul arvudega $1\frac{3}{4}$ kr., $2\frac{5}{8}$ km., $4\frac{8}{25}$ kg jne. jne., on seletatav samade asjaoludega. Kui arvustaja väidab, et seesugused arvud ei ole „elulised“, siis eeltoodud motiividel on autorid selles küsimuses hoopis vastupidisel arvamusel.

R a a m a t u õ p p e m a t e r j a l i käsitluse kohta on arvustajal mõndagi nuriseda. Kõik esile toodud soovid on autorite poolt mitmekordselt läbi kaalutud. Tõepoolest „Väikese matemaatikuga“ võrreldes on uutes õpikutes mõndagi, mis alamal astmel juba läbi on võetud. Mis saavad siin aga autorid parata, kui ainejaotus uutes õppekavades on teissugune kui vanades. Mis parata, kui, näiteks, V kl. kavades on märgitud — summa, vahe jne. omadusi, arvutamise lihtsustamise võtteid eriti peastarvutamisel jne. Või kas sellest ongi kahju, kui küsimusi veelgi drillida, mis arendavad peastarvutamise oskust, ühtlustavad (eriti progümn. I kl.) mitmest koolist tulnud õpilaste teadmisi ja ka muidu soodustavad edaspidist tööd. Kas aga kõiki neid küsimusi on alati tarvis läbi teha, seda otsustagu muidugi õpetaja igakord ise.

Seletused ja selgitused on antud kokkuvõtlikud. Neid pikemaks venitada ei lubanud ruum, sest õpikud paisusid isegi paksuks. Kui mõnele õpetajale nad on liiga lühikesed, siis ei tee talle raskust neid edasi arendada. Kellele nad on liigsed ja õpetaja teeb seda ise paremini, siis muidugi tulevad nad vahele jätta. Need on vaid kondikavaks ja fikseerimiseks antud mõttekäigud ühes kokkuvõtetega, mis siiski läbisegi peaksid olema siledamad kui õpilaste poolt kirjapandud kokkuvõtted.

Et siin kõiki rahuldada ei suudeta, näitavad ka arvustaja poolt tsiteeritud õpetajate arvamused, kus ühelt poolt arvatakse, et „Reeglid tuuakse välja liiga kergel käel.“ Teine õpetaja jälle kirjutab otse vastupidiselt:

„Seletused raamatus on antud väga üksikasjaliselt. Kui õpetaja samuti seletab nagu raamat, siis on seletused üleaarused, kui aga teisiti, siis nad segavad“.

Igatahes teadlikud raamatu-kasutajad teavad, kuidas toimida. Kogu klassiga töötades teeb iga õpilane oma leiutise, kokkuvõtted kirjutatakse tabelite näol üles ja siis kontrollitakse neid raamatu järgi. Seesugune kollektiivne tööviis asendagu ikka ühe õpilase mitmekordset katsetamist, kui selleks aega vähe. Kui, näiteks, V klassis π väärtus seesuguse töötulemusega on saadud, siis tohiks seda VI kl. meelde tuletada, ilma et igakord hakata jälle uuesti mõõtma. Seesuguste tööde korraldamiseks annab raamat vaid tööjuhatusi ja asjata oleks arvustajal hakata nõudma raamatult mingisuguse täieliku induktsiooni käsitlemist.

Arvustaja märgib, et raamatus leiduvad tabelid on õpilastele ajakulu, kuna neid tuleb vihikusse ümber kirjutada ja et seesugused tabelid on raamatutesse paigutatud „matemaatika vihikute“ eeskujul. Et seesugused tabelid terves hulgas ameerika, inglise, saksa ja vene raamatutes enne meie vihikute ilmumist kaugelt varem esinesid, siis peab küll vastupidist väitma. Kas nad kohasemad on vihikutes või raamatus, see on eriküsimus. Kindel on vaid see, et neid täita ei tohi küll raamatus, vastasel korral teeb üks õpilane mitme teise õpilase töö, kes hiljem kasutavad sedasama õpikut. Pealegi peame õpilast kasvatama korrale ja puhusele, seepärast jäägu õpik puhtaks. Kui palju nõuab aega tabeli ümberjoonestamine vihikusse, see on meil kõigil teada, igatahes väikese murdosa sellest ajast, mis kuluks kõigi seesuguste ülesannete sõnastamiseks. Et aga hakata nende tabelite pärast vihikuid propageerima, see oleks liialt suure ohvri toomine pisikese asja eest.

Raamatute koostajad on püüdnud nii õpetaja kui ka õpilaste tööd niipalju kergendada, kui võrd ei kannata aine õpetamine. Sedasama eesmärki lootsime taotleda ka ajavahemiku arvutamisel, kusjuures mõnepäevane viga arvutamisel pole olulise tähtsusega. Arvustaja poolt näidatud ajavahemiku arvutamise viis aga oleks sisult õieti selle „põlatud“ veneaegse võtte elustamine, kus nõuti õpilaseltsi iga üksiku kuu täpse päevade arvu arvestamist, isegi seda, kas ja kuna võtta veebruaris 28 või 29 päeva. Kas ajavahemikku arvutada mitmenimeliste arvude lahutamise või ajaarvude edasilugemise teel, see on maitse asi.

Samuti on isikliku maitse küsimus, kuidas defineerida protsendi mõistet. Autorid tarvitavad protsenti sajandikuna, nagu seda teevad suurem hulk koolikirjanikke, kui ka osana saja kohta, nagu soovib arvustaja. Küll ei saa me aga nõustuda arvustajaga selles, kui ta meile soovib protsendi kui arvude suhte leidmise juhusel pöörata meie poolt antud näidis — 4-st õpilasest said kevadel 32 edasi — ümber ja soovib võrrelda

40-t esiteks sajaga leides, et 100 ja 40 jagatis on $2\frac{1}{2}$, ja siis võtta $2\frac{1}{2}$ korda 32. Seesugune käsitus sobib ju erandjuhuna, kuid mis siis teha, kui 32 õpilast sai edasi 39-st? Soovisime anda üldist juhatust seesuguste ülesannete lahendamiseks, kuna erandjuhud on käsitletud teisal.

Lõpuks veel mõningaid märkmeid. Arvude jagavuse tunnuste käsitlemist nõuab õppekava, seepärast ei saa seda küsimust ära jätta.

Murdude ühise nimetaja leidmine teguriteks lahutamise teel on väljaspool õppekava, kuid paigutatud peenikese kirjaga lisamaterjalina paremate õpilaste huvi rahuldamiseks, nagu mõni teinegi küsimus. Autorite arvates õpik peab teenima mitte üksi nõrgemaid ja keskmisi, vaid ka paremaid õpilasi.

„Trükivigu võinuks neis olla vähem“, kuid neid ongi ilmnenud vaid mõned üksikud, igatahes mitte rohkem kui see meil harilik, ennem vähem. Hoopis lahti saada trükivigadest oleks meie kõigi soov, kuid säärast lubadust anda ei sõanda vist ükski autor, arvustaja kaasa arvatud.

K ü m n e n d m u r r u definitsioon olenevalt murru välisest kujust on täiesti korrektne ja tundub autorite arvates algkooli seisukohalt kõige kohasemana. Et inglased koma asemel punkti tarvitavad, see ei pruugi meid häirida, sest meil kirjutatakse üldiselt kümnendmurdu ikkagi koma abil.

Õpetaja ja õpilase töö kergendamiseks ja viljakamaks tegemise otsarbel on paigutatud raamatute lõppu ka vastused, mille kohta mujalt on kuulnud küll vaid heakskiitu. Arvustajat ei tarvitseks vastused raamatu lõpus häirida, sest:

- 1) Vastused on vaid kahe ja enamtehteliste ülesannetele.
- 2) Õpilasetööd kontrollides ei rahuldu õpetaja vaid vastusega.
- 3) Paljudel, paljudel kordadel on õpilase enesekontroll kahtlane, enam aegaviitev, kui ülesande enese lahendamine, tihti ka hoopis võimata.
- 4) Selle asemel, et kooli tuua vigaseid lahendusi ja neid paljudel kordadel aja puudusel jätta kontrollimata, on siiski kasulikum õpilasel lasta oma tööd endal kontrollida.
- 5) Paljudel kordadel virgutab vastuste abil lahenduste kontrollimise võimalus õpilasi iseseisvale tööle.
- 6) Et elus ei ole vastustega ülesannete kogusid (paljudel juhtudel see on, näit. kaupluses kaupmehe „vastus“ õpilase enese „vastuse“ kõrval), see ei tarvitse meid hirmutada, sest ega elu pole ka niisugune intensiivse arvutamisoskuse menetlus, nagu seda on meie koolimatemaatika.

Siinkohal olgu juurde lisatud, et ka mitmed väga head ja paljutarvitavad välismaa matemaatika õpikud annavad samuti vastuseid, kuid

teised on paigutanud vastused erivihikutesse, jättes õpetajale vabaduse neid anda või mitte anda õpilaste tarvitada. Siit tohiks selge olla vaid see, et vastuste küsimus pole veel kaugeltki nii üksmeelselt otsustatud, nagu arvustaja laseb paista. Ja paljudes teisteski matemaatika õppemeetodisse puutuvates küsimustes võivad vaated päris diametraalselt erineda. Jagame täiesti arvustaja vaateid, et meil tuleks edasi uurida lahiseid küsimusi, samuti kui tuleb edaspidigi analüüsida igat ilmunud õpikut ja uut õppeviisi, et selgusele jõuda nende sobivuses. Sama sihiga on kirjutatud kindlasti ka hr. Brülleri arvustus, mis pärast avaldame selle eest temale südamlikumata tänu.

Pedagoogiline uudisteos

Ilmus trükist Soome pedagoogi dr. M. Koskeniemi teose „Intelligentsuse uurimise meetodid“ eestikeelne tõlge. Tõlkinud mag. J. Käosaar. Raamat on saadaval „Töökoolist“ ja maksab 3 krooni.

Dr. phil. V. Freymann'i „Filosoofia peaküsimusi“

on ilmunud trükist „Noor-Eesti“ kirjastusel Tartus, 150 lk., hind kr. 1.50.

SOBIVAT LUGEMISVARA NOORTELE.

1938. aastal alustas ilmumist 10—16-aastastele noortele määratud ajakiri „Meie Noorus“ Eesti Punase Risti väljaandel. Esimese ilmumisaasta jooksul uus ajakiri näitas, et ta kujuneb elujõuliseks ja väärtuslikuks lektüüriks murdeaalsetele noortele. Nüüd on ajakirja väljaandmisse toodud hulk meeldivaid uuendusi, mis „Meie Nooruse“ edu veelgi peaksid suurendama. Kui ajakiri seni ilmus 10 korda aastas, siis algaval kooliaastal on ilmumissagedus tõstetud 18 korrale aastas (koolitöö ajal kaks nr. kuus). Toimetusse on kutsutud lisaks senistele Haridusministeeriumi ja Õpetajate Koja esindajad. Praegu kuuluvad „Meie Nooruse“ toimetusse: V. Altoa, J. Maisma, E. Murdmaa, J. Nyman (peatoimetaja), P. Rummo (tegev toimetaja), J. Vellerind. Kaastööliste peret, kuhu praegugi kuulub rida tuntud autoreid (M. Sillaots, J. Parijõgi, V. Altoa, H. Kompus, M. Raud, A. Laikmaa, E. Triik, E. Nukk, P. Rummo, A. Kask, J. Palm, V. Saretok, M. Niemann, dr. M. Kask, dr. R. Roots, H. Valtmann, N. Mei j. t.), tahtakse veelgi laiendada, koondades ajakirja ümber parimad noorsookirjanikud.

Et ajakirja levikut soodustada, on leitud võimalus ka hinna alandamiseks. 3 krooni 500—600 lhk. pildirikas aastakäik, 20 senti tüse üksiknumber — see on väga odav hind, arvestades kõrgeid trükikulusid.

„Meie Noorus“ väärrib õpetajaskonna ja lastevanemate täit toetust.

KODUMAALT

Õpetajaskonna üritusi suvel.

Õpetajaskonna suvevaheaeg käesoleval aastal möödus edasiharimise tähe all — vististi veel suuremal määral kui möödunud aastal, mil räägiti suvekursustest osavõtjate rekordilisest arvust.

Juba kevadpühade ajal korraldati mitu õpetajate päeva ja kongressi, millest oleme ülevaate andnud „Kasvatuse“ 5. numbris.

3. ja 4. juunil toimus

Eesti Õpetajate Liidu õpimatk Põhja-Eestisse,

mille ülesandeks oli tutvuda kodumaa uute koolimajadega, kooliaedadega, Virumaa põlevkivi-tööstusega ja Vabariigi Presidendi lossiga Orul.

Rae ja Lagedi algkoolimajad olid esimesteks vaatlusobjektideks. Maakoolimajade kohta on need koolimajad päris hästi ehitatud. Oleks meil rohkem sarnaseid koolimaju. Kahju, et internaadi jaoks Rae koolimajas ei ole vastavaid ruume. Väga küsitav on, kas on otstarbekohane koolimaju kasutada ka rahvamajaks, nagu seda Rae koolimaja ekitamisel on silmas peetud.

Rakvere linna uus gümnaasiumi hoone on vist Eesti nägusaim ja moodsaim koolimaja. Ruumid on avarad ja valguseküllased.

Väga huvitav oli vaadelda Rakvere ujulat, mis otse kuivale on ehitatud, siiski aga nii hästi on korraldatud, et suudab ujumise võimalusi pakkuda hulkadele linnaelanikele, kel puudub võimalus kaugemale suvitama minna.

Mõdriku majapidamiskoolis võis tutvuda korraliku aiaga, mesilaga, kanalaga ja majapidamiskooli seadetega üldse. Näis, et see kool üsna väikese eelarve juures suudab meie tulevastele majapere-naistele palju pakkuda kõigest sellest, mis neile elus vaja läheb.

Maidlas tutvutakse eeskujuliku kooliaiaga. Koolijuhataja ongi seal parajasti ametis. Ta on palju seal korda saatnud, mis on nõudnud talt väga palju tööd ning vaeva. Ei pääse ta sealt aiast ära suvelgi, mil teised õpetajad osa võtavad mitmesugustest suvekursustest.

Kiviõlis vaadatakse peale koolimaja vabrikut ja kaevandust, mis pakub suurt huvi õpetajatele, kelledest paljud pole enne seal käinud. Põhjalikumalt kavatakse siiski tutvuda kiviõlitööstusega järgmisel päeval Kohtla-Järvel, sest tahetakse veel õhtuks — kuigi suure hilinemisega — jõuda Orule.

Oru kodunduskoolis ööbitakse. Järgmisel hommikul vaadeldakse Oru lossi ja tema parki ning ümbrust ja tutvutakse kodumajanduskooli maja ning seadetega. Kena ehitus, kuid väga kalliks maksma läinud.

Teisel päeval on esimene peatus **Kohtla-Järvel**. On, mida vaa-
delda ja õppida. Vabriku valitsuse esindaja insener Asson ja koolijuha-
taja Karheiding tutvustavad matkajaid põlevkivikaevandusega, vabri-
kuga ja ehitusel oleva koolimajaga. Kogu maa-ala vabriku ümbruses on
mitme kilomeetri ulatuses maa-aluste teedega läbi uuristatud. Õhku saa-
dakse maa all elektriventilaatorite abil, mis imevad 3000 kantmeetrit
õhku minutis. Paljudes kohtades on maa pealt alla käikude ja teede
juurde tehtud suured õhuaugud, mille kohale on ehitatud suured ning
kõrged puust tornid, et õhuaukudest keegi alla ei langeks, mis oleks väga
ebameeldiv üllatus, sest õhuaugud on mitukümmend meetrit sügavad.
Kogu maailma õlitagavarasid hinnatakse praegu 4 miljardile tonnile, mil-
lest Eesti üksi võib toota 1 miljardi. Palju tähelepanu on omistatud töö-
liste ja ametnike elukorterite ehitamisele ja kodukaunistamisele. Ehitu-
sel olev algkoolimaja töötab saada moodsaim meie algkoolimajust. Väga
avarad jalutusruumid, suur saal, moodsaim sisustus.

Väike-Maarjas tutvutakse uue koolimajaga, mis on maa-kooli
kohta väga avar ehitus, ja kooliaiaga.

Järva-Jaanis on parajasti käsil nurgakivipanemine uuele alg-
koolimajale. Läheduses on ka kodumajanduskool päris korraliku kooli-
aiaga.

Jäneda põllutöökeskkoolis tutvutakse kooliaiaga, kooli
hoonete ning seadetega, eriti karjalauda ning talliga. Koolijuhataja
dr. Miljan tutvustas peale selle matkajaid lühidalt kooli ajalooa.

Õpetajate Liidu esimene selline matk oli väga huvitav ja täitis oma
ülesande täiel määral. Liidu juhtivail tegelasil oli ühtlasi hea võimalus
luua tihedamat kontakti kohalikkude juhtivate tegelastega. Vastuvõtt oli
igal pool üle ootuste hea ning südamlük. Pikemal peatustel kostitati mat-
kajaid einega, lõuna- ning õhtusöökidega, peeti lauakõnesid, millest
hõõgus vastu palju soojust, südamlikkust. Esimese õpimatka vaatluse
peaobjektiks oli meelega valitud Virumaa Rakvere linnaga, kus 1917. a.
loodigi Eesti Õpetajate Liit. Liidu sünniaegadest kõneldigi palju kohvi-
laual, mille korraldas Rakvere linnavalitsus linna ujula saalis ja lõuna-
laual, mille korraldas Viru maavanem K. Pajos Mõdriku majapidamis-
koolis. Virumaa põhjalikumaks tundmaõppimiseks aitasid mõjuvalt
kaasa Virumaa Õpetajate Liidu esimees P. Raudsepp ja Virumaa koolide
inspektor H. Linsi, kes Rakverest kaasa sõitsid ja alatasa matkajaid
instrueerisid. Samuti andis Järvamaa koolide kohta vajalikku informat-
siooni Liidu juhatusel liige J. Söödor, kuna Harjumaalt läb sõites „loot-
siks“ oli Aruküla algkooli juhataja T. Orgussaar.

Õpetajate Liit kavatseb tuleval suvel sarnast matka toime panna
Võrumaal.

Soome-Eesti koolikongress

mis peeti 17., 18. ja 19. juunil s. a. Tartus, kujunes suurimaks ja võimsamaks õpetajaskonna ürituseks käesoleval suvel.

Soomest oli saabunud 360 osavõtjat ja kodumaalt umbes 600, nii et osavõtjate arv lähenes tuhandele. Küll oleks osavõtjate arv olnud veelgi suurem, kui mitte samal ajal ei oleks toimunud Tallinnas ja mujal mitu teist üritust, mille kandvaiks jõududeks olid jällegi õpetajad.

Soome külalised saabusid Tallinnasse „Suomil“ reedel 16. juunil kell 14.45. Neid oli vastu võtma tulnud hulk haridusministeeriumi ja Õpet. Liidu juhtivaid tegelasi. Tervitati vastastikku teineteist muusika ja lauluga. Külalised asetati kohe sadamasse vastusaadetud erirongile, mis viis nad Balti jaama. Sealt mindi juhtide saatel lühikesele jalutuskäigule, et tutvuda linnaga. Soome juhtivad tegelased ja referendid olid palutud haridusministri poolt „Kuld-Lõvisse“ einele, millest võttis osa 45 isikut, teiste seas ka Soome saadk P. J. Hynnen ja saatkonnanoonak U. Koistinen.

Kell 19.35 sõideti Balti jaamast erirongiga Tartu, kuhu jõuti kell 22.45.

Tartus võtsid külalisi vastu linnapea A. Tõnisson, maavanem H. Lauri ja kongressi Tartu peatoimkonna liikmed.

Kongress algas järgmisel päeval kell 10.30 „Vanemuise“ saalis. E. Õpetajate Liidu 200-liikmeline segakoor esineb kindlalt ja võimsalt lauludega „Ärka üles, isamaa“ ja „Su Põhjamaa päikese kullast“, mis võeti vastu suurte kiiduavaldustega. Lisaks lauldi „Laul Imatralle“, mis kutsus esile veelgi suuremad kiiduavaldused.

Avasõna ütleb peatoimkonna juhataja direktor V. Al t t o a. Ta tervitab kõiki kongressist osavõtjaid südamlikkude sõnadega, eriti aga Soome külalisi eesotsas nende juhi A. Salmela'ga, kellela viimasel ajal pole mõeldav ükski õpetajate kongress Eestis, millised sõnad kutsusid esile elavad kiiduavaldused.

Haridusminister A. J a a k s o n oma sõnavõtus tähendas, et oleme lõpuks suutnud kõrvale veeretada kõik tõkked, mis kahte vennasrahvast on takistanud teineteisele läheneda. Kahe aasta eest võisime sõlmida Soome ja Eesti vahel kultuurkonventsiooni. Kui täna avame kolmanda Soome-Eesti koolikongressi, siis on see tõenduseks, et oleme jõudnud romantikast realismini. Tahame üheskoos töötada ja teineteiselt õppida, kuna meie töö ja ülesanded on mitmeti sarnased. Meie vahel on sõlmitud leping, mis ei vaja kirjapanemist paberile, see on vereliit, mis räägib läbi aastatuhandete ja kestab igavesti. Ministri kõnet katkestasid sagedased kiiduavaldused.

Soome saadik minister P. J. H y n n i n e n omas tervituskõnes ütles: Hõimuharrastused nii Soomes kui ka Eestis sündisid ühes rahvusliku ärkamisajaga ja kujunesid selle orgaaniliseks osaks. Eesti ärkamisaeg

Eesti õpetajate koor laulab Soome-Eesti koolikongressi aktusel
T. Vettiku juhatusel.

oli rikas tugevaist isiksustest, kes Soome noorsoolegi andsid loosungid, mis nende poolt ärksal meelel omaks võeti ja nagu neid võib lugeda Yrjö Koskise poolt Lydia Koidula külalisraamatusse kirjutatud tekstist:

„Lyökäämme käsi kätehen, sormet sormien lo-
ma han,“ millele Svani poolt juurde kirjutatud:

„Eesti rahvas, Soome rahvas, kaksi sanaa, yksi
asja.“

Kuid ometi ei jõutud teineteisele lähenemises mitte väga kaugele, sest võõra käsi lasus raskelt Soome kui ka Eesti peal. Eesti Vabadus-
sõjas ühiselt valatud veri oli omane vennasrah-
vaid ühendama. Eestil ja Soomel on nii palju seda,
mis neid ühendab, ja nii vähe seda, mis neid lahut-
tab. Päril eriline tähtsus vennasrahvaste ühenda-
misel on kindlasti olnud ja on ka tulevikus mõ-
lema maa koolirahval. Soome-Eesti koostöö on enne kõike mõ-
lema maa koolmeistrite töö tulemus.

Minister Hynnise soojad ning siirad sõnad leidsid väga sooja vastu-
võtu.

Soome Sortavala seminari koor lektor L. Härkönen'i juhatusel kan-
dis ette kaks laulu, mis vastu võeti suurte kiiduavaldustega. Koor pidi
lisapala andma.

Tervitusi töid veel Tartu linnapea A. Tõnisson, Soome koolivalit-
suse esindaja dr. N. Kallio ja Õpetajate Koja esimees A. Veiderma.
Telegramme olid saatnud: Soome haridusminister U. Hannula, rektor
H. Kaho, kindral Kruus, maavanem H. Lauri, toimetaja K. Ollik,
ülemõpetaja E. A. Saarimaa jt.

Eesti-Soome Ühingu esimees kindral Tõnisson tegi teatavaks, et Ühing on valinud oma auliikmeiks min. A. Jaaksoni ja min. P. J. Hynnise.

Kongressil peeti kolme päeva kestel üheksa referaati:

1. Prof. H. Moora: Eesti muinaslinnused.
2. Dr. N. Kallio: Soome keskkooli kasvatusel põhialused ja lähem korraldus.
3. Insp. G. Reial: Eesti noorsoo-organisatsioonidest.
4. Haridusn. A. Salmela: Rahvakoolikasvatuse aluseid ja uuen-duskavatsusi Soomes.
5. Dir. V. Alttõa: Eesti kooli päevaküsimusi.
6. Dr. A. Lyytinen: Koolitervishoiust Soome koolides.
7. Dr. J. Port: Kooliaiadus Eestis.
8. Juhataja J. Sirka: Kalevala õpetab elamiskunsti.
9. Õpet. R. Päts: Muusikaõpetus Eesti koolis.

Harrastusringides kanti ette järgmised referaadid:

A. Algkooliõpetajate harrastusringis:

1. J. Käis: Kooliuuendustööst Eestis.
2. Koolin. F. Nurmi: Karskuskasvatustöö Soome algkoolides.
3. Õpet. L. Kaisla: Poiste käsitöö Soome rahvakoolis.
4. V. Horm (keskustelu algatajana): Õpilaste kirjavahetusest ja õpetajate vahetusest Soome ja Eesti vahel.
5. Koolijuhat. M. Vellema ja õpet. J. Simre: Kinotund.

B. Keskkooli harrastusringis:

1. Dr. I. Havu: Matias Aleksander Castrén rahvusliku teaduse sangarina.
2. Peainsp. J. Aavik: Eesti keskkool ja gümnaasium.
3. Dr. U. Kuuskoski: Tööpõhimõtte rakendamine Soome koolides.
4. Mag. J. Käosaar: Eesti keskkool ja gümnaasium.

D. Koolitervishoiu harrastusringis:

1. Dr. A. Ruotsalainen: Uusi tähelepanekuid koolitervishoiu alalt.
2. Dr. E. Säga: Hambatervishoiu kultuuri tõstmine koolide kaudu.
3. Dr. E. Alho: Puhkeaja mõjustus õpilaste kehalisele arengule.
4. Prof. H. Madisson: Eesti koolitervishoiu arengu suunad ja vajadused.

Kõik ettekanded äratasid kuulajaskonnas suurt huvi. Kuna enamik referaate loodetavasti ilmub pedagoogilistes ajakirjades, siis pole vajadust siinkohal nende sisu ette kanda.

Kongressi teisel päeval asetasi Soome õpetajad p ä r j a v a b a d u s -

sangareile, kusjuures Soome kooliraadio juhataja Santala liigutavalt-südamlikult sõnus:

Meie isad ja vennad on üheskoos valanud oma verd vabaduse eest. See raske ohver tõi meie maa-dele suure kingituse — vabaduse. Palume, et rahvaste kaitsja kaitseks meie armast hõimurahvast ja laseks tal rahusteha oma igapäevast tööd. Eesti rahu on ka Soome rahu...

Kogu kongressi ajal ja veel hiljemgi oli avatud koolinäitus, mis pakkus väga palju huvitavat ning õpetlikku kongressi liikmeile.

Muudest üritustest oleks mainida tutvumisõhtut „Vanemuises“, Tartu linna poolt korraldatud vastuvõttu „Vanemuises“, Eesti Rahva Muuseumi külastamist, kultuurfilmide etendust kino „Ateenis“, õpilasorkestri esinemist ja huvimatku Tartu ümbrusesse. Kõik need üritused aitasid kaasa kahe vennasrahva õpetajaskonna vahel tihedate sidemete loomiseks ja teineteisega tutvumiseks.

Kui siis saabus lõppaktus oma soojade sõnadega, lillede ja raamatute annetamisega, sütitavate lauludega, muusikaga, siis oli kõigil niisugune tunne, et kuidagi ei tahaks lahkuda.

Õpetajate täienduskursused Tartus

Lõikuskuu 7-dast kuni 19-ni korraldati Tartus möödunud aasta kursuste jätkuna õpetajate täienduskursused, millest osavõtt käesoleval suvel oli veelgi suurem kui möödunud aastal — üle 600 õpetaja. Osavõtjate arv oleks veelgi suurem olnud, kuid polnud võimalik vastu võtta kõiki soovijaid.

Kursuste avaaktusel kursuste juhataja J. Käis tähendas muuseas:

Tartu kursused on välja arenemas suviülikooliks. Õpet. Liit on pöördunud Ülikooli filosoofiateaduskonna poole palvega võtta neid kursuste lõpetajaid eksamile, kes on pidevalt kolm aastat kursustel töötanud, täitnud iseseisvad tööd ja soovi on avaldanud eksamit sooritada. Õpet. Liidu palvele on teaduskond vastanud jaatavalt. Juba lähemal ajal koostatakse kavad ja tingimused, millistel on võimalik sooritada eksameid ülikooli juures.

Katsete sooritamine tõstaks õpetajate edasiharimise töö väärtust ja kindlustaks ühtlasi ka õpetaja kutsetöö väärikust. Isikuile, kes on katsed sooritanud, võiks anda ka mõned praktilist laadi soodustused.

Töö kursustel toimub peamiselt rühmades, üldloenguid on igal päeval ainult kaks. Üldloenguist käesoleval aastal oleks nimetada:

1. Mag. A. Elango: Sotsiaalsest kasvatuses.
2. Peainsp. M. Raud: Klassijuhataja-tunnid.

3. Mag. J. E s t a m : Õppetöö ratsionaliseerimisest.
4. Insp. G. R e i a l : Kool ja kodu.
5. Mag. E. B a k i s : Õppimise psühholoogiast.
6. Dir. V. A l t t o a : Ratsionaalsest õppetööst.
7. Insp. J. L a n g : Kool ja ühiskond.

Töötasid järgmised rühmad:

1. Eesti keel ja kirjandus.
2. Reaalained.
3. Algõpetus.
4. Käsitöö.
5. Inglise keel.

Igat rühma oli mitu. Peale selle töötasid veel mitmesugused harrastustöö-rühmad: soome keel, võimlemine, ujumine, rahvatantsud, orkester, ilmekas lugemine.

Kuumast ilmast hoolimata töötati väga suure hoolega ning innuga.

Kursustel esinesid ettekannetega ka Haridusministeeriumi kooliosakonna direktor V. A l t t o a ja peainspektor M. R a u d.

Dir. V. A l t t o a omas loengus

keskkooli vastuvõtmise alustest ja seleksiooni meetoditest

märkis järgmist:

1. Seleksioon on vajalik, et välja valida neid, kes on võimelised töötama keskkoolis.

2. Seleksiooni teostamise võimalusi on mitmesuguseid:

1) teadmiste katse (eksam); 2) eelmise kooli tulemustega arvestamine; 3) eelmise kooli õpetajate soovitusetega arvestamine; 4) psühholoogiline katse; 5) arstiline katse; 6) uurimused õpilase sotsiaalse seisundi kohta.

Eksam on saanud halva arvustuse osaliseks: ei ole objektiivne, mitmesugused kõrvaltegurite mõjutused, teadmiste kvantum ei näita õpilase suutelisust töötada keskkoolis, rahulikkus või närvilikkus mõjutavad eksami tulemusi, eksam mõnes aines ei taga edukat tööd kõigis aineis. Kuid eksameil on ka positiivseid külgi: 1) eeldus, et on omandatud teatav hulk teadmusi; 2) eksam näitab, kas õpilane on suuteline tegema pingutusi aine omandamiseks ja süstemaatiliseks tööks.

Test on meil muutunud ebapopulaarseks tema ebaõige rakendamise pärast. Test on küll objektiivne, kuid ka temal on puudusi: näitab peamiselt faktide tundmist, sisaldab mõistatamise elemente.

Eelmise kooli hinnanguid ei saa alati arvesse võtta, kuna ühe kooli 4. näit., ei ole võrdne teise kooli 4-ga.

Psühholoogilistel katsetel on samad puudused nagu eksameilgi.

Nii ei ole ühtegi täiesti head selektsiooni alust, mispärast tuleb kasutada selektteerimisel mitmesuguseid aluseid. Meil on tarvitusele võetud eksam ja eelmise kooli hinnangutega arvestamine, kusjuures püütakse ühtlasi võimalikult vältida juhuslikkuse momenti ja saavutada objektiivset otsust.

Peainspektor M. Ra u d kõneles

klassijuhataja - tunnist :

Kui klassijuhataja-tunnid paari aasta eest õppekavadesse võeti, siis õpetajad suuremalt jaolt rõõmustasid selle üle. Nüüd on aga mitmed kahtlema hakanud, kuna nende tundide sisustamine teeb raskusi. Koolide revideerijad on asunud seisukohale, et algkoolides klassijuhataja-tunnid on vajalikud, kuna keskkoolides see vajadus on kaheldav ja kutsekoolides vägagi küsitav. Kuna asi on uus, siis lähemate aastate töö peab näitama, mis neist tundidest saab.

Klassijuhataja-tund on vajalikuks lüliks õppenõukogu ja õpilaste vahel klassijuhataja kaudu. Siin tulevad arutusele ka kõik klassielus keruvad küsimused. Pahatihti tehakse nii, et teised õpetajad annavad kõik klassi süüteod üle klassijuhatajale, kes siis klassijuhataja-tunnis klassile moraali hakkab lugema. Ei või teha sellest tunnist moraalilugemise tundi.

Mõned klassijuhatajad on asjast nii aru saanud, et õppekavades ette-

E. Ö. L. Tartu täienduskursuste 1939. a. kursuse avamiselt: Vasakult: E, Ö. L. sekr. V. Horm, kursuste juhatajad J. Käis ja G. Reial, lekt. mag. H. Rajamaa, hõimlasi kursusel — õp-d A. ja L. Korhonen ning S. Kivinen, E. Ö. L. esimees E. Murdmaa, rahvatantsu juhataja A. Raudkats ja ühislaulu juhataja J. Lohk.

nähtud teemad tulevad läbi võtta ja asi on korras. Kuid ministeerium ei ole tahtnud õppekavadesse paigutatud teemadega midagi ette kirjutada, vaid on antud vabadus teemasid valida.

Kuna klassijuhataja-tunnid haaravad kõiki eluavaldusi, mis võivad olla koolides erinevad, kuna nad on sõltuvad kooli asukohast, siis ei oleks mõtet klassijuhataja-tundide jaoks vastava õpiku koostamisel.

Nooremates klassides tuleks klassijuhataja-tundide teemadeks võtta peamiselt kasvatuslikud harjutused: laste tutvustamine kooliruumidega, puhtusega, õppetarvete paigutamise, ka söömisega jne. Vanemais klassides võiks lapsi tutvustada seltskondlike kommetega, uppumisohtudega, relvadega, tuleohuga, liiklemisohtudega, tuleks anda ülevaade elukutse valikust, vaba aja kasutamisest, kinost, karskusküsimusest jm. Osa aega võiks kasutada noorsoo-organisatsiooniliste küsimuste lahendamiseks.

Küsimused olgu elulähedased. Lapsed ise peavad õpetaja juhtimisel õiged seisukohad leidma. Klassijuhataja-tunde peaks võimalik olema tarbekorral soodsamale ajale ümber paigutada.

Inspektorite aruannetest selgub, et klassijuhataja-tundide andmisel tehakse järgmisi vigu: 7 inspektorit kurdavad, et ainet käsitletakse loengute kujul, 3 inspektorit kurdavad kuiva moraalilugemise üle, 3 märgivad, et aine võetakse läbi liiga teoreetiliselt, 2 leiavad, et need tunnid liigselt kuhjatakse saateainega, ja üks märgib, et tunnid kasutatakse noorte-organisatsioonide tööks, pidude ettevalmistamiseks jne.

Suurem osa loenguist ilmub kokkuvõtetena eriraamatus või pedagoogilistes ajakirjades.

Soome õpetajaist võtsid Eesti Õpetajate Liidu stipendiaatidena kursustest osa õpetajad **L a i m i** ja **A r i K o r h o n e n** Kuopiost. **S v a n t r e K i v i n e n** Kouvolast ja **V i l h o H ä n n i n e n** Viipurist.

Keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajate suvikursused

peeti k. a. lõikuskuu 14-dast kuni 20-ni Tartus slikskooli ruumides. Kursuste juhatajaiks olid Haridusministeeriumi kooliosakonna direktor **V. A l t t o a** ja dr. phil. nat. **E. K a n t**, tehniliseks juhatajaks — Tartu II gümnaasiumi õpetaja **F. L a a r e n s**.

Üldosas olid järgmised loengud:

Dir. V. A l t t o a : Tähelepanekuid ja järeldusi jooksvast koolitööst.

Dr. E. K a n t : Sotsiaalsest liikuvusest.

Dr. K. R a m u l : Küsimusi arenemise psühholoogiast.

Mag. J. E s t a m : Õppemeetodite ratsionaliseerimise probleem.

Mag. E. B a k i s : Uuemaid voole psühholoogias.

Dr. R. H i p p i u s : Psühholoogiline ja psühhotehniline diagnoos.

Insp. J. L a n g : Andmeid välismaa pedagoogilise kirjandusega tutvumiseks.

Peale selle loenguid eesti keele, matemaatika, ajaloo- ning kodanikuõpetuse ja loodus- ning maateaduse sektiioonides.

Peale loengute õppekäike Eesti Rahva Muuseumi, Ülikooli Psühholoogia Instituuti, Tähetorni ning Tervishoiu Muuseumi ja ekskursioone „Peedu“ linnusele, Kastre-Peravalda ja Taevaskotta.

Kooliosakonna direktor V. A l t t o a omas loengus avaldas järgmisi mõtteid:

Keskkooli puuduseks on töökillustus aineisse, kusjuures lapse kui ter- viku huvid jäävad tahaplaanile. Eriti halvana mõjub see semestri lõpul, kus paari viimase nädala jooksul iga aine õpetaja tahab selgusele jõuda edasijõudmise kohta tema aines. Õppimine ei tohi olla jooksu sarnane, mis algab sörgiga ja lõpeb ülepingutustega.

E b a m e e l d i v a n a t u l e b m ä r k i d a e m a k e e l e e b a - p o p u l a a r s u s t. Rootsisis on terve keskkooli kursuse jaoks rootsi keele grammatikat 150 lehekülge, meil aga iga õppeaasta jaoks vähemalt 150 lehekülge emakeele grammatikat. Kui progümnaasiumide loomise ajal meie keskkooli emakeele grammatika sattus ühe soomlase kätte, siis see arvas, et eesti laps peab olema 2 aasta võrra arenenum soome lapsest. Ka ei õpetata meie koolis lastele seda keelt, mida nad räägivad, vaid keelt, mida nad kord tulvikus, võib olla, hakkavad tarvitama. Me nõuame lapselt erivorme, mida elus kunagi ei tarvitata. Ja kui laps neid vorme ei tea, siis hinnatakse ta puudulikuks. E a m u r r e t u l e b k e e l e õ p e - t u s e s e s i k o h a l e t õ s t a. Meie õpetame praeguses keskkoolis nagu endises — nagu oleks keskkool gümnaasiumi ettevalmistavateks klassi- deks, kuna aga keskkool on tervik oma ette.

Kirjanduse õpetamisel vähem kirjanduslugu, fakte, arve! Ei tohi loetavate teoste määramisel mõõduandev olla nende uudsus.

Võõrkeeleõpetuses on märgata tagasiminekut. E s i m e n e v õ õ r - k e e l e i t o h i n õ r k o l l a ! Kui see kipub puudulikuks jääma, siis tuleb talle rohkem õhku anda teise võõrkeele arvel, küll mitte tundide juurdelisamisega, vaid suurema nõudlikkusega. Esimeses võõrkeeles peab jõutama nii kaugemale, et keskkoolilõpetaja suudaks lugeda ajalehte, aja- kirja. Ka tuleb rohkem hoolitseda aktiivse sõnavara eest.

Ei tohi liialdada keskkoolis ka käsitöös, joonistamises, graafiliste tööde ning tabelite koduseks tööks andmisega. Tööd tulevad võimalikult koolis lõpetada. Ka kollektioneerimisega ei tohiks liialdada. Pahe on, kui õpilased ostavad selleks eriliselt asutatud ärist putukaid ja taimi oma kollektiioonide jaoks.

Veel puudutas dir. Alttõa eksamite probleemi umbes samalt seisukohalt, milliselt ta seda tegi algkooliõpetajate täienduskursustel.

Kursustest võttis osa umbes 350 keskkooli- ja gümnaasiumiõpetajat.

Kehakasvatuse laager Võrus

korraldati õpetajaile Haridusministeeriumi poolt 30. juulist kuni 6. augustini. Laagri vanemaks oli koolide peainspektor M. Raud, abivanemaks koolijuhataja V. Kinter, komandandiks major M. Haber. Laagri avas haridusministri abi V. Päts, kes tähendas, et laagri ülesanne on õpetajate kehalise kasvatuse taseme tõstmine. On vaja kooli kaudu levitada esmaabi- ja ujumisoskust. Samuti on vaja kooli kaudu tutvustada laiemaid rahvakihte õhu- ja gaasikaitse küsimustega. Ministri abi soovis, et laager ühendaks meie õpetajaskonda ühiseks õpetajate pereks.

Laagrist võttis osa ka haridusminister A. Jaakson, kes tutvus üksikasjaliselt laagri eluga, jälgis ujumis- ja võimlemistunde, viibis loenguil, jälgis vabaharrastusringide tegevust, võrkpallivõistlust ja ühtlasi einetas üheskoos õpetajateperega. Minister esines ka kõnega, milles muuseas märkis, et algkool ei peaks olema keskkooli ettevalmistusasutiseks. Küll aga peaksid alg- ja keskkooli töökavad olema koordineeritud, et edasipääs algkoolist keskkooli toimuks raskusteta. Algkooli alal on juba nii mõndagi suudetud korda saata. On ehitatud hulk uusi koolimaju. On käimas aktsioon algkooli õppevahendite paremale järjele viimiseks. Suurt rõhku tuleb panna õpetaja isiksusele. Tuleb küll teadmisi koguda, kuid väga suur tähtsus on just teadmiste ellurakendamisel. Ja selleks on vaja elujõudu, töötahet ja elamisoskust. Nüüd on kujunemas eriline õpetajatüüp, nagu ta esineb siinses laagris — elurõõmus, päikeses põlenud ja ettevõtlik. Kuid lugupidamisega mõtleme ka endistele vanadele koolmeistritele, kes on teeninud oma rahvast ja näidanud talle teed.

Laagris jagati välja ka ujumismärgid neile, kes ujumisel on täitnud võistlusnormi. Ujumismärgi võistlusest võtsid osa ka haridusminister, laagri vanem ja komandant, kes kõik täitsid normi ja kellele ujumisõpetaja mag. Tarem tormilise aplausi saatel andis kätte vastavad märgid.

Õpetajate suvikursused Pärnus

Pärnumaa Õpetajate Liit korraldas 17.—26. juulini Pärnus õpetajate suvekursused. Kursuste kavas oli:

1. Prof. H. Kruus: Ajalugu ja ajaloo filosoofia.
2. J. Parijõgi: Ajaloo meetodika ja näitetunnid.
3. A. Selmet: Eesti keel.
4. A. Lehis: Matemaatika meetodika ja näitetunnid.

Pärast lõunat harrastati ujumist instr. R. Masti juhatusel. Osavõtjaid oli 256.

Õpetajad Paju monumenti ehitamas

Valgamaa Õpetajate Liit saatis kõigile õppejõududele kutse osavõtuks Paju mälestussamba ehitustöödest, millele reageeriti väga elavalt. Tuldi hulgana kokku tööle taevaminemispäeval ja tehti tööd terve päev otsa. Peeti kõnesid, lauldi ja korraldati ühine eine.

Ka Tartumaa Õpetajate Liit korraldas 7. juulil ühissõidu Paju lahinguplatsile monumenti ehitustöödest osavõtmiseks.

Ekskursiooni jaam Läänemaal

Heinakuu 3-dast kuni 7-ni toimus Läänemaa Õpetajate Liidu ja Lääne maakoolivalitsuse ühisel korraldusel Haapsalus ekskursiooni jaam. Osa võttis 30 õpetajat. Ekskursiooni jaama juhtideks olid: geoloogia alal dr. A. L u h a, botaanika alal dr. G. V i l b a s t e ja ornitoloogia alal õpet. A. L i n t.

Harjumaa õpetajate täienduskursus

Harjumaa Õpetajate Liit korraldas 3.—7. juulini Kuusiku kontroll-assistentide kooli ruumis õpetajate täienduskursuse. Loengutega esinesid:

K. M i h k l a : Eesti keel.

K. M ü ü r : Võimlemis- ja ujumisõpetus.

H. O t t e n s o n : Kodumajandus- ja toitlusõpetus.

A. E i c h e l m a n n : Kitsasfilmi projektorite käsitamine.

M. S a a r i : Koolide tulekaitse.

Kursustest võeti osa suurel arvul. Kursuste juhatajaks oli J. Raudmaa.

Virumaa õpetajate laulukoor

Virumaa Õpetajate Liidu juhatus otsustas asutada Virumaa õpetajate laulukoori Eesti Õpetajate Liidu laulukoori osakonnana. Koorijuhiks otsustati kutsuda Virumaa Õpetajate Liidu asutajaliige ja esimene esimees, praegune Virumaa maakoolivalitsuse juhataja Ernst Raatma.

SOOMEST

Soome Rahvakooliõpetajate Liidu aastakoosolek

K. a. jaanikuu 11-dal toimus Tampere Rahvakooli Õpetajate Liidu 46. aastakoosolek. Ka Eesti Õpetajate Liit võttis koosolekust osa oma esindaja kaudu, kelleks oli Liidu juhatuseliige A. Ruut.

Põhikirja kohaselt võtavad Liidu aastakoosolekust osa Liitu kuuluvate ühingute esindajad, igast ühingust üks esindaja. Liitu kuuluvad

praegu 349 kohalikku ühingut. Koosolekust võttis osa 300 esindajat, seega väga suur enamus. Koosolek peeti linna raekoja saalis ja kandis pidulikuse ilmet. Koosoleku avamist kaunistas Sortavala seminari laulukoor mitme ilusa koorilauluga. Tervitati muuseas Eesti ja Rootsi õpetajaskonda ja öeldi tervitusi Eesti ja Rootsi õpetajaskonna esindajate poolt Soome õpetajaskonnale.

Juhatuse valimisel Liidu praegune esimees Väino Alanne teatas, et tal töö rohkuse tõttu ei ole võimalik enam Liidu esimehena edasi töötada. Koosoleku tungival soovil jäi ta siiski edasi töötama.

Uuest kooliseaduse eelnõust, mis rahvakooli-komitee poolt on valitsusele esitatud, kõneles õpetaja mag. Metsikkö. Eelnõus on ette nähtud kaotada senine rahvakooli jaotus alam- ja ülemrahvakooliks. Jääks vaid üldnimetus — rahvakool —, millel oleksid alumised, keskmised ja täiendusklassid. Edasi väärrib märkimist, et igasse valda asutatakse ülemõpetaja koht. Ülemõpetaja oleks oma ringkonna pedagoogilise töö juhtijaks ning ühtlustajaks. Tarkastajate ringkonna piirid on väga laialdased — palju suuremad kui Eestis —, mille tõttu tarkastajail on väga raske põhjalikumalt ülevalvet ja instrueerimist toimetada.

Liidu sekretär Uno Miettinen esines ülevaatega Soome õpetaja palgavõitlusest. Rahvakooli-komitee on koostanud õpetajate palganormid, mis on ka esitatud valitsusele ja eduskonnale. Meesõpetajate esindaja poolt tehti koosolekule ettepanek võtta vastu seisukoht, et meesõpetajate palgad peaksid olema kõrgemad naisõpetajate palkadest. Ettepaneku kohta võeti elavalt sõna. Lõpuks võeti vastu Liidu juhatuse seisukoht, mille järgi palgad peaksid olema ühesugused mees- kui ka naisõpetajail.

Õpetaja Sulo Rekola kõneles õpetajaskonna ülesannetest eelseisval eduskonna valimistel. On asutud seisukohale, et õpetajad püüaksid kaasa aidata nende kandidaatide pääsule eduskonda, kes on sõbralikult suhtunud õpetajaskonnale ja on ilmutanud arusaamist õpetajaskonna huvidest ning vajadustest.

Koosoleku lõpul esimees V. Alanne teeb teatavaks, et Liidu sekretär Uno Miettinen lahkub ametist 1. augustist. Koosolek avaldab tänu Uno Miettinen'ile tema kohusetruu töö eest.

Rahvakooli 22. kongress Tampere

Järgmisel päeval pärast Soome Rahvakooliõpetajate Liidu aastakoosolekut toimus Tampere 22. rahvakooli kongress, mis kestis kolm päeva ja millest võttis osa 4000 (loe: nelituhat!) õpetajat ja kooliadministratsiooni liiget. Avamine toimus Toomkirikus, kus peeti pärast ka osa loenguid, kuna osa peeti Aleksandri kirikus. Avatalitus oli pidulik-pühalik. Peale liturgia, vaimuliku ja ilmaliku kõne oli ettekandeid Rauma semi-

nari orkestrilt ja Tampere õpetajate ning Sortavala seminari laulukoorilt ja deklamatsioone.

A. Salmela omas avakõnes märgib, et viimasel ajal rahvakooli olud on paranenud: summade saamine rahvakooli tõstmiseks on hõlpsam, on kehtima pandud üldine koolikohustus, on valmis saamas uus rahvakooliseadus, on kavatsus kaotada või äärmiselt piirata koondatud kooli, ratsionaalsemalt lahendada õpetajate ettevalmistamisküsimust jne. Teiselt poolt on aga ka asju, mis rahvakooli seisukohalt ei ole vastuvõetavad, nagu äsja vastuvõetud keskkooli seadus, mille järgi keskkooli tuleb astuda juba rahvakooli 4. klassist. Keskkool oleks 5-aastase ja temale järgnev gümnaasium 2-aastase kursusega.

Kongressi kavas võiks märkida järgmisi referaate:

O. Mantere: Koolisüsteemi ühtlus.

V. Alttoa: Eesti kooli päevaküsimusi.

J. Laurila: Rahvas peab kooli ülal, kool kasvatab rahvast.

A. Collan: Võimlemistundide praktikast.

Valorind: Algkool ja maakaitse.

S. Kartunen: Tütarlaste käsitöö ja õpetajate ettevalmistus.

T. Salervo: Poiste käsitöö üldsuund.

V. Siukonen: Ameerika koolidest.

A. Salmela: Uus rahvakooliseadus.

K. Saarialho: Õpetajate ettevalmistuse reformist.

Y. Länsiluoto: Rahvaülikoolide ülesandeist.

E. Ahlman: Tuleviku inimkond.

Peale selle oli võimlemisettekandeid rahvakooliõpilastelt ja seminaristidelt Pyynikki spordiväljakul, oli korraldatud rahvakoolide, seminaride ja rahvaülikoolide õpilastööde, kooliraadio ja õppevahendite näitused.

Kongressist võttis Eesti Õpetajate Liidu esindajana osa Liidu juhatuse liige A. Ruut.

Soome rootsikeelsete koolide kongress

peeti ühel ajal Soome rahvakooli 22. kongressiga Tampere. Osavõtjaid oli ligi 200. Mõlemad kongressid korraldasid ühise lõpupidustuse, kus peeti pidukõnesid mõlemas keeles.

Jyväskylä suviülikool

Jyväskylä kasvatusliku ülikooli — kasvatusopillinen korkeakoulu — juures korraldatakse igal suvel suvisemester ehk nn. suviülikool, kus õpetajad võivad endid täiendada mitmesugustel aladel, kuulata loenguid ja õiendada ka eksameid. Kuulajaiks on küll algkooli-, küll keskkooliõpetajaid, küll ülikooli lõpetanud, küll ülikooli astujaid isikuid. On juriste, on agronoome, on ka filoloogia magistreid, kes tahavad siirduda tööle kooli-

põllule ja täiendavad nüüd suviülikoolis oma pedagoogilisi teadmisi.

Peale üldiste loengute filosoofia, pedagoogika, soome ning eesti keele j. m. aladel, mis on iga suve töökavas, on igal suvel veel kavas mõni eriküsimus, millesse eriti süvenetakse. K. a. suvel oli selleks usk ja usuõpetus.

Loengud kestavad terve päeva, kella 8—20. Õpinguid kergendab suur ja väärtuslik raamatukogu. Ülikooli õppejõudude hulgas on ka eestlane dr. phil. P. Ariste, kes peab loenguid eesti keele ja foneetika alal.

K. a. suvel õppisid Jyväskylä suviülikoolis kolm eesti õpetajat-stipendiaati — J. Tõlp, K. Aben ja A. Saaret.

VÄLISMAALT

INGLISMAA:

Maa-kolledžid

On rajatud rida kõrgemaid algkoole, kus hariliku kasvatustööga on seotud ka majapidamine, põllu- ja aiatöö, käsitöö, puutöö. Need maa-kolledžid püüavad teostada kaks ülesannet korraga: päeval töö kõrgemas algkoolis (kolledžid) ja õhtul loengud ja muud üritused täiskasvanute hariduse tõstmiseks. Peosaalid, raamatukogud, ateljeede sisustus jm. on täiskasvanute mõtude kohased. Koolide juures asuvad õppeaiad, katsepõllud ja -aiad, mis võimaldavad praktilisi harjutusi. On moodustatud igasugused rühmad näitekunsti, muusika, kehakultuuri, kudumise jm. harrastamiseks.

Raskusi koolikohustuse pikendamise seaduse elluviimisel

Teatavasti otsustati mainitud seadust teostada juba käesoleval aastal. Koolivalitsuste liit aga leiab, et selle seaduse elluviimiseks juba käesoleval aastal ei ole vajalikke krediite, mispärast seaduse kehtima hakkamist tuleks edasi lükata. Koolivalitsuste liidu kavatsus on õpetajaskonnas esile kutsunud meelepaha tormi. Haridusministeerium on teatanud, et tal pole kavatsust olnud seaduse elluviimist edasi lükata.

Õpetajate Liit toetab Hiina lapsi

Inglise Õpetajate Liidu juhatus otsustas omal viimasel koosolekul määrata Hiina laste-sõjaohvrite toetuseks 100 naela.

NORRA:

Inglise keel algkoolis

Möödunud aastal on Oslo ja mõne teise linna algkoolides vabatahtliku õppeainena õpetama hakatud inglise keelt 5 nädalatunniga. Neile õpilastele, kes soovivad pärast algkooli kursuse lõpetamist astuda keskkooli, on

inglise keele õppimine sunduslik. Inglisekeele õpetajate ettevalmistamiseks avatakse õpetajate seminarides inglise keele rühmad.

ROOTSI:

Lingiaad Stokholmis

20.—23. juulini leidsid Stokholmis aset suured võimlemispidustused Rootsi võimlemise looja Pehr Henrik Ling'i 100. surmapäeva puhul. Pidustustest võtsid osa ka Eestist 300 võimlejat.

SAKSAMAA:

Meesõpetajate puudus

Möödunud aastal valitsus püüdis vähendada naisõpetajate arvu, kuna ta sundis neid koolitööst lahkuma abiellumise korral ja piiras naisõpetajate kohalemääramist lühikeste tähtaegadega.

Kuna aga nüüd meesõpetajaist on suur puudus, siis on valitsus sunnitud jällegi kutsuma naisõpetajaid tööle. Ta soovitab naisüliõpilastele valida elukutseks õpetajakutse.

Saksamaa Õpetajate Ühingul

on praegu 1.370.900 liiget. See arv on suurenenud Austria, Tšehhoslovakkia ja Memeli liitmisega Saksamaa külge 1.500.000 liikme võrra. Õpetajate Liidu „Führer“ on ühtlasi õpetajate esindaja natsionaal-sotsialistlikus parteis.

ITAALIA:

Kasvatusküsimused fašistlikul kongressil

Veebruaris asetleidnud fašistlikul kongressil leidsid aset ka kasvatustlikud küsimused. Leiti, et Giovanni Gentile koolikorraldus pole andnud soovitavaid tulemusi ega leidnud avaliku arvamise poolehoidu. Haridusministri uus kava püüab algkooli viia uuesti „vaimsemale alusele“, kuna siiani oli enam rõhku pandud militaristlikule kasvatusele ja fašistlikule propagandale, kusjuures ei püütud tungida selle sisusse, vaid piirduti puhtformaalse külje arendamisega. Kippusid sootuks kõrvale jääma kooli kultuurikandvad ülesanded.

Uus kava näeb ette järgmise koolikorralduse:

2-aastane lasteaed, 3-aastane algkool, 2-aastane töökool. Lasteaedadesse võetakse vastu 4-aastaseid lapsi. 11-aastane algkooli lõpetaja võib astuda kas 2-aastasessse tehnikakooli või 3-aastasessse kutsekooli. Algkooli lõpetaja võib astuda 3-aastasessse keskkooli, mille lõpetamise järele ta võib astuda kas klassikalise keskkooli ülemasse astmesse, kaubanduskooli või õpetajate seminari. Nende koolide õpiaeg kestab 5 aastat. Tööstuskoolid ja põllutöökoolid on 4-aastase kursusega.

Kõikides koolitüüpides pannakse suurt rõhku käsitööle ja praktilisele

kasvatusele, et kasvatada teovõimelisi ning ühiskonnale kasulikke kodanikke.

ÜHENDRIIGID.

Kasvatus töölaagrites

Töölaagrid on loodud Ühendriiges mõned aastad tagasi, et suunata töötä noorsugu tööle ja parandada tööpuudusest tingitud olusid. Mõne aastaga on töölaagrite võrk laienenud. Sajadtuhanded töötuid noori on käinud töölaagrites ja paljud neist on saanud kindla elukutse ning rakendunud tegevusse.

Töölaagrite asutamisajal olid ametis laagrijuhatajaina eruohvitserid. Varsti aga selgus, et töö laagreis peab toimuma kindla kasvatusliku kava alusel ja et laagri juhatajaks peab olema õpetaja. Praegu tegutsevadki laagreis 155 õpetajat. Nende vanus kõigub 30—34 aasta vahel. Enamik õpetajaist on ülikooli või muu kõrgema kooli haridusega. Töölaagrisse valitud õpetaja peab enne tööle asumist läbi tegema 3—5-päevased katsed muster-laagris selle juhataja järelvalve all, alles siis asub ta tööle temale määratud töölaagris. Laagris uuritakse noorsoo kalduvusi ning vajadusi ja antakse nõu kutseala valikul kui ka kutseks vajalikku ettevalmistust. Töölaagrid peavad alatasa olema kontaktis avalikkude ning erasutustega ja organisatsioonidega ning ettevõtetega, et teostada kutsehariduse kujudamist laagris elulähedaselt ja aidata kaasa noortele tööleidmisel.

KANADA:

Kasvatuse järelvalveasutuste vähendamine

Ontario haridusminister on koostanud kasvatuse järelvalveasutuste vähendamise kava. Osutub, et Antario osariigis 700.000 õpilase kohta oli 7000 administratiivset asutust, Inglismaal aga sama õpilaste arvu juures on 312 ja Šotimaal ainult 35 asutust.

„Kasvatuse“ töömaalt

A. ÜKSIKUTE ÕPPEAINETE KOHTA KÄIVAID TÖID

1. Emakeel, kodulugu, kirjatehnika.

V. <i>Altoa</i> :	Kas on harjustik emakeele õpetamisel liigne? Nr. 1 ...	1933
„	Veel mõtteid emakeele testi puhul. Nr. 7	1934
„	Õpilaste sõnavara ravist. Nr. 1	1935
„	Kirjandus eesti koolis. Nr. 1	1937
A. <i>Annist</i> :	Ilukirjanduse osa isiku, riigikodaniku ja rahva kasvatuses. Nr. 1	1937

<i>J. Aumaa</i> : Emakeele õpetamisest töökoolis. Nr. 23/24	1922
„ (Kuhlmann'i jrg.): Psühholoogilised protsessid lugemisel. Nr. 2	1922
<i>A. Behrsing</i> : Brošüür-kirjandid. Nr. 7	1928
<i>A. Ivask</i> : Vigade parandamine. Nr. 3	1935
<i>A. Juhandi</i> : Vaba väljendumine kõnes ja kirjas. Nr. 23/24	1921
<i>M. Kampmaa</i> : Kirjanduse käsitus keskkoolis. Nr. 1	1923
„ Mida võib pakkuda muinasjutt väärtuslikku koolile. Nr. 7, 8	1925
„ Kuidas võiks emakeele lugemistund viljakamaks muutuda. Nr. 9	1927
<i>J. Kallak</i> : Lugema õpetamisest meie koolides. Nr. 5, 6, 7	1924
<i>A. Kask</i> : Keeleõpetusest gümnaasiumis. Nr. 6	1938
<i>L. Kevend</i> : Kuidas ei tohi lugeda. Nr. 1	1928
„ Hääldamisest. Nr. 7	1935
<i>K. Korsen</i> : Mõnda ilulugemisest ja kõnekoorist algkoolis. Nr. 8	1933
<i>A. Kõiv</i> : Kirjutamine algkoolis. Nr. 5	1928
<i>Joh. Lillmaa</i> : Käekiri. Nr. 2	1937
„ Õigekirja õpetamisest ja individuaalgrammatikast. Nr. 6, 7	1937
<i>B. Linde</i> : Mõtteid Rudolf Reimani „Kirjandus algkoolis“ puhul. Nr. 8	1926
<i>A. Lint</i> : Lugemise tehnikast. Nr. 3	1937
<i>Kr. Meikop</i> : Emakeele õpetaja isik. Nr. 7, 8	1931
<i>M. Meos</i> : Kirjutama õpetamisest. Nr. 1	1925
<i>K. Mihkla</i> : Kirjanduse käsitlemine progümnaasiumis ja realkoolis. Nr. 5	1938
<i>E. Murdmaa</i> : Lugema õpetamine ja aabits. Nr. 1, 2, 3, 4, 5	1925
„ Meie standardlugemikud. Nr. 5	1939
<i>A. J. Mölder</i> : Kirja välimus. Nr. 3	1932
„ Kirjutamise algõpetusest. Nr. 6	1932
„ Keeleõpetusest algkoolis. Nr. 5	1933
<i>E. Nurm</i> : Arvustavaid märkusi 1927./28. õppeaasta algkoolide „Emakeele testi“ sisu ja keele kohta. Nr. 8	1928
„ Kuidas tõsta keskkooli õigekeelsuslikku taset. Nr. 6 ..	1932
<i>J. Parijõgi</i> : Koduloo kaitseks. Nr. 2	1937
<i>A. Ploompuu</i> : Kirjatööd algkoolis. Nr. 2	1927
<i>P. Pöld</i> : Eesti keele õpetamise siht meie koolides. Nr. 1	1923
„ Inimese arenemine ja emakeele mõju sellele. Nr. 11, 12 ...	1924
<i>J. Rajamaa</i> : Eepilise pala käsitusmeetod. Nr. 2	1937
<i>H. Ratassepp</i> : Lüürika õpetuse ülesandeid. Nr. 2	1937

<i>Aug. Raud:</i> Stilistika-poeetika kursuse ulatusest, jaotusest ja käsitusest keskkoolis. Nr. 1	1934
<i>G. Reial:</i> Kodused ja klassitööd. Nr. 1	1933
<i>Rud. Reiman:</i> Kirjanduse õppimisest algkoolis. Nr. 2	1924
„ Dilettandi mõtteid kirjanduse käsitlusest keskkoolis. Nr. 3	1927
„ Kirjanduse praktika algkoolis. Nr. 6	1936
<i>J. Roos:</i> Eesti keele ja kirjanduse õpetamine eesti keskkoolis iseisvuse ajal. Nr. 9	1930
„ Kirjandus eesti koolis. Nr. 1	1937
„ Lüürika analüüs. Nr. 7	1937
<i>J. Rõks:</i> Kirjanduslikud teosed, mille lugemine on sunduslik kõigile õpilastele klassis Tallinna eesti keskkoolis. Nr. 2	1932
<i>A. Saareste:</i> Grammatilised ja ortograafilised küsimused. Nr. 2	1922
<i>M. Sakk:</i> Mõtteid emakeele testi puhul. Nr. 5	1934
<i>A. Selmet:</i> Õpilaste kodusest lugemisest. Nr. 8	1933
<i>E. Schönberg:</i> Keskkooli kirjatööd eesti keele alal. Nr. 4—8	1925
<i>Joh. Tavast:</i> Mõtteid lugemistunni elustamisest. Nr. 2	1936
<i>L. Teder:</i> Noomenite ja verbide liigitamisküsimus. Nr. 1	1933
<i>J. Uustalu:</i> Aabitsa õppimisest. Nr. 10	1932
„ Laste lugemise ravist algkoolis. Nr. 7	1934
<i>A. Vaigla:</i> Draama käsitlus üldhariduslikus koolis. Nr. 2	1937
<i>A. Öunapuu:</i> „Kalevipoja“ õpetamine koolis. Nr. 7, 8	1921
„ Emakeele õpetamisest ja grammatikast meil. Nr. 3	1922
„ Teoreetiline grammatika koolis. Nr. 1	1925
„ Kõneõpetus meie koolides. Nr. 10	1927
„ Vabade kirjandite ülesanded. Nr. 2	1932
<i>A. Õ:</i> Mõtteid emakeele õppekorraldusest Eestis. Nr. 5	1928

2. Matemaatika.

<i>Chr. Brüller:</i> Algkooli matemaatika õppekavad. Nr. 11, 12	1926
<i>A. Borkvell j. t.:</i> Vastuseks hr. Brülleri kirjutisele: „Algkooli matemaatika õppekavad“. Nr. 3	1927
<i>Chr. Brüller:</i> Veidike matemaatika vigade kvalitatiivset analüüsi. Nr. 2	1934
„ Matemaatika standardõpikud. Nr. 4	1939
<i>A. Kasvand j. t.:</i> Selgituseks Chr. Brülleri arvustuse puhul Kasvand-Lang-Paasi Matemaatika õpikute V ja VI kohta. Nr. 6/7	1939
<i>J. Brümmel:</i> Matemaatika õpetuse uuendusvoolud. Nr. 4, 5, 6	1920
<i>J. Kallak:</i> Meie algkooli matemaatika õppekavad. Nr. 7, 8, 9	1924
<i>J. Kivvet:</i> Suurte arvude nimetused. Nr. 2	1922

<i>P. Kolts</i> : Arvuõpetuslikust koolikirjandusest. Nr. 11	1921
„ Mõõdud ja mitmenimelised arvud algkooli matemaatikas. Nr. 11	1925
<i>J. Koppel</i> : Puhang uudsust arvuõpetuse meetodikas. Nr. 4	1923
<i>A. Krahn</i> : Ligikaudne arvamine. Nr. 1	1926
<i>Joh. Käis</i> : Töövihud otstarbeka õpetuse vahendina, eriti matemaatikas. Nr. 5	1939
<i>E. Ritso</i> : Soove matemaatika õpetamise suhtes algkoolis. Nr. 9	1929
„ Neli põhitehet algebraliste arvudega. Nr. 4	1930
<i>H. Summer</i> : Matemaatika õpetus ja tegelik elu. Nr. 6	1926
<i>Tartu Õpetajate Seltsi</i> Matemaatika sektsiooni ettepanekuid matemaatika ühtlustamiseks algkoolis. Nr. 2 ..	1934
<i>J. U.</i> : Mõtteid ja märkusi „Algkooli matemaatika õppekava projekti“ puhul. Nr. 3	1926
<i>A. Borkvell j. t.</i> : Vastuseks hr. J. U. kirjutisele „Mõtteid ja märkusi „Algkooli matemaatika õppekava projekti“ puhul“. Nr. 3	1927

3. Loodusõpetus.

<i>A. Audova</i> : Looduseõpetuse ja kõlbluseõpetuse vahekord koolis. Nr. 5	1923
„ Anatoomia, füsioloogia, tervishoiu ja bioloogia seisukoht praeguses keskkoolis. Nr. 3	1925
<i>V. Erlemann</i> : Füüsika üldhariduslikus keskkoolis. Nr. 11, 12	1924
<i>J. Jaakson</i> : Keemia edusammud XX aastasajal. Nr. 5	1923
<i>M. Janson</i> : Loodusloo ekskursioonide küsimus. Nr. 7—12	1924
„ Omatehtud katseriistad. Nr. 1—10	1925
<i>H. Kaho</i> : Uuemaid andmeid süsiniku sarnastamise üle taimedes. Nr. 4	1927
<i>O. J. Küsel</i> : Kooli loodusteaduslik muuseum. Nr. 9—20	1920
<i>E. Kilkson</i> : Füüsika õpetamisest algkoolis ja füüsika õppevahendist. Nr. 1	1934
<i>J. Klein</i> : Loodusõpetuse ruumid algkoolis. Nr. 5	1919
„ Ainejärjestus taimeteaduse kursuses. Nr. 13—16	1920
„ Seletustega ümberkäimine looduse õpetamisel. Nr. 9 ..	1921
<i>J. Lang</i> : Füüsika õpetamisest rahvakoolis. Nr. 7	1920
„ Keskkooli füüsika õppeplaan ja õppekava nr. 6 — 1924. Nr. 7—12	1925
<i>A. Luha</i> : Õpetajate ekskursioonijaamadest. Nr. 5	1927
<i>E. Mälson</i> : Keskkooli ja gümnaasiumi füüsika õpetamise eesmärgid ja ulatus. Nr. 8	1937
<i>H. Männik</i> : Bioloogiline meetod. Nr. 8, 9	1920

<i>K. Mölder:</i>	Kuidas tuleks kasutada taimekogusid taimeteaduse õpetamisel. Nr. 5	1928
„	Loodusteadusliku vaatlemise ja mõtlemise kasvatamisest. Nr. 8	1930
<i>E. Oissar:</i>	Füüsika praktilised tööd keskkoolis. Nr. 11	1925
<i>E. Piiper:</i>	Loodusteadus kui teadus ja õppeaine. Nr. 5	1923
<i>J. Port:</i>	Ekskursioonid. Nr. 7	1920
„	Praktilised loodusteaduslikud suvekursused algkooli loodusloo õpetajale. Nr. 4	1922
„	Vaatlused, katsed ja ekskursioonid. Nr. 11, 12	1926
„	„ „ „ „ „ Nr. 1	1927
„	Loodusloo tähtsusest praeguses üldhariduslikus koolis ja tema käsitlemisest töökooli põhimõtete kohaselt. Nr. 11 ..	1927
<i>J. Rumma:</i>	Kodumaa looduse tundmaõppimise kirjandus 1919. a. Nr. 4—6	1919
<i>V. Toom:</i>	Algkooli loodusõpetuse õppekava muutmisest. Nr. 8 ...	1934
<i>G. Vilbaste:</i>	Taimede tundmaõppimise võimalusest ja tarvidusest. Nr. 1	1929
„	Looduskaitse küsimusi koolis. Nr. 4	1933

4. Maateadus.

<i>J. Kents:</i>	Maateaduse meetodika ilmumise puhul. Nr. 2	1921
„	Maateaduse õppeabinõudest. Nr. 3	1921
„	Maateaduse õppekavad. Nr. 6	1923
„	Maateaduse õppeabinõud. Nr. 6	1923
„	Keskkoolide praeguste maateaduse kavade puhul. Nr. 1	1925
„	Õpilaste maateadusl. lugemine ja kirjandus. Nr. 4	1926
„	Metoodilisi ja arvustavaid märkusi algkooli maateaduse alalt. Nr. 4, 5, 7	1932
„	Professor J. G. Granö mõjutustest eesti kooligeograafiasse. Nr. 8	1932
„	Kas „maastikupilt“ ja „maastikuline liigestus“ on üks ja sama? Nr. 6	1933
<i>A. Kisla:</i>	Mõningaid jooni maateaduse õpetamisest algkoolis. Nr. 12	1924
<i>D. Koppel:</i>	Maateaduse õppeabinõud. Nr. 6	1923
„	Inimese suhteline tegevus geograafias. Nr. 9	1938
<i>E. Markus:</i>	Geograafia endises Tartu seminaris. Nr. 3	1930
„	Inimese suhteline tegevus geograafias. Nr. 9	1938
<i>A. Parts:</i>	Uuemad voolud geograafias. Nr. 5	1923
„	Kas on põhjendatud J. Kentsi väited ja arvamused kodumaa käsitlemise vastu maastikupiltide näol? Nr. 4	1933

<i>J. Rumma:</i>	Uued voolud ja püüded maateaduse õpetamises Sak- samaal. Nr. 20, 21	1921
„	Poliitilised ja füüsilised üksused maateaduses. Nr. 12, 13	1922
„	1921. a. ilmunud maateadusl. koolikirjandus. Nr. 15	1922
„	Arvud maateaduse õpetuses. Nr. 6, 7	1925
„	Geograafia kui teaduse ja õppeaine arenemine antiik- ja keskajal. Nr. 11	1925
„	Maa-asula vorm Kagu-Eestis. Nr. 3, 4	1926
<i>A. Tammekann:</i>	1922. a. ilmunud maateadusl. kirjandus. Nr. 6 ..	1923
„	Geograafia suhted teiste ainetega. Nr. 2	1926
<i>A. Tõllasepp:</i>	Meteoroloogilised vaatlused. Nr. 7	1923

5. Ajalugu ja kodanikuõpetus.

<i>G. F. Bridge, M. A.:</i>	Mida peaksime sõjast õpetama. Nr. 10	1926
<i>Dioogenes:</i>	Ajalugu ja „katapult“. Nr. 10	1926
<i>A. Elango:</i>	Õpilaste suhtumine ajalooõpetusele algkoolis. Nr. 2	1938
<i>A. Huuskonen:</i>	Kodanikukasvatuse küsimusi. Nr. 2	1938
<i>Manninen:</i>	Rahvusteaduslik element ajaloo õpetamisel. Nr. 2 ..	1924
<i>H. Moora:</i>	Kodumaa ajalooõpetus ja eelajaloolised mälestus- märgid. Nr. 3	1924
<i>V. Orav:</i>	Ajaloo õpetamisest ja selle puudustest. Nr. 7, 8	1921
„	Koolikirjandus ajaloo alalt. Nr. 6, 7	1922
<i>J. Parijõgi:</i>	Vene-Liivi sõja ja Liivi päranduse jagamise käsit- lemine. Nr. 1	1928
<i>P. Põld:</i>	Ajaloo õpetamise tähtsus üldise pedagoogika seisus- kohast. Nr. 1	1924
<i>H. Sepp:</i>	Ajaloo õpetamisest meie koolis. Nr. 4	1919
<i>P. Truusmann:</i>	Märkusi ajaloo õpetamise kohta õpetajate semina- rides. Nr. 10	1926
<i>A. Õ.:</i>	Teaduslikkus ja sihilikkus. Nr. 1	1920

6. Usuõpetus, kõlblusõpetus, filosoofiline propedeutika.

<i>J. Aavik:</i>	Usuõpetus keskkoolides ja gümnaasiumides. Nr. 3	1939
<i>M. Arike:</i>	Memoreerimisest usuõpetuses. Nr. 7	1938
<i>W. Freymann:</i>	Filosoofia probleemide käsitlemine uutes gümnaa- siumides. Nr. 6	1937
<i>Joh. Käis:</i>	Kõlblusõpetus algkoolis. Nr. 8, 9	1928
<i>K. Ramul:</i>	Märkmeid filosoofilise propedeutika õppekava kohta. Nr. 9	1932
<i>A. Roos:</i>	Kõlbluse õppetund. Nr. 7	1928

7. Laulmine, muusika.

<i>R. Erendi</i> : Lauluõpetus keskkoolis. Nr. 10	1938
„ Mandoliinorkestri tehnilisest ettevalmistusest. Nr. 6/7	1939
<i>R. Päts</i> : Pillimuusika võimalusi algkoolis. Nr. 9	1932
„ Põhialuseid ja lähtekohti muusikalise kasvatuse teostamisel. Nr. 4, 5	1939
<i>V. Siukunen</i> : Praegusaja koolilauluõpetuse põhiküsimustest ja nende teostamisest. Nr. 8	1933
„ Muusikaõpetuse võimalusi ja tulevikuväljavaateid. Nr. 6/7	1939
<i>R. Taba</i> : Uusi arvamusi muusikaalsusest. Nr. 2	1936
„ Noodiõpetuse töökava 3. õppeaastal. Nr. 4	1938
<i>A. Velmet</i> : Mittelauljad õpilased. Nr. 2	1939
<i>A. Villman</i> : Laulmisest algkooli 1.—2. klassis. Nr. 7	1935

8. Kehaline kasvatus.

<i>Estur</i> : Tervishoid koolides Nr. 4	1919
<i>K. Hintzer</i> : Võimlemine saksa ja rootsi koolides. Nr. 3, 4	1924
„ Ortopeediline võimlemine koolis. Nr. 6	1926
<i>E. Idla</i> : Rohkem tähelepanu võimlemisruumidele. Nr. 10	1925
<i>H. Jürgenson</i> : Spordi liikumise puhul koolinoorsoos. Nr. 19	1921
„ Sport ja kehaline töö kasvatajatena. Nr. 23, 24	1921
„ I üleriikl. võimlemisõpet. kongressi puhul. Nr. 12	1922
„ Tervishoidlik kontroll kehaharjutuste sooritamisel. Nr. 8	1937
„ Pilg kehaharjutuste liigitusse. Nr. 1	1938
„ Kehaharjutuste füüsioloogiliseks hinnanguiks. Nr. 3	1938
„ Esteetiline võimlemine kasvatusvahendina. Nr. 3	1939
<i>A. Kalamees</i> : Eesti õpetajaskonna arusaamatus kooli kehalise kasvatuse küsimustes Nr. 7	1922
„ Kehakasvatus koolis ja väljaspool kooli. Nr. 9	1922
„ Lihastöö kehalises kasvatuses. Nr. 5	1923
„ Kehaline kasvatus aasta-aja seisukohalt. Nr. 4 ..	1924
„ Kehalise kasvatuse uuendamise tarvidus seminarides. Nr. 6	1924
„ Saksa üleriiklik kehakasvatuse kongress. Nr. 7 ..	1924
„ Bioloogiline siht kehalises kasvatuses. Nr. 1	1926
„ Kehaliste harjutuste mõju inimese kehale. Nr. 2 ..	1926
„ Algkooli kehakasvatuse nüüdisaegseid põhijooni. Nr. 3	1936
<i>O. Klemm</i> : Kehaliste harjutuste mõjust hingeelule. Nr. 5	1926

<i>H. Kompus</i> : Rütmiiline võimlemine kasvatusvahendina. Nr. 3 ...	1925
<i>A. Laarman</i> : Võimlemine ja võimlemispeod. Nr. 11, 12	1924
<i>S. Leidtorp</i> : Algekooli kehaline kasvatus ja seda korraldavad määrused. Nr. 4	1936
<i>A. Liius</i> : Kehaline kasvatus. Nr. 1	1919
<i>K. O.</i> : Tervishoiu õpetamise korraldus meie koolides ja kooliarsti ülesanded sealjuures. Nr. 3	1926
<i>K. Pedusaar</i> : Laste jalanõud. Nr. 2	1920
<i>C. Prima</i> : Tervishoidlikud pahed praeguse kooli õppetöös ja sihid ning võimalused nende kõrvaldamiseks. Nr. 7	1926
<i>M. Püüms</i> : Tervishoiust. Nr. 3	1919
„ Kooli tervishoiulisi küsimusi. Nr. 8	1935
„ Algekooli kehalise kasvatuse tervishoiulised tingimused. Nr. 4	1936
<i>A. Ramul, M. Kask</i> : Tervishoiuõpetusest koolides. Nr. 2	1934
<i>A. Raudkats</i> : Algekooli kehalise kasvatuse kava eelnõu. Nr. 4—7	1924
„ Kehaline kasvatus ja kool. Nr. 3	1936
„ Väikelaste võimlemine. Nr. 4	1936
<i>H. Summer</i> : Võimlemine maa-alkg. kohanegu oludele. Nr. 7 ...	1934
<i>A. Rosenberg ja K. Müür</i> : Tütarlaste keskkoolide kehalise kasvatuse õppekava eelnõu. Nr. 8, 9, 11 ..	1926
„ „ „ Poeglaste kehalise kasvatuse õppekava eelnõud keskkoolidele. Nr.1, 3—6 ...	1927
<i>A. Vartia</i> : Esteetilise võimlemise alustest. Nr. 9	1937

9. Joonistamine, tööõpetus.

<i>V. Alttoa</i> : Joonistamistövest. Nr. 3	1937
<i>A. Jansen</i> : Kunstiline kasvatus koolis. Nr. 8, 11	1922
<i>M. Kangro-Pool</i> : Muljeid Viini algkoolide joonistamisest ja tööõpetusest. Nr. 7	1930
<i>J. Kivrotar</i> : Algekooli tööõpetus vajab reformi. Nr. 3	1939
<i>A. Kivi</i> : Stiiliõpetusest algkoolis. Nr. 5, 6	1921
„ Algekooli joonistamise õppekavadest. Nr. 2	1925
<i>V. Kuriks</i> : Tööõpetus kooli teenistuses. Nr. 8	1935
<i>J. K.</i> : Õpetajate käsitöö kursused. Nr. 11	1925
<i>E. Lõngas</i> : Tindimaal algkoolis. Nr. 6	1938
<i>J. Oengo</i> : Kunst ja kasvatus. Nr. 9	1923
<i>A. Rimmel</i> : Katked joonistuse metoodikast. Nr. 19, 20	1920
„ Märkusi perspektiivi õpetamise kohta algkooli vanemates klassides ja keskkoolis. Nr. 9	1925
„ Mõnda joonistamisõpetajate kongressist. Nr. 9 ...	1925
„ Ilustamisõpetus koolis. Nr. 3	1928

A. Remmel: Joonistamisõpetuse kava ülesehitamise kavand.	
Nr. 2	1929
„ Joonistamis- ja kunstõpetus üldises õppeainete süsteemis. Nr. 5	1929
„ Mõningaid küsimusi meie käsitöö ilme ja suuna kujundamisel. Nr. 9	1937
T. Salervo: Puutööõpetusest. Nr. 2	1936
A. Soo: Jooni algkooli tütarlaste tööõpetusest. Nr. 4	1936
„ Tütarl. käsitöö Zürichi kantoni alg- ja keskkoolis. Nr. 5	1939
A. Tarkpea: Käsitöö kui õppeaine üldharidusl. keskkoolis. Nr. 1	1926
T. T-ea: Käsitöö meie koolide õppekavas. Nr. 22	1920
H. Vammus: Tööõpetus maa-alkkoolides. Nr. 10	1937
A. Varma: Käsitöö koolis. Nr. 8, 9	1920
„ Puudused algkooli käsitöö õppekavas. Nr. 8, 9	1920
„ Kooli tööõpetuse aeglooline ülevaade. Nr. 23, 24	1920

Võõrkeeled.

V. Alttõa: Kas ja mil kujul oleks mõeldav soome keele õpetamine eesti kooles, 3	1934
J. Annusson: Mitu võõrast keelt on praeguses keskkoolis sunduslikud? 5, 6	1921
P. Bokovneff: Võõrkeeled meie koolides, 12	1926
M. Jakobson: Vali kohtumõistja, 3	1926
L. Kalling: Võõras keel algkoolis ja lastetoas, 3	1931
A. Kuks: Keelte küsimus, 9	1921
J. Lang: Võõraste keelte küsimus algkoolis vajab revisjoni, 1	1926
E. Lübek: Kogemusi esperanto õpetamise alalt, 7	1928
F. V. Mikkel Saar: Miks ingliskeel on meil koolides esimesel kohal? 5, 6	1921
H. Mutschmann: Uute keelte õpetamise eesmärk ja meetodid, 3	1928
N-N-N: Võõrad keeled eesti koolis, 10	1924
E. Pezold: Mõtteid uue keele õpetusviisi ja sihi kohta, 12	1924
L. Robert: Veel võõrkeele küsimusest meie koolides, 2	1932
Th. Thomson: Mida õpib kasvataja võõrkeelte „vabust kirjanegadeist“? 6	1933
Ed. Vender: Saksa keele häälendamisest meie koolides, 9	1926
Westberg: Võõrkeelte õpetamise praktikast, 4	1928
K. Ö.: Rahvakool ja võõrad keeled, 4	1919

„Kasvatus“ ilmub 10 korda aastas. Tellimishind: terve aastakäik 3 krooni, ½ aastakäiku 1 kr. 75 senti. Koos „Õpetajate Lehega“ aastas 6 kr. 50 senti. Üksiknumber 40 senti.

Väljaandja: Eesti Õpetajate Liit, Tallinn, Pühavaimu 11.

Vastutav ja tegev toimetaja Enn Murdmaa.

Toimetuse kolleegiumi liikmed: H. Jänes, J. Käis, A. Varma.

Trükitud Eesti Ühistrükikojas, Tallinnas, 7. septembril 1939. a.

Kutsekoolidele kasutamiseks lubatud õpikud:

- Ins. R. Rava. **Tehniline füüsika.** Koostatud tööstuslike kesk-koolide õppekavade kohaselt. Haridusministeeriumi poolt kasutamiseks lubatud. Hind kr. 2.—
- H. Paris. **Materjaliõpetus I.** Käsitleb naiskutsekoolide õppekavade kohaselt kõikide kiudainete tundmist, tekstiilsaaduste valmistamist ja apretuurtöid. Haridusministeeriumi poolt kasutamiseks lubatud. Hind kr. 2.50
- H. Paris. **Materjaliõpetus II.** Selles käsitletakse eriideliike, paelu, pitse jne, ning teisi õmblemise abimaterjale. Haridusmin. poolt kasutamiseks lubatud. Hind kr. 1.50
- Ins. K. Andessaar. **Plahvatusmootorid ja nende abimehhanismid.** Käsitleb igat liiki mootoreid, eriti diisel- ja laevamootoreid, küteteaineid, määrdeõlisid, mootorite hooldamist ja parandustöid. Hind kr. 4.—

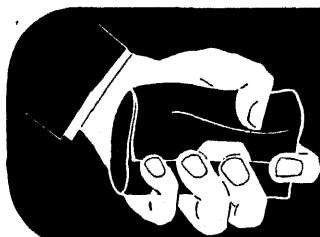
K. K.-Ü. „OSKUSRAAMAT“

Tallinn, Kaupmehe 5. Telefon. 421-25. Posti j. a. 879

Ostke

WARUPAIKK

Müügil kõigis „Tarbija“ kauplustes

Kokkuhoidu

teostab

standard-anoodpatarei

„IKA“

Soovitame algavaks hooajaks uudisteoseid.

W. Freymann: Filosoofia peaküsimusi	Kr. 1.50
T. Grünthal: Riigikohtu Tsiviilosakonna otsuseid 1938. a. . .	„ 5.—
K. A. Hindrey: Hukatus Mälariil. Novellid	„ 3.—
E. Kippel: Kui Raudpea tuli I 2. trükk. Ajalooline romaan	„ 4.—
J. Kärner: Öösiti kumavad linnad I. Romaan	„ 4.25
S. Lagerlöf: Gösta Berlingi saaga. Rootsi keelest tõlkinud M. Pedajas	„ 5.75
T. E. Lawrence: Seitse tarkuse sammast I. Inglise keelest tõlkinud A. H. Tammsaare	„ 5.25
T. E. Lawrence. Seitse tarkuse sammast II. Inglise keelest tõlkinud A. H. Tammsaare	„ 4.25
O. Luts: Kogutud teosed IX. Tuulesellid jt. Jutustused ..	„ 4.—
„ Kogutud teosed X. Tagahoovis. Jutustused	„ 3.75
„ Kogutud teosed XVI. Paunvere, Kapsapea, Äri- mehed, Pärijad, Kalevi kojutulek. Näidendid I ..	„ 4.—
„ Kogutud teosed XXIII. Vanad teerajajad ja Talvi- sed teed. Mälestused I	„ 3.25
„ Kogutud teosed XXIV. Läbi tuule ja vee. Mäles- tused II	„ 3.25
„ Kogutud teosed XXV. Vaadeldes rändavaid pilvi. Mälestused III	„ 2.75
„ Kogutud teosed XXVII. Ladina köök. Mälest. IV	„ 3.—
O. S. Marden: Tee oma elust meisterteos. Inglise keelest tõl- kinud O. Treu	„ 2.75
M. Metsanurk: Maine ike. Novellid. 2. trükk	„ 3.—
E. Randla: Südame hääl. Romaan	„ 2.—
L. Tolstoi: Anna Karenina I. Vene keelest tõlk. S. Holberg	„ 5.50
Fr. Tuglas: Kogutud novellid I	„ 3.75

Ilmumas.

H. Kruus: Eesti Aleksandrikool.

Josef Nyirö: Mägede mees. Romaan. Ungari keelest tõlk. F. Oinas.

E. Sell - P. Seeberg - Elverfeldt: Eesti-saksa sõnaraamat. 3. täiendatud ja parandatud trükk.

L. Tolstoi: Anna Karenina II. Romaan.

Fr. Tuglas: Kogutud teosed II.

Fr. Tuglas: Väike Illimar II. 2. trükk. Romaan.

O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“

Tartus, Gustav-Adolfi 8, tel. 22-66.

Posti jooksev arve nr. 2232.

UUDISTEID

õppetöö alguseks !

Uudistena ilmuvad käesoleval õppeaastal „Töökooli“ kirjastusel järgmised õpperaamatud:

- N. Rimmel. KIRJAVAHEMÄRKIDE ÕPIK JA HARJUTUSTIK:** Töövihk algkooli vanematele klassidele ja keskkoolile Hind Kr. —.35
- M. Raud ja A. Grünberg. USUÕPETUSE LUGEMIK.** Algkooli 5. ja 6. kl. ja progümn. 1. ja 2. kl. Hind Kr. 1.50

Uutes trükkides ja uute õppekavadega kooskõlastatult ilmuvad:

- J. Käis.** Looduseõpetuse tööjuhatusi V õppeaasta.
J. Käis. Looduseõpetuse tööjuhatusi VI õppeaasta.
J. Käis ja B. Rea. Maateaduse tööjuhatusi V õppeaasta.
J. Käis ja V. Horm. Maateaduse tööjuhatusi VI õppeaasta.
J. Käis. Esimesed vaod II.
M. Vares. Eesti-inglise taskusõnaraamat.

K. K.-Ü «Töökool»

Tallinn, Pärnu mnt. 28.

Ilmus

tähtis teos igale

õpetajale!

212 lk. Hind 3 kr.

PEALADU:

K. K. Ü.

„TÖÖKOOL“

Tallinn, Pärnu mnt. 28

Dr. MATTI KOSKENNIEMI

**INTELLIGENTSUSE
UURIMISE MEETODID**

Soome keelest mag. J. KÄOSAAR

EESTI ÕPETAJATE LIIDU VÄLJAANNE

EESTI

Ühistrükikoda

TALLINN, NARVA MNT. 27

TELEFON 477-40 / ETK 73

VALMISTAB

igasugu trükitöid

**KIIRESTI JA MINIMAALSETE
HINDADEGA**

Kaks näpunäidet

häradele, kes ise habet ajavad:

1. Tarvitage habemeajamisel

Sa-Mu vahukreemi,

see teeb habeme suurepäraselt pehmeks ja muudab selle tülrika toiminguga pisi-asjaks.

2. Võtke pärast habemeajamist

Isis mattkreemi.

Esiteks teeb see naha sametpehmeks ja painduvaks. Teiseks annab ta nahale mati jume, nii et puudri tarvitamine osutub ülearuseks.

A.-S. EPHAG'i labor. Tallinn

Putukamürk PUTTOX

Aktsiaseltsi Esimene
Eesti Pölevkivitööstus,
end. Riigi Pölevkivi-
tööstus

saadus

hävitab kärbsed, sääsed, parmud, lutikad, täid, kirbud, prussakad,
koid jne.

Müügihinnad: ca 1/4 kg netto originaal-plekknõu kr. 0.80

” 1/2 ” ” ” ” ” 1.20

” 1 ” ” ” ” ” 2.—

Puttox-pihustaja ” ” ” 1.75

Müügil apteekides ja rohucauplustes.

KÕIKJAL,

KUS KA VIIBITE,
OLGU TEIE LAHUTA-
MATUKS KAASLASEKS

„PÄEVALEHT“

„LASTE RÕÕM“

ON AINULAADNE
LASTE AJAKIRI

MITMEKESIST

KIRJANDUST

P A K U V A D

„PÄEVALEHE“

RAAMATUKAUPLUSED

TALLINN, S. KARJA 23 // PIKK 2

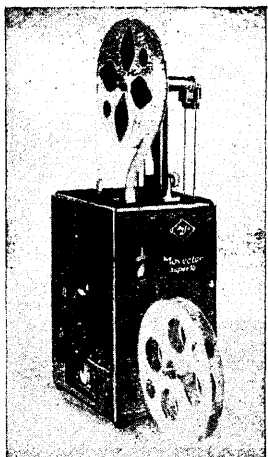
Moodsaim ja täiuslikem kitsasfilmiprojektor on I. G. Farben-industrie Aktiengesellschaft — AGFA, Berlin, poolt konstrueeritud, hästi läbi mõeldud ja eriti õppefilmide demon-stratsioonile kohandatud

MOVECTOR SUPER 16

Aparaat on E. V. Haridusministeeriumi poolt lubatud koolides tarvitusele võtta esimeses järjekorras.

See on projektor, mis tagab igal ajal ja igas olukorras täieliku töökindluse. — **Movector Super 16** on leidnud kasutamist paljudes kohtades Eestis ja laitmatult töötanud 900 tundi ilma lambi vahetuseta.

Aparaadi hüved on:

Kinnine ehitusviis, — selletõttu eriti hädaohutu ja kaitstud. Kerge käsita-mine — õpitav mõne minuti jooksul. Töötab iga pinge juures 100—250 vol-dini. — Vahelduvvoolu juures töötab transformaatoriga, — sellest tingitud väike voolutarvitus. Ei tekita soojust. Mürata käik, mis eriti tähtis loengutel õppefilmide demonstreerimisel. — Tagasijooks, — võimaldab juba demonstreeritud filmi osade hõlpsat kordamist. „Seis“-seadeldis, — võimaldab seisva filmi juures näidata tähtsamaid üksikasju jne. jne.

ESINDUS JA LADU:

AGENTUUR „ESTANIL“ KURSELL & RAUDSEP

Tallinn, Vene 14. Telefon 471-23.